SVERIGES
VETERINÄRFÖRBUND
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

BESÖKSADRESS: **Kungsholms Hamnplan 7**

E-POST: *office@svf.se*
HEMSIDA: *www.svf.se*
TELEFONTID: 9.00–11.30, 12.30–16.30
(MAJ–AUGUSTI: 9.00–11.30, 12.30–16.00)

KANSLI
TELEFON: 08-545 558 20
TELEFAX: 08-545 558 39

Ordförande:
KARIN ÖSTENSSON, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 22
MOBIL: 070-461 14 46
BOSTAD: 018-46 21 21
E-POST: *karin.ostensson@svf.se*

Kansli- och ekonomichef:
PER CARLSSON, *pol mag*
TELEFON: 08-545 558 21
MOBIL: 070-567 12 35
BOSTAD: 08-650 44 32
E-POST: *per.carlsson@svf.se*

Förhandlingschef:
ANDERS LEFRELL, *jur kand*
TELEFON: 08-545 558 25
MOBIL: 070-418 07 99
BOSTAD: 08-765 91 19
E-POST: *anders.lefrell@svf.se*

Generalsekreterare SVS:
CHRISTINA AROSENIUS, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 24
MOBIL: 070-717 73 19
BOSTAD: 08-651 09 65
E-POST: *christina.arosenius@svf.se*

Informationschef
JOHAN BECK-FRIIS, *leg vet*
TELEFON: 08-545 558 33
MOBIL: 070-717 73 25
BOSTAD: 018-54 11 71
E-POST: *johan.beck-friis@svf.se*

Ombudsman
AMELIE LOTHIGIUS, *jur kand*
TELEFON: 08-545 558 26
MOBIL: 070-788 70 47
BOSTAD: 08-26 25 39
E-POST: *amelie.lothigius@svf.se*

Ekonomiassistent
BIRGITTA LARSSON
TELEFON: 08-545 558 23
E-POST: *birgitta.larsson@svf.se*

Sekreterare
MARIANNE LUNDQUIST, SVS
TELEFON: 08-545 558 27
E-POST: *marianne.lundquist@svf.se*

Chefsekreterare
AGNETA SVENSSON, SVF
TELEFON: 08-545 558 28
E-POST: *agneta.svensson@svf.se*

Plusgiro: 83 80-8 Allmänna kassan
15 39 33-7 Understödsfonden

Bankgiro: 530-52 22 Allmänna kassan

SVENSK
VETERINÄRTIDNING
se sista sidan

Apotek – inte för djurklinikerna

Som de flesta vet har regeringen tillsatt en utredning för att förbereda ett avskaffande av apoteksmonopolet. Utredaren heter Lars Reje och till sin hjälp har han en expertgrupp och en referensgrupp. SVF har varit representerat i referensgruppen.

Arbetet är uppdelat i tre delar. Det stora huvudbetänkandet (läkemedelsförsörjningen till humansjukvården) lämnades över till regeringen vid årsskiftet 2007–2008 medan etapp 2, receptfria läkemedel, var klar den 1 april i år. Den sista etappen, den som rör handeln med djurläkemedel, ska presenteras för regeringen den 5 maj.

Syftet med avregleringen är att åstadkomma effektivisering, bättre tillgänglighet för konsumenterna, prispress samt en säker och ändamålsenlig läkemedelsanvändning. Fokus ska vara ett patient–konsumentperspektiv och att behålla den höga kvalitet som idag utmärker handeln med läkemedel.

Handeln med djurläkemedel utgör idag ca två procent av Apoteket ABs omsättning. Alltså en mycket liten del och inte heller den lönsammaste, vilket kan vara bra att ha i åtanke för vidare diskussioner.

De frågor SVF haft i fokus är dels tillgängligheten av läkemedel, inte bara beträffande antal apotek utan även möjligheten att överhuvudtaget få fram preparat. Apoteket AB hävdar att det ska ta maximalt 24 timmar att få fram ett läkemedel, men det vet alla som arbetar i verkligheten att det inte är sant. Är det torsdag eftermiddag när vi beställer läkemedlet ska vi vara glada om vi har det på måndagen, 96 timmar senare.

Den andra viktiga frågan har varit ”vilka ska få tillhandahålla/försälja läkemedel?” Detta är en brännhet fråga. Ska förskrivare få tillhandahålla läkemedel? Ur patientperspektiv och som kliniker ser jag klara fördelar med det. Det skulle kunna underlätta vår vardag och ge otroligt mycket bättre service till djurägaren.

Sedan finns det självklart ett jävsperspektiv som man måste respektera och beakta. Risken för överutskrivning av antibiotika/anthelmintika har framförts. Konkurrenssnedvridning kan vara en annan risk i sammanhanget. Och visst finns risk för allt detta, men det finns sätt att motarbeta riskerna. SVF har t ex utarbetat och antagit en antibiotikapolicy för kåren. Vi har möjlighet att öka tillsynen från myndigheter, osv.

Den tredje frågan som varit i fokus är prispress. Det gäller att säkerställa rimliga prisnivåer på veterinärläkemedel då det i slutändan kan handla om djurskydd.

Med risk att föregripa Lars Rejes förslag kan vi vara säkra på att förskrivare inte kommer att få tillhandahålla/försälja läkemedel, i analogi med huvudbetänkandet. Det kommer sannolikt att finnas möjlighet (för alla utom förskrivare) att öppna nischade apotek för exempelvis bara djurläkemedel. Veterinärkåren kommer i likhet med alla andra, efter ansökan, att kunna tillhandahålla receptfria produkter ur en ”general sales list” upprättad av Läkemedelsverket.

Den 5 maj lämnas utredningen till ministern. Arbetet följs av en remissrunda då vi ytterligare ges möjlighet att påverka det kommande riksdagsbeslutet. Fortsättning följer.

SUZANNE SANDQUIST
ledamot i förbundsstyrelsen

innehåll

ledare av S Sandquist

Apotek – inte för djurklinikerna 3

reportage av S Fredriksson

”Hellre en kvart om dagen än hela natten” 6

vetenskap – granskad artikel

Besiktning av avelstjur i fält och rådgivning i dikobesättning av Y Persson m fl 11

månadens epiztel 17

vilken är din diagnos?

– Patologi 19
– Svar 52

allmänt

Behandling av hästskabb på 1700-talet av L-E Appelgren 21

Harry Stålfors – den svenska veterinärobstetrikens grundare, Del 1 av S Einarsson 29

Ketchupeffekt för nya veterinärprofessorer av J Beck-Friis 35

Veterinären viktigaste faktorn för bantning av hund av J Beck-Friis 39

SVS Smådjurssektions Normgrupp igång av E Hernblad 42

Norm från SVS Smådjurssektions Normgrupp Behandling av huggormsbett på hund av E Hernblad 44

replik

Gravt felaktig ledare i Svensk Veterinärtidning av R Niskanen 47

Replik på repliken från SLV av H Boström 48

ansvarsärende

Felbehandling av katt av J Beck-Friis 49

noterat

- 35-årig Fass Vet förbättras 19
- Smittsam tumörsjukdom hos importerad gatuhund 46
- Minskad sakkunskap i djurskyddsfrågor 46
- Hundar bleks av förbjuden antibiotika 53
- Översyn av lagstiftningen om smittsamma djursjukdomar 53
- Utredning om myndighetsstrukturen inom livsmedelskedjan 54
- Bortkvoterad kvinna anmäler SLU 54

kongresser & kurser 55

specialistkompetens 60

kåseri

Veterinären oansvarig, då han drack whisky och blev berusad? 61

Vetpoint

Din leverantör av ultraljud

Kontakta oss 0416-246 60

www.vetpoint.se

”Hellre en kvart om dagen än hela natten”

”Sorry, mottagningen för ångest och grubblerier stänger nu. Kom igen i morgon…” Att avsätta en kvart om dagen för att gå igenom jobbiga tankar är ett sätt att hålla dem ifrån sig resten av dygnet. Det var ett av råden som stresspecialisten Giorgio Grossi förmedlade till åhörarna när de kollegiala nätverken från veterinärförbundet respektive Tandläkarförbundet hade utbildningsträff.

TEXT OCH FOTO:
SUZANNE FREDRIKSSON

Att samordna möten med andra förbunds nätverk gör att det finns större möjlighet att anlita intressanta föreläsare. Amelie Lothigius, som är eldsjälen bakom nätverket hos veterinärförbundet, har tidigare varit med och ordnat utbildningsträffar tillsammans med både läkarna och tandläkarna. Huvudattraktionen vid årets möte som Tandläkarförbundet stod för var Giorgio Grossi, docent från Stressmottagningen vid Karolinska Institutet. Han är filosofie doktor i psykologi och arbetar både med forskning och praktiskt med patienter. Som behandlingsform arbetar Giorgio främst med kognitiv beteendeterapi.

I korta ordalag förklarade han inledningsvis vad stress är, hur kroppen reagerar under inverkan av stress och hur långvarig stress bryter ner viktiga kroppsliga funktioner. Stressad är ett ord som ofta används lite slarvigt i betydelsen ”ha bråttom” men det är verkligen inte samma sak. Att ha mycket att göra under tidspress behöver inte alls leda till stress och alla de negativa följder som förknippas med detta.

Stress är en sammansatt process som i grunden har en positiv överlevnadsfunktion. Människan fungerar inte annorlunda idag än på stenåldern. Fysiskt reagerar vi exakt på samma sätt som då med adrenalintillströmning, pulsökning och så vidare. Även i dagens

samhälle måste vi ständigt bedöma om vi ska ”fly eller fäkta”. Stress medför alltid någon form av konsekvens, kort- eller långsiktig och alla stressreaktioner startas av en ”trigger” som vi tolkar.

– Städar man en gammal välanvänd ryggsäck hittar man kanske minnen från gjorda resor, biljetter, en gammal karamell, lite obestämbart ludd i botten… Vår bakgrund spelar stor roll i förmågan att hantera situationer i livet som framkallar stress, förklarade Giorgio pedagogiskt.

Det finns mängder av situationer i livet som framkallar stress. Alla människor hamnar någon gång i livet i kris, det hör livet till. Med hjälp av ett väl fungerande socialt nätverk eller en trygg arbetsplats klarar de flesta av att hantera detta.

Den stress och utmattning som drabbar människor i arbetslivet idag handlar ofta om att ”få ihop tillvaron”. Det är så mycket man vill och måste göra: vara duktig och satsa på jobbet, tillbringa tid med familjen, ha en avkopplande hobby och ett umgängesliv. Det är inte lätt att klara av att säga nej i det som Giorgio kallar ”det sociala träsket”. Dessutom lider de flesta förvärvsarbetande människor idag brist på naturliga vilostunder. Istället för att koppla av på bussen läser man eller knappar på sin lap-top.

Vad är det då som triggar igång stressen? Här följer några exempel som säkert de flesta känner igen

- tidspress
- mycket att göra
- otydliga/motstridiga mål
- förändringar
- för mycket/för lite information

Giorgio Grossi arbetar på Stressmottagningen vid Karolinska Institutet.

Foto: Ingvar Farinotte

Hur vi tolkar olika stresstriggers beror till stor del på vad vi bär med oss i ryggsäcken.

Dessa behöver i sig inte enligt Grossi leda till några problem om de inte kombineras med

- brist på återhämtning
- brist på belöning
- brist på kontroll
- brist på socialt stöd

Det är då man hamnar i riskzonen för att bli utbränd, gå in i väggen, få stresskollaps, det finns flera benämningar på samma sak. Kraften tar slut och man tappar kontrollen över både sig själv och tillvaron.

– Jag har haft patienter som helt plötsligt en dag inte vet var de är eller som en kvinna berättade när hon kom till mig – hon hade kört varv på varv på varv i en rondell utan att reagera, berättar Giorgio.

När man hamnar i ett läge där varningsklockorna börjar ringa är det värdefullt att få hjälp att strukturera upp tillvaron. För den uttröttade är det svårt att se möjligheterna själv när allt bara är kaos. I en sådan situation kan en nätverksperson ge stöd, lyssna och kanske hjälpa till att bena upp problematiken. Att lyssna och stötta som medmänniska, inte behandla, är uppgiften för lekmannen. Ibland kanske den drabbade även behöver professionell hjälp, men det kan vara skönt att prata med någon som är insatt i just veterinärernas arbetsvillkor och de speciella krav som är förknippade med det yrket.

Att göra en lista över vad som är viktigast i ett tillstånd av stress och kris är inte lätt, men utan återhämtning är slaget förlorat.

– Att sätta sig ner en kvart och släppa fram de jobbiga tankarna, gärna med penna och papper till hands, är bättre än att ligga vaken och grubbla en hel natt, rådde Giorgio, som menar att det går att träna sig att styra tänkandet.

– Säg till de oinbjudna tankarna att komma tillbaka klockan fyra för då har jag mottagning.

Att då och då drabbas av sömnrubbningar är inte farligt och drabbar alla någon gång i livet. Det är långa perioder av sömnbrist som är verkligt nedbrytande. Enligt Giorgio Grossi är det lätt att man fixerar sig vid hur många timmar man sover, men det är framför allt kvaliteten på sömnen som är avgörande för hälsan. För lite djupsömn kan ge fysisk och psykisk trötthet som tar sig uttryck i koncentrationssvårigheter, nedstämdhet, kroppsliga symtom med mera.

Som parentes kan nämnas att i en undersökning som veterinärförbundet gjorde 2002 om arbetsmiljö och hälsa bland landets veterinärer framkom att 17 procent ofta eller alltid har svårt att sova för att de tänker på arbetet. Kvinnorna var i stor majoritet, 20 procent mot 7 procent av männen. Problemen var inte åldersrelaterade, däremot hade de som arbetade

Svårt att sova? Här är några tips.

Gå och lägg dig när du är trött! Gå upp om du inte somnar inom 20 minuter och vänta med att lägga dig igen tills ögonlocken är riktigt tunga. Titta inte på klockan om du vaknar på natten. Försök att tänka sömnpositivt: du klarar morgondagen även om du inte får tillräckligt med sömn. Att lägga sig proppmätt eller på tom mage är lika illa, lagom är ett nyckelord i dessa sammanhang liksom när det gäller fysisk aktivitet. Kaffe och alkohol är bannlyst. Bra ”sovrumshygien” hjälper, det vill säga svalt, mörkt och tyst, gott om plats i sängen och sköna sängkläder. Sov gott.

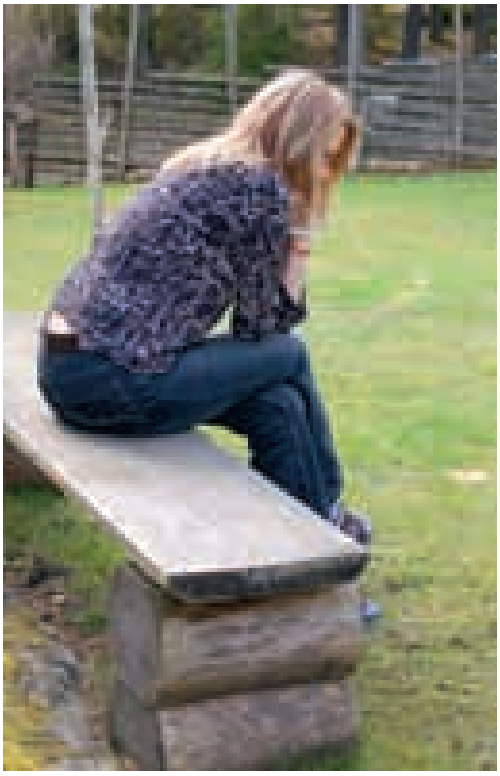

Att träna sig att släppa fram de jobbiga tankarna en kvart om dagen är ett sätt att klara resten av dygnet.

med smådjur betydligt större sömnproblem är de som jobbade med stordjur, enligt enkätsvaren. Lite förvånande, men helt i linje med vad Grossi förklarade om stresstriggers, så hängde inte sömnproblemen enligt enkätsvaren ihop med hur mycket man arbetade eller hur mycket jourtid man hade.

Vilka är det som söker vård för olika stressrelaterade problem? Innehållet i Giorgios föreläsning avslöjade att kvinnor söker hjälp i betydligt större utsträckning än män. Av dem som kommer till Stressmottagningen är tre fjärdedelar kvinnor. Skrämmande många är unga, 16–25 år. När det gäller männen är de generellt i ett sämre skick när de kommer under behandling. Då har allt rasat, även jobbet.

Kan man själv göra något för att må bättre? Svaret är ja. Bättre sömn och träning i alternativt tänkande är en bra början. Veterinärtidningen förmedlar några goda råd för sömnen.

När det gäller att tänka alternativt och få bort de automatiska negativa tankarna, gav Giorgio ett bra exempel på hur det kan gå till; Chefen hälsar inte på morgonen när du kommer. Automatiskt tänker du att ”jag har begått ett misstag” och blir orolig. Kanske känner du dig till och med värdelös. Men, kan det inte vara så att chefen helt enkelt sitter och funderar på någonting annat…?

Giorgio Grossis föreläsning var mycket intresseväckande. Mer att läsa om stress finns på Stressmottagningens hemsida www.stressmottagningen.nu. Där finns också boktips. Även på www.stressforskning.su.se finns det mängder av information för den som vill fördjupa sina kunskaper i detta ämne. ■

KOLLEGIALA NÄTVERKET består av medlemmar som frivilligt och helt ideellt hjälper kolleger som behöver samtalsstöd. Anledningen till att ta kontakt kan till exempel vara ohälsa, stress, privata problem och kriser, utbrändhet, mobbning, hot eller anmälan till Veterinära Ansvarsnämnden. Samtalen sker under sekretess och det förs inga anteckningar eller journaler. Man får även vara anonym om det känns lättare att prata då.

Även om nätverket rent organisatoriskt finns inom veterinärförbundet är det en helt självständig funktion och är inte knuten till facklig verksamhet. Den som är stödperson blir det ofta ”automatiskt” efter att ha haft många kontakter med kolleger i olika situationer. Alla veterinärer får kontakta nätverket, även de som inte är medlemmar i veterinärförbundet.

Nätverket består idag av nio personer spridda över landet. Namn och telefonnummer hittar du på SVFs hemsida under fliken ”FÖRBUNDET”.

YLVA PERSSON, VMD, biträdande statsveterinär,
STINA EKMAN, VMD, professor, Diplomate ECVP (European College of Veterinary Pathology) och
LENNART SÖDERQUIST, VMD, professor, Diplomate ECAR (European College of Animal Reproduction).*

Besiktning av avelstjur i fält och rådgivning i dikobesättning

Avelstjuren har stor betydelse inom dikalvsproduktionen. Följande artikel pekar på några viktiga faktorer som kan påverka tjurens fruktsamhet. Dessa kan undersökas genom en systematisk och noggrann besiktning av tjurens potentiella fruktsamhet före insättande i avel, vid köp och försäljning eller vid misstanke om nedsatt fruktsamhet. Dessutom ges en beskrivning av en metod, som på ett relativt enkelt sätt möjliggör spermasamling på tjur i fält.

granskad artikel

INLEDNING

Det övergripande produktionsmålet i dikobesättningen är ”en avvand kalv per ko och år”. För att uppnå detta mål är det viktigt att djuren, och i synnerhet avelstjuren, har en god fruktsamhet (Figur 1). Den fribetäckande tjuren ska ha en bra könsdrift, vara fullt könsmogen och producera sperma av god kvalitet. Dessutom måste han ha ett bra skelett, friska leder och klövar och en välutvecklad muskulatur för att upprepade gånger klara av upphopp och betäckning. En sammanfattning av veterinärens råd till djurägare finns i Faktaruta 1, men här presenteras mer i detalj de veterinära delarna vid besiktning av avelstjurar.

BESIKTNING INFÖR BETÄCKNINGSSÄSONGEN

För att undersöka en tjurs potentiella fruktsamhet bör man vid köp och försäljning, samt årligen inför varje betäckningssäsong göra en allmän hälsoundersökning av tjuren, samt en andrologisk undersökning. Även en undersökning av ett spermaprov bör ingå. Med hjälp av rektal massage kan man relativt enkelt samla sperma från köttrastjurar i fält. Samtliga besiktningsfynd bör noggrant antecknas i ett speciellt besiktningsprotokoll (16).

Vilken utrustning behövs?

Uppstallningsanordningen som används vid undersökningen ska vara säker för både veterinär och tjur. Idealt är en utfängslingsbox där tjurens huvud kan låsas fast, där sparkskydd finns baktill och där halva långsidan kan öppnas för inspektion av de yttre könsorganen. Många köttdjursbesättningar har en våg, ➤

Foto: Bengt Ekberg, SVA.

Figur 1. *Den fribetäckande tjuren måste ha god fruktsamhet för att fungera i dikobesättningen.*

FAKTARUTA 1

Sammanfattande råd till djurägare

- Köp hälsodeklarerade djur. Nöthälsovården har ”Hälsokort vid försäljning av avelsdjur”.
- Veterinärbesikta avelstjurar årligen före betäckningssäsongen, vid köp/försäljning och vid misstanke om nedsatt fruktsamhet hos tjuren.
- Håll inköpta djur i karantän under minst tre veckor.
- Avelstjuren kan inte säkert anses vara könsmogen förrän den är 15 månader.
- Dräktighetsundersök en del av de betäckta hondjuren sex till åtta veckor efter betäckningssäsongens början.
- Avelstjurar bör gå i lösdrift med tillgång till mjukt underlag.
- Rörelseträna gärna tjuren inför betäckningssäsongen.

som delvis är utformad enligt denna beskrivning.

Allmän klinisk hälsoundersökning

Vid den allmänna kliniska hälsoundersökningen bör man försäkra sig om att tjuren är fullt frisk. Tjuren ska vara välutvecklad för sin ålder och hullbedömningen bör vara 2,5–3,0 (skala 1–5). Hos feta djur kan fett även deponeras i pungen, varvid temperaturregleringen och därmed spermiekvalitén kan påverkas negativt. Speciellt tänder, ögon, ben, leder och klövar bör kontrolleras noga. En fullgod syn är viktig för att tjuren ska kunna tolka signalerna i flocken rätt. Ögonsjukdomar, som infektiös kontagiös keratit (”pink eye”) och plattepitelskarcinom kan förekomma. Den senare speciellt hos individer och raser med opigmenterade ögonlock.

Bedömning av ben, leder och klövar

Eftersom de flesta dikobesättningar håller tjur för fribetäckning och endast i mindre utsträckning använder artificiell insemination, har avelstjurens hållbarhet särskilt stor betydelse. För att klara påfrestningarna under betäckningssäsongen är det mycket viktigt att tjuren har bra ben och klövar. Bakbenets leder måste kunna utstå de stora krafter de utsätts för i samband med upphoppet. Det är önskvärt att man vid besiktning av avelstjur även får möjlighet att se djuret i rörelse (både i skritt och i trav), både bakifrån och från sidan. Gången hos en sund tjur karaktäriseras av att klövarna förs i en mjuk och jämn båge så att den bakre foten landar i avtrycket av den främre klöven. Om tjuren trampar över eller under tyder detta på rörelseproblem, som kan innebära att han har en nedsatt betäckningsförmåga. Nedslitning av tårna kan ofta vara ett tecken på degenerativa ledskador (5). En tjur med uttalat raka bakben, så kallat post-leg syndrome, kan utveckla ledproblem i has, knä och höftleder. En avelstjur bör därför ha bra hasvinklar och väl utvecklade, korrekt verkade klövar för att fungera väl.

Författarna har visat att osteokondros och osteoartros (OC/OA) i bakbenets leder är en vanlig orsak till ett dåligt dräktighetsresultat hos avelstjurar av köttras (12). Dessutom är OC/OA en vanlig obduktionsdiagnos hos svenska köttrastjurar (2), oavsett orsak till utslaktning, samt en vanlig orsak till rörelsestörning. Men OC/OA behöver inte ge kliniska symtom, eftersom förändringarna ofta är dubbelsidiga. Osteokondros och osteoartros bör därför alltid beaktas vid fertilitetsutredningar, även om tjuren inte visat tecken på rörelsestörning. Orsakerna till osteokondros hos tjur är oklara. Man diskuterar ärftliga faktorer, ras- och könsskillnader, samt miljöfaktorer. De miljöfaktorer som nämns är bland annat snabb tillväxt (13, 14), hög vikt, hårda underlag (20), spaltgolv, bristande motion (13, 14) och trauma (4). Eftersom forskningen inom detta område inte är omfattande, och lite är känt om orsaker till osteokondros hos tjur, är det svårt att ge några rekommendationer för hur man ska kunna förebygga ledproblem. Det är dock vår fasta övertygelse att blivande avelstjurar ska gå i box eller i lösdrift. En avelstjur ska aldrig stå uppbunden längre tider,

FOTO: YLVA PERSSON

FIGUR 2. *Dubbelsidiga ledskador hos avelstjuren, här i form av osteoartros i knälederna (pilar), är en vanlig orsak till ett dåligt dräktighetsresultat i dikobesättningen.*

eftersom det kan öka risken för ledskador. Vidare bör inte blivande avelstjurar ha allt för hög tillväxt eller tillåtas bli för tunga.

Om man misstänker OC/OA är det tyvärr svårt att verifiera diagnosen i fält. Skadorna är ofta dubbelsidiga (Figur 2), varför det kan vara svårt att upptäcka en rörelsestörning (12). Det är även svårt att avgöra i vilken eller vilka leder skadan sitter, liksom om rörelsestörningen verkligen beror på OC/OA. Det är möjligt att radiologiskt ställa diagnosen OC/OA (16), men behandlingen är ofta utsiktslös. Tänkbara differentialdiagnoser är olika klövskador (undersök klövarna!), frakturer och mjukdelsskador.

Det är inte ovanligt att tjurar som transporteras, släpps till hondjursflocken eller utsätts för annan stress, blir akut halta på grund av att ett dissekansfragment lossar. Osteokondros är dock alltid en kronisk sjukdom – även om symtomen uppkommer akut.

ANDROLOGISK UNDERSÖKNING

Den andrologiska undersökningen innebär att man inspekterar och palperar de yttre könsorganen, mäter pungomkretsen samt genomför en rektalundersökning av de inre könsorganen. Ett spermaprov bör också ingå i den andrologiska undersökningen, liksom en bedömning av könsdriften. Tjuren bör inte vara för ung då den undersöks. Författarna har visat att köttrastjurar ofta inte är fullt könsmogna vid tolv månaders ålder (11). Först vid omkring 15 månaders ålder anses köttrastjurar vara könsmogna, vilket måste beaktas vid besiktningen och vid insättande i avel.

Inspektion av yttre könsorgan

Genom att betrakta tjuren från sidan och bakifrån kan man skapa sig en första bild av tjurens yttre könsorgan. Penisskidan ska vara fri från konturstörningar och förhudsöppningen ska ha en 45-gradig vinkel mot buklinjen. Konturstörningar i penisskidan under buken kan vara indikationer på hematom eller abscesser, orsakade av penisbrott eller traumatiska skador, såsom stångningsskador. En lång, pendlande förhud med en öppning som pekar mot marken istället för snett fram mellan frambenen kan vara predisponerande för förhudsframfall, som i sin tur kan göra tjuren mer mottaglig för traumatiska skador och infektioner – och i vårt klimat även köldskador (1). Hornlösa ("pollade") raser uppvisar oftare förhudsframfall. Eftersom en genetisk predisposition anses föreligga bör problemet åtgärdas avelsmässigt (15).

Testiklarna ska vara två till antalet och lika stora. En förtjockad funikel kan vara tecken på funikulit eller pungbråck. Tjurar med en uttalat kort punghals producerar ofta en sperma av sämre kvalitet på grund av otillräcklig värmereglering (5).

Palpation av yttre könsorgan

Punghuden ska vara fri från sår och utslag. En förtjockad punghud kan bero på ödem eller bindväv, som i sin tur kan ha orsakats av pungtramp eller knottbett. En noggrann palpation av testiklarna görs (Figur 3). Alla avvikelser från symmetri och i konsistens bör noteras och undersökas vidare (16). Tjurar med mjuka, svampiga testiklar producerar genomgående sperma av dålig kvalitet. En för mjuk konsistens kan vara tecken på omognad, medan en för hård testikel oftast beror på testikeldegeneration med en bindvävsomvandling av testikelvävnaden. Olikstora testiklar kan bero på att den ena testikeln är mindre än normalt, vilket i sin tur kan bero på en testikelhypoplasi eller testikeldegeneration. Eller så kan den ena testikeln vara större än normalt, vilket kan vara orsakat av ödem, blödningar eller tumörer, men testikeln kan också vara kompensatoriskt förstorad.

Bitestikeln palperas (Figur 4). Avsaknad av bitestikelsvans kan bero på aplasi. En förstoring i bitestikelsvansen kan vara orsakad av spermiostas förorsakad av trauma, infektion eller medfödda defekter.

Slutligen palperas funikeln. En förtjockning av funikeln kan bero på funikulit eller att en del av tarmarna eller av nätet fallit ner genom inguinalöppningen. Om förtjockningen i funikeln går att flytta rör det sig sannolikt om tarm eller nät, men många gånger har dessa växt fast i funikeln, varför det kan vara mycket svårt att skilja ett pungbråck från en funikulit.

Penis kan palperas i sin skida. Särskilt ➤

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

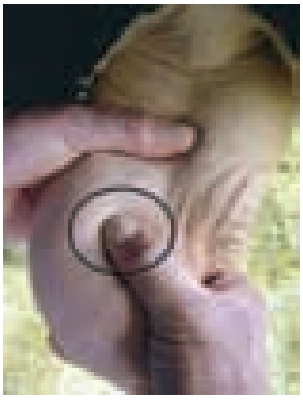

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

FIGUR 3. *Testiklarna palperas genom att man står rakt bakom tjuren och fattar tag om testiklarna med båda händerna. Därefter dras hela pungen varsamt bakåt och uppåt varvid man kan palpera pung, testiklar, bitestiklar och funiklar. Undersökningen underlättas om den ena testikeln skjuts upp medan den andra undersöks. Testiklarna ska vara fritt förskjutbara i pungsäcken, vara lika stora och ha en konsistens ungefär som en spänd bicepsmuskel.*

FOTO: BENGT EKBERG

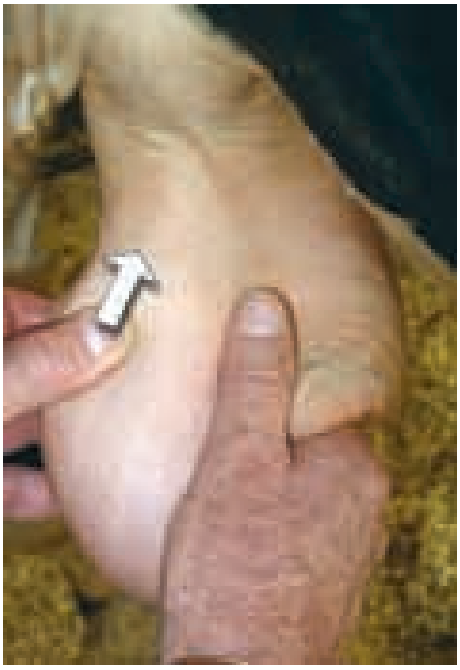

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

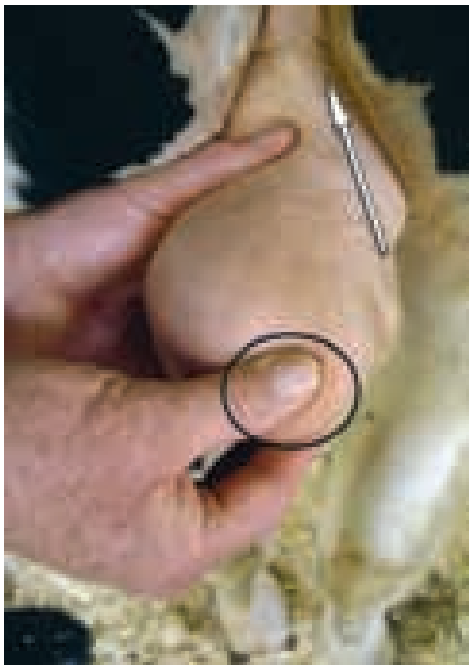

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

FIGUR 4. *Bitestikelns huvud och kropp är möjliga att palpera. Lättast är det att känna bitestikelsvansen, som likt en "tummetott" sitter placerad distalt på testikeln. Bitestikelsvansarna ska vara lika stora och kännas välfyllda.*

➤ viktigt är det att palpera förhuden samt inspektera förhudsöppningen. En mörk rand runt förhudsöppningen är ofta tecken på en lokal infektion, så kallad "pizzle rot". Penispapillom är inte helt ovanligt hos tjur. Dessa kan traumatiseras och infekteras och ge upphov till ascenderande infektioner i de inre könsorganen, men även i testiklar och bitestiklar.

Penis utseende och form kan studeras då tjuren "skaftat ut" i samband med upphopp och betäckning eller spermasamling. Då en närmare undersökning är befogad kan xylazin ges, så att penis kan dras fram med hjälp av ett gastyg. Korkskruvspenis, persisterande frenulum, strangulationer, hårringar och penispapillom är några exempel på defekter och problem som kan förekomma och leda till betäckningsstörningar (20, 22).

Mät pungomkretsen

Mätning av pungomkretsen ger ett objektivt mått på testiklarnas storlek, vilket i sin tur är ett indirekt mått på testiklarnas spermieproduktionsförmåga. Flera undersökningar visar på ett tydligt samband mellan pungens omkrets och tjurens spermieproducerande förmåga (20). Egenskapen har hög arvbarhet och det finns även studier som visar att kvigor efter tjurar med stor pungomkrets blir tidigare könsmogna (16). Om omkretsen understiger ett visst mått vid en viss ålder ska tjuren inte användas till avel. Ett generellt gränsvärde som används i Nordamerika för köttrastjurar är att de bör ha en minimipungomkrets på ≥ 32 cm vid ett års ålder för att användas i avel (6, 20) eller ≥ 34 cm oavsett ålder och ras. En snabb tillväxt av testiklarna sker mellan sex och 24 månader och vid 24 månader har testiklarna utvecklats till 90 procent av sin slutliga storlek. Därför är det osannolikt att de som inte har uppnått förväntad pungomkrets vid denna tidpunkt någonsin kommer att göra det.

Undersökningen underlättas om ett specialkonstruerat måttband används (Figur 5). Vid låga temperaturer fås felaktigt höga mätvärden på grund av en skrynklig/förtjockad punghud. Inga mätningar bör göras vid temperaturer under 0°C (20). Mätning av tjurens pungomkrets anses ha hög upprepbarhet mellan veterinärer med en variation på mindre än 1 cm för en enskild tjur, om mätningarna görs någorlunda nära i tiden.

Palpation av de inre könsorganen

Rektalundersökning av bäckendelen av penis och de inre accessoriska könsorganen (prostata, sädesblåsor och ampuller) bör utföras, för att avgöra deras storlek och konsistens. Till de vanligaste av-

FOTO: LENNART SÖDERQUIST

FIGUR 5. *Mätningen av pungomkretsen underlättas om ett specialkonstruerat måttband används. Måttband finns som även indikerar när åtdragningsgraden är lagom hård. Mätningen görs på det tjockaste stället av båda testiklarna när dessa är i botten på pungsäcken – sida vid sida.*

vikelserna hör inflammatoriska (akuta eller kroniska) förändringar av sädesblåsorna (seminovesikulit) – inte sällan i kombination med ampullit och/eller epididymit (8, 19). Även aplasi av accessoriska könsorgan förekommer.

SAMLING AV SPERMA

En undersökning från Kanada visade att av nästan 1 000 undersökta tjurar hade 21 procent nedsatt spermiekvalitet (5). De undersökta tjurarna hade normalt utvecklade testiklar med normal konsistens. Det fanns alltså ingen fysisk indikation på att en femtedel av dem skulle producera sperma av undermålig kvalitet. Ett spermaprov bör därför tas för att bedöma spermiernas rörlighet och morfologi.

Den vanligaste metoden för spermasamling på mjölkrastjurar är med hjälp av en artificiell vagina. Denna metod är både svår och opraktisk att använda under fältmässiga förhållanden. I stora delar av världen används i stället elektroejakulation vid spermasamling i fält från köttrastjurar. Då metoden är förbjuden i Sverige av djurskyddsskäl har det vanligtvis – först efter slakt – kunnat tas ut ett spermaprov från bitestikelsvansen för undersökning.

Massagemetoden

Artikelförfattarna har undersökt en alternativ metod för spermasamling i fält med hjälp av rektal massage (7, 9, 10). Genom att via rektum stimulera de inre könsorganen, i första hand ampullerna och prostata, samt musklerna (m urethralis), som omger bäckenuretra kan man få tjuren att lämna ett spermaprov (Figur 6). Metoden är enkel att använda och ger vanligtvis ett representativt prov med avseende på spermiemotilitet och -morfologi. Enligt våra undersökningar är det möjligt att med rektal massage få ett spermaprov från cirka 80–90 procent av tjurarna (7, 9, 10). Ett kort PM om tillämpning av massagemetoden kan erhållas från författarna.

TJURENS KÖNSDRIFT OCH BETÄCKNINGSFÖRMÅGA

Libido har en stark genetisk komponent, men påverkas också av uppfödningsförhållanden, utfodringsintensitet, sjukdom och stress (3). Tjurar med gott libido får fler hondjur dräktiga tidigt i betäckningssäsongen. Under betäckningssäsongen bör tjurarna observeras på betet, för att utröna om de verkligen betäcker. Det är inte helt ovanligt att ett dåligt dräktighetsresultat efter naturlig betäckning beror på att tjuren helt enkelt inte betäckt. Dräktighetsundersökning bör utföras tidigt (sex till åtta veckor efter noterad betäckning). I de flesta dikobesättningar dräktighetsundersöks djuren senare eller inte alls. Med andra ord finns det stora förbättringspotentialer på det området.

Den enskilt viktigaste anledningen till att tjuren inte fullföljer betäckningen är sannolikt benproblem, i huvudsak OC/OA. Men det kan även finnas andra orsaker till nedsatt betäckningsförmåga. Unga hornlösa tjurar kan ibland få problem med äldre dominanta kor med horn. Dominansförhållanden tjurar emellan kan också påverka resultatet om flera tjurar används samtidigt. En dominant, äldre tjur kan med sin blotta närvaro negativt påverka yngre och mindre erfarna tjurars sexualdrift. När det är dags för tjuren att släppas till hondjuren är det viktigt att han successivt får vänja sig vid dem för att minska risken för skador och uttröttning. En viss begränsning i antalet hondjur är viktig för ett optimalt dräktighetsresultat (se faktaruta 2). Vid misstanke om betäckningsproblem kan det vara lämpligt att, om möjligt, låta videofilma tjurens försök ➤

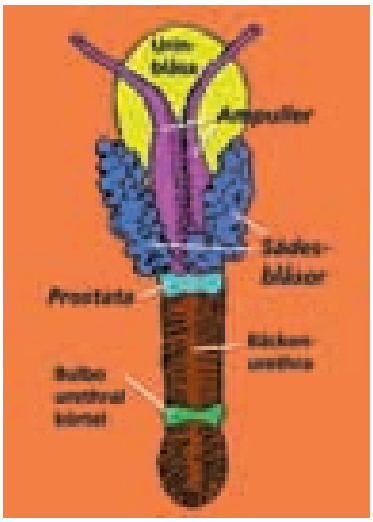

Skiss: Lennart Söderquist

Foto: Lennart Söderquist

Foto: Lennart Söderquist

Figur 6. *I korthet innebär massagemetoden att man via rektum drar med fingertopparna över ampullerna i kaudal riktning mot prostata upprepade gånger – i en slags mjölkande massage. Man flyttar sedan handen kaudalt och stryker fingrarna över prostata och bäckenurethra med snabba rörelser och med ett ganska ordentligt tryck. Om tjuren svarar på stimulansen kommer massören att känna hur musklerna runt bäckenurethra pulserar. Om tjuren inte svarar efter någon minuts massage över urethra måste man börja om igen. Eventuellt kan man även prova att ta ut handen en kort stund för att sedan börja om. Avbryt och försök senare om tjuren inte har reagerat alls efter fem minuter. Vid användning av massagemetoden måste man ha tillgång till en assistent som håller ett uppsamlingskärl under tjurens förhudsöppning.*

FAKTARUTA 2

Rekommenderat antal hondjur till tjur vid olika ålder

- Ungtjur (minst 15 månader gammal): högst 15 hondjur.
- Tvåårig tjur: högst 25 hondjur.
- Äldre tjur: högst 50 hondjur.

till upphopp. Många gånger gör tjuren till synes helt normala upphopp, men vid närmare iakttagelse kan man se att stöten uteblir.

SLUTORD

En systematisk och noggrant genomförd allmän och andrologisk undersökning av en avelstjur före användning, gör det möjligt att i förväg värdera en tjurs potentiella fruktsamhet. Besiktningen underlättar valet av avelstjur samt minskar risken för att en infertil eller subfertil tjur används i avel.

Slutligen tror vi att svensk köttdjursproduktion skulle kunna ha mycket att vinna på (inte minst ekonomiskt) att rationalisera driften i dikobesättningarna genom att använda sig av rekommendationerna i denna artikel.

SUMMARY

Breeding soundness evaluation of the beef bull

Important goals of beef herd management is the maintenance of one calf per female per year during a short concentrated calving period. A prerequisite for achieving these goals is using a fertile and functional bull. Conducting a breeding soundness examination of the bull prior to commencement of mating, prior to sale as breeding bull, for insurance purposes and when subfertility/infertility problem of the bull is suspected, is therefore advisable.

A general physical examination including assessment of gait should be performed. A systematic examination of the external and internal genitalia with measurement of the scrotal circumference is an important part of the breeding soundness examination. Collection and microscopic evaluation of a semen sample enabling assessment of sperm viability and morphology should also be included in the examination. Semen could be collected from the majority of the bulls by massage of the ampullae. Assessing the bull's mating ability and libido is important, but not always so easy to achieve. Conducting a systematic breeding soundness examination of the bull prior to use/sale provides a professional opinion of the bull's fertility status and improves the selection and management of bulls.

Referenser

1. Dahlgren D & Fredriksson G. Veterinärmedicinska aspekter på köttdjursproduktionen. Svensk VetTidn, 1991, 143, 7, 295–303.
2. Dutra F, Carlsten J & Ekman S. Hind limb skeletal lesions in 12-month-old bulls of beef breeds. J Vet Med A, 1999, 46, 489–506.
3. Einarsson S. Tjurens roll vid fertilitetsproblem i köttdjursbesättningar. Kompendium, Allmänt Veterinärmöte, 1989, 59–65.
4. Ekman S & Carlsson CS. The pathophysiology of osteochondrosis. Vet Clin North Am Small Anim Pract, 1998, 28, 17–32.
5. McGowan M. Approach to conducting bull breeding soundness examinations. In Practice, 2004, 26, 485–491.
6. McGowan M, Galloway D, Taylor E, Entwistle K & Johnston P. The veterinary examination of bulls. Australian Association of Cattle Veterinarians, 1995, 46–47.
7. Palmer CW, Brito LF, Arteaga AA, Söderquist L, Persson Y & Barth AD. Comparison of electroejaculation and transrectal massage for semen collection in range and yearling feedlot beef bulls. Anim Reprod Sci, 2005, 87, 25–31.
8. Parkinson TJ. Fertility and infertility in male animals. Veterinary reproduction and obstetric. London, WB Saunders Co Ltd, 1996, 673–750.
9. Persson Y, McGowan M & Söderquist L. Comparison between the sperm morphology in semen samples obtained from yearling beef bulls by transrectal massage of the ampullae and cauda epididymal dissection. Reprod Domest Anim, 2006, 41, 233–237.
10. Persson Y, Strid G, Håård M & Söderquist L. Comparison of semen samples collected from beef bulls by transrectal massage or artificial vagina. Vet Rec, 2007, 161, 662–663.
11. Persson Y & Söderquist L. The proportion of beef bulls in Sweden with mature spermiograms at 11–13 months of age. Reprod Domest Anim, 2005, 40,131–135.
12. Persson Y, Söderquist L & Ekman S. Joint disorder; a contributory cause to reproductive failure in beef bulls? Acta Vet Scand, 2007, 49, 31.
13. Reiland S. The effect of decreased growth rate on frequency and severity of osteochondrosis in pigs. Acta Radiol Suppl, 1978, 358, 107–122.
14. Reiland S, Stromberg B, Olsson SE, Dreimanis I & Olsson IG. Osteochondrosis in growing bulls. Pathology, frequency and severity on different feedings. Acta Radiol Suppl, 1978, 358, 179–196.
15. Söderquist L. Tjuren är halva besättningen, Svensk VetTidn, 1999, 3, 123–130.
16. Söderquist L. Andrologiska aspekter på köttrastjuren. Kompendium, Veterinärmötet, Uppsala 2004, 79–84.
17. Trostle SS, Nicoll RG, Forrest LJ & Markel M. Clinical and radiographic findings, treatment, and outcome in cattle with osteochondrosis: 29 cases (1986–1996). J Am Vet Med Ass, 1997, 211, 1566–1570.
18. Trostle SS, Nicoll RG, Forrest LJ, Markel M & Nordlund K. Bovine osteochondrosis. The Compendium, 1998, 7, 856–863.
19. Van Camp SD. Common causes of infertility in the bull. Vet Clin North Am, 1997, 2, 203–233.
20. Wenkoff MS. The evaluation of bulls for breeding soundness. Ottawa, Canada, Canadian Veterinary Medical Association 1988, 48.
21. White SL, Rowland GN & Whitlock RH. Radiographic, macroscopic, and microscopic changes in growth plates of calves raised on hard flooring. Am J Vet Res, 1984, 45, 4.
22. Wolfe DF. Diagnosis and management of penile injuries. Proc. Bovine symposium. Nashville, Tennessee, The Society for Theriogenology, 1999, Sept 22–24, 405–413.

***YLVA PERSSON,** VMD, biträdande statsveterinär, enheten för djurhälsa och antibiotikafrågor SVA/Svensk Mjölk, 751 89 Uppsala.
STINA EKMAN, VMD, professor, Diplomate ECVP (European College of Veterinary Pathology), avdelningen för patologi, farmakologi och toxikologi, institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, SLU, Box 7028, 750 07 Uppsala.
LENNART SÖDERQUIST, VMD, professor, Diplomate ECAR (European College of Animal Reproduction), avdelningen för reproduktion, institutionen för kliniska vetenskaper, SLU, Box 7054, 750 07 Uppsala.

månadens epiztel

Epizteln tar bland annat upp övervakningsprogram för fågelinfluensan och berättar om att Sverige nu är officiellt fritt från PRRS. Epizteln är ett samarbete mellan SVA och Jordbruksverket och är i det här numret sammanställd av Linda Hallenberg, SVA och Jessica Dahlberg, Jordbruksverket.

SVERIGE FRITT FRÅN PRRS

Jordbruksverket skickade i april in en skrivelse till OIE (Office International des Epizooties) där man förklarar Sverige fritt från PRRS. Under mars genomförde SVA en utvärdering av sannolikheten att Sverige är fritt från PRRS. En ny metod användes, där information från alla övervakningsaktiviteter inom landet kan inkluderas i beräkningarna. Vid utvärderingen användes data från provtagningar i samband med PRRS-utbrottet och det efterföljande smittspårningsarbetet, provtagningar som genomfördes på slakterierna under hösten 2007, provtagningar inom övervakningsprogrammet som Svenska Djurhälsovården genomförde och den kliniska övervakningen. Sammantaget testades ca hälften av Sveriges grisbesättningar under andra halvåret 2007. SVAs beräkningar visar med 99 procent säkerhet att mindre än 0,2 procent av Sveriges svinbesättningar har PRRS. Sannolikheten att Sverige är fritt från PRRS är alltså mycket hög.

4000 VILDA FÅGLAR PROVTAS

Jordbruksverket har beslutat hur många vilda fåglar som under 2008 ska provtas i Sveriges övervakningsprogram mot fågelinfluensa. 3 500 fåglar vid Ottenby på Öland, Hornborgasjön och Umeälvens delta testas. Vid de utvalda platserna finns ett urval av intressanta fågelarter och erfarenhet av provtagning. Dessutom ska 500 fallvilt, fåglar som hittas döda i naturen runt om i landet, testas. Totalt kommer därmed 4 000 vilda fåglar att provtas för fågelinfluensa under 2008.

Provtagningar kommer framför allt att göras på svanar, gäss, änder, vadare och måsfåglar. Dessa fågelarter kan vara bärare av influensaviruset utan att visa symtom.

Övervakningsprogrammet mot fågelinfluensa har funnits sedan 2002. I programmet ingår – förutom provtagning av vilda fåglar – 3 500 prover från tamfjäderfä. Här kommer prover att tas i samband med slakt på värphöns, kalkon, anka, gås, struts samt slaktkyckling. Avelsbesättningar av värphöns, slaktkyckling och kalkon kommer att provtas i samband med provtagning inom hönshälsoprogrammet. Provtagning kommer även att ske i besättningar av hägnade gräsänder och fasaner samt i några besättningar med anka och gås.

Den 21 april 2008 sänktes Sveriges skyddsnivå mot fågelinfluensa till nivå ett. Det innebär att fjäderfä får hållas utomhus men måste ges foder och vatten under tak samt att det åter är tillåtet med utställningar, tävlingar och liknande arrangemang med fjäderfä och andra fåglar i fångenskap.

GETTER AVLIVADE

En grupp getter från Schweiz som stått i karantän i Skåne undersöktes vid SVA avseende bluetongue, varvid antikroppar påvisades men inget virus. Det framkom senare att djuren varit positiva i både serologi och PCR-test för bluetongue i ursprungslandet, men att inget

Telefonnumret till SVAs epizootologjour är 018-67 40 01.

Detta nummer kan enbart användas då SVAs växel är stängd, dvs utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Foto: Jeroen Peys

En grupp getter från Schweiz som stått i karantän i Skåne undersöktes vid SVA avseende bluetongue, varvid antikroppar påvisades men inget virus.

virus kunnat isoleras. Den schweiziska PCR-testen är inte samma som används i Sverige och tycks till skillnad från denna detektera även annat än bluetonguevirus 8 (BTV8). Enligt schweiziska myndigheter har inga fall av bluetongue påvisats i området som djuren härrör från. Alpackor som hållits tillsammans med getterna och som testats både i Schweiz och i Sverige var negativa i både serologi och PCR.

Referenslaboratoriet i Pirbright har sekvenserat den nukleinsyra som påvisats med PCR i Schweiz och bedömt att det rör sig om ett orbivirus som är nära besläktat med bluetongue, men som inte kan definieras som bluetongue. Det är oklart om viruset är patogent och i så fall för vilka djurslag. Laboratorieresultat från Schweiz indikerar en möjlig transplacental smittväg men detta är inte heller fastlagt. Det bedöms som högst sannolikt att viruset kan överföras mellan djur via svidknott (*Culicoides* spp).

Med anledning av att det rör sig om ett okänt virus av okänd patogenicitet, men som bevisligen korsreagerar med BTV8 i serologiska tester, möjligen smittar transplacentalt och med all sannolikhet smittar via svidknott, rekommenderade SVA avlivning eller återtransport till ursprungslandet. Detta för att inte riskera spridning av ett nytt virus som skulle kunna orsaka sjukdomsproblem och stora kostnader i samband med positiva reaktioner i den serologiska övervakningen för bluetongue. Denna uppfattning delades av experterna vid Pirbright.

Getterna avlivades och prov togs från några djur och skickades till Pirbright för vidare undersökningar.

TJUR LED SANNOLIKT AV SEPSIS

Prover från en charolais-tjur analyserades på SVA avseende bluetongue. Tjuren hade kraftigt svullet huvud och blå tunga men var inte halt och visade inga tecken på erosioner i slemhinnor. Den hade tidigare feber, som gick ner i samband med antibiotikabehandling. Proverna var negativa avseende bluetongue. Tjuren avled senare och histologisk undersökning av organen visade att den sannolikt led av sepsis som följd av en pneumoni.

MISSTANKE OM WEST NILE FEVER

Misstanke om West Nile Fever (WNF) och Venezuelan Equine Encephalitis (VEE) väcktes i början av april. Två hästar i samma lösdrift uppvisade centralnervösa störningar. Under utredningstiden stallades hästarna in. Häst 1, som var sämst, hade nedsatt allmäntillstånd, hängande läpp, men bibehållen tungtonus. Den var somnolent (”som sederad”), vinglig, gick i cirklar, var känslig för beröring och åt inte. Hästen fick senare kramper och avlivades. Den andra hästen hade lindrigare symtom, stod med snett huvud och ”fastnade” i konstiga ställningar. Hästarna var serologiskt negativa för WNF. Häst 1 uppvisade höga titrar för herpesvirus, vilket tyder på pågående infektion, varvid analyserna för VEE aldrig genomfördes.

Vilken är din diagnos? – Patologi

En tre år gammal vorsteh-hund hade börjat få hårlösa knölar i huden på ett framben. Fallet är sammanställt och tolkat av Erika Karlstam, enheten för patologi och viltsjukdomar, SVA.

ANAMNES: Djurägaren hade sedan två veckor tillbaka observerat ett fåtal ca 1–2 cm stora, släta, hårlösa knölar i huden på ett av hundens framben. Förändringarna hade en sårig yta. Då neoplasi inte bedömdes utesluten, exstirperades en av nybildningarna, fixerades i tioprocentig formalinlösning och sändes till enheten för patologi och viltsjukdomar, SVA, för histologisk undersökning.

PATOLOGI: Se Figur 1 (översiktsbild, mikro) och 2 (närbild, mikro). Båda bilderna kommer från dermis. Beskriv mikromorfologin och föreslå patologisk-anatomisk diagnos.

SVAR SE SIDAN 52

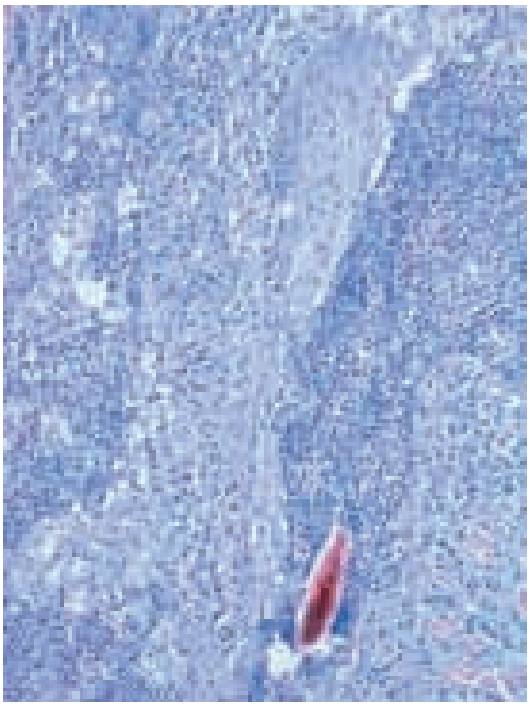

FIGUR 1. *Hud, dermis, hund. Histologisk bild, HE-färgning, ca 100 gångers förstoring.*

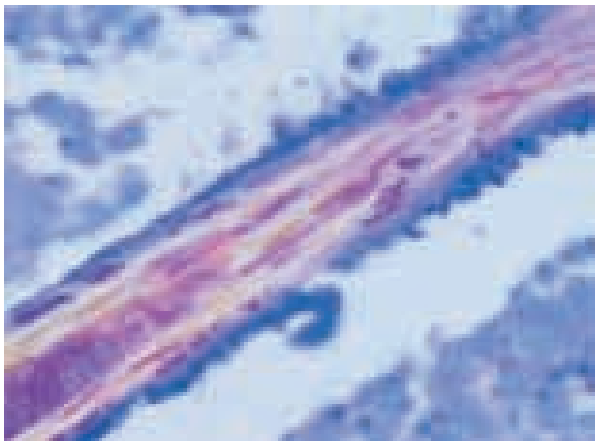

FIGUR 2. *Hud, dermis, hund. Histologisk bild, PAS-färgning, ca 200 gångers förstoring.*

noterat

35-årig Fass Vet förbättras

Fass Vet 2008, som fyller 35 år i år, har nu funnits i veterinärernas ägo sedan några månader. Fass veterinärmedicinska expertgrupp vill uppmärksamma veterinärkåren på några av de allmänna kapitel som återfinns i Fass Vet 2008 och på www.fass.se.

Från och med Fass Vet 2008 finns det ett nytt allmänt kapitel som behandlar interaktioner mellan läkemedel från ett veterinärmedicinskt perspektiv. Kapitlet återfinns även på hemsidan Fass.se.

Det andra allmänna kapitel som expertgruppen vill lyfta fram är kapitlet om avmaskning. Med anledning av receptbeläggningen av vissa avmaskningsmedel till livsmedelsproducerande djur är detta kapitel högst aktuellt. Slutligen vill expertgruppen uppmärksamma SVTs läsare på att man kostnadsfritt når Fass.se via sin mobiltelefon på mobil.fass.se. För en veterinär i tjänst är detta ett enkelt sätt att alltid nå aktuell information om veterinärmedicinska läkemedel.

SLIPNING
Skär 70:-, Saxar 70:-
Garanti, snabb leverans
Marknadens lägsta priser på klippmaskiner
Oster A5 inkl skär 1.430:-
Priser exkl moms
Lyckliga Fåret Skärsliperi
Prästavägen 254
263 91 Höganäs
042-722 83, www.lyckliga.nu

Behandling av hästskabb på 1700-talet

LARS-ERIK APPELGREN, VMD, professor emeritus.*

Svensk veterinärmedicins fader Peter Hernquist dokumenterade många av 1700-talets infektionssjukdomar hos djur, bland annat hästskabb. Författaren beskriver de botemedel mot skabb på hästar som Hernquist och andra samtida källor rekommenderade.

Artikeln utgör meddelande nr 115 från Rådet för veterinärhistorisk och biografisk forskning.

INLEDNING

I Peter Hernquists efterlämnade handskrifter finns det relativt utförliga beskrivningar om ”Matsk-plågor och deras behandling”. Den beskrivningen omfattar även skabb. Denna artikel fokuserar på de botemedel som Hernquist rekommenderar mot skabb på hästar, men jämförelser görs också med de rekommendationer som förekommer i samtida handböcker för ”allmänheten” från ca mitten av 1700-talet till Hernquists död 1808.

SKABB

”Etiologi”

Hernquist beskriver skabb inte enbart bland ”matskplågorna”, utan också bland övriga sjukdomar under rubriken ”Hudens utslag” (7). Hernquist skriver att ”ordsakerna äro mångfalldiga men delas in uti föregående och efterföljande.

De *föregående* bestå i orenlighet, dam, smuts, underlåten skrapning, ställes natt och dag i slask, i dynga och urin. Lägges en häst utan strö, Swettig, ställes i kall och fuchtig luft, eller beteckes af dam, at porerna täppas till och dylika händelser gå förut.

Efterföljande ordsaker. *Acarus scabiei exulcerans (Acarus exulcerans* i Linnés Systema Naturae, 19), som har 8 röda ludna fötter, h[wil]ka wäcka kliande och fordra Specific botningsmedel. Detta insect trifs allenast på hästar och dermed smittar den ei andra, dock har Ryktare fått något dylikt af sin häst. ... Förebådas att den kan botas så den allenast intar huden, men är smittan indragen och febern redan antänd, är den farlig ja dödelig.” Av Hernquists beskrivning kan man anta att parasiten är *Sarcoptes scabiei*. Utbrott med smittsam hästskabb med denna parasit påvisades senast i Sverige 1957 (16). Enstaka fall av Sarcoptes-skabb hos häst, vilka inte är smittsamma, utan troligen överförda från räv, har också påvisats (3).

Okunnig överste

Hernquist skiljer sig i sin beskrivning av skabbens etiologi från vissa samtida handböcker genom att klart uttala att en parasit orsakar det ”efterföljande” lidandet.

I kavalleriöversten von Sinds handbok (28) (Figur 1) sägs följande om skabbens orsaker: ”Närmaste orsaken till skabb är en skarphet uti bloden, eller wätskorna i kroppen, hwilka utur deras rörs öpningar föras til skinnet, och så derstädes en ännu skarpare och tjockare beskaffenhet söndergnaga skinnet, och ju längre denna onda fuktighet derstädes dröjer, desto mer frätande blir den, samt formerar ändteligen sår och war, hwilka, om man låter dem taga öfwerhand, bli oboteliga.”

Att de kan vara obotliga är helt i enlighet med Hernquists uppfattning, men humoralpatologins förklaringsmodell med i blodet eller vätskorna förekommande ”skarphet”, som gnager sönder skinnet tycks inte vara aktuell längre för Hernquist. Han har insett att skabbdjuren orsakar skadan, åtminstone sekundärt. När sedan von Sind ska beskriva ”Ormen”, dvs hudrots, talar han om de okunniga ”Hofsmederna” som ”åtskilja Ormen uti den boteliga och ➤

FIGUR 1. *Titelsidan till von Sinds handbok från 1774 (28).*

➤ oboteliga" och häcklar dem för deras okunnighet. Det är väl inte osannolikt att hovslagarna hört talas om att den ena formen av hudlidandet kan orsakas av *Acari.* Samtida veterinärer i Österrike/Frankrike kan som Hernquist ha beskrivit parasitförekomst för hovslagarna. När von Sind rasar över hovslagarna sker det på följande målande sätt:

"Af en sådan okunnighet har denna sjukdoms namngifwande hufwudsakligen kommit, hwarigenom de gifwa ormen allehanda löjeliga namn, och några människor äro wärkeligen af den mening, at det är en lefwande mask, hwilken uparbetar och undergräfwer bulor på hästens kropp, såsom mullwaden i jorden; hwarföre de sedan, at döda masken, påbränna hett Swafwel med glödande järn, eller bestryka ormbulorna med *Arsenicum alb* (hwitt råttepulfwer), deraf jag har sedt många Hästar dö, men ej botas."

Denne kavalleriöverste är tydligen helt övertygad om att skabbdjuren inte finns, utan skadan orsakas av de "skarpa" partiklarna i blodet (vätskorna), som sedan gnager sönder huden. Detta trots att skabbens orsak redan 1687 hade visats vara just en parasit (12).

BEHANDLING

Botemedel i samtida "lekmannaskrifter"

I *Samuelssons hästebok* från 1775 (4) förekommer flera förslag på botemedel mot skabb och det kan verkligen ifrågasättas om de inte gjorde mera skada än nytta.

Blandningar med spansk fluga (Figur 2 och 3), vitriol, *asa foetida* skulle ges med svagt öl via näsborrarna, följt av utvärtes behandling med en blandning av aska, hönsträck, osläckt kalk, lut och spansk fluga. Med den senare blandningen skulle hästen gnidas in och när huden slutligen var flådd "fångar man en lefvandes orm på wintertalet av de små röda kopparormarna (Figur 4), de äro de bästa, koka dem lefvandes ihjäl ..." Beskrivningen fortsätter med hur man mortlar sönder ormen, blandar med havre och låter till slut hästen svälta tills den äter upp – "det han inte gerna pågår". Den angivna behandlingen präglas som synes till viss del av dåtidens fortfarande förekommande vidskepelse – de kokta kopparormarna, givna per os kunde väl inte tänkas ha haft någon gynnsam effekt på hästens skabblidande.

Inte heller kunde hönsträck och *asa foetida* (dyfvelsträck, djävulens träck, den mycket illaluktande kådan från *Ferula asa foetida*) ha varit gynnsam för den av spansk fluga och osläckt kalk flådda huden.

I Falkenbergs *BoskapsApotheque* från 1750 (8) föreslås helt andra läkemedel: linolja invärtes (alltså ett slags lavemang) och sedan utvärtes behandling med asklut, kvicksilver eller råttkrut, som är vit arsenik. Även tvättning med en stark lut av tobaksstjälkar (Figur 5) i människourin föreslogs. Nikotinets insektsdödande effekt (15) kan tänkas ha haft effekt.

Från 1785 stammar *Hjelpreda för Landtbrukare och Kuskar* (13). Där beskrivs hur skabb botas dels med ingivning av *Aetiops mineralis* på fuktat hö eller havre, dels med tvättning av huden med en "stark lag, som är kokad af Tobaksblader och urin". *Aethiops mineralis* fanns upptagen i Pharmacopoea Svecica 1775 (23) och består av en blandning av lika delar svavelblomma och kvicksilver som rördes samman till honungskonsistens. Den blandningen kan knappast betraktas som ofarlig, eftersom kvicksilvret högst sannolikt absorberades. Tobaksblad/urinblandningen har redan berörts. Sedan fortsätter man: "Skulle det ändock enwisas, smörjes med en Salfwa efter hwar twättning, som är gjord af sönderstött Swawel och torra Enebär (Figur 6), lika mycket af hwardera, hvilket blandas i osaltat smör eller gammalt Ister till lagom tjäcklek...". Det kan ifrågasättas om svavel och enbär i fett skulle kunna avdöda skabbdjuren bättre än nikotin.

I *Den kloka och förståndiga Häst-Gubben* från 1773 (27) beskrivs flera varianter av botemedel. Ett sätt att få bukt med skabben anges vara invärtes behandling med två lod hepar antimo-

FIGUR 2. *Ståndkärl från Boskapsapoteket i Veterinärhistoriska Museet i Skara. Enligt den vackra kartuschen har kärlet innehållit* Tinct. Canthar, *dvs* Tinctura Cantharidis *som alltså är ett alkoholhaltigt drogutdrag av spanska flugor. Jämför Figur 3.*

FIGUR 3. *Spansk fluga, dvs den torkade skalbaggen Lytta vesicatoria (2 cm lång). Den innehåller 0,6–1 procent kantaridin, som är starkt irriterande och orsakar blåsor på huden. Bilden från www.zin.ru/Animalia med benäget tillstånd.*

FIGUR 4. *Kopparödla* (Anguis fragilis), *kallas även kopparorm eller ormslå. Fotograferad på författarens uteplats i Rönö, E-län.*

FIGUR 5. *Förvaringsburk för nikotinblad* (Fol Nicotian, Folium nicotianae), *som i vissa lekmannarecept ingick i skabbmedel – företrädesvis stötta i urin. Kärlet finns i Boskapsapoteket i Veterinärhistoriska museet i Skara.*

nii, dvs antimontrisulfid eller spetsglans. Sedan ”sättes tvenne hankar wid Bogarne bestrukne med *Aegyptiacum,* sedan twättas han starkt med lut at skorfwen gnides af och blodet går ut; sedan gifwer man honom in 1 skedblad grått Swafwel på fuktad Hafre; när han ätit up det, rides han wäl warm och fastar i 2 timar”. Med hank avsågs ett band bestruket med något retande medel, som infördes under huden för att åstadkomma en riklig varavsöndring, och som ansågs vara gynnsam för läkningsprocessen. Det rekommenderade retande medlet, *Aegypticum,* var så kallad egyptisk salva bestående av spanskgröna (basiskt kopparacetat), ättika och honung som inkokats till salvkonsistens. Denna hankbehandling skulle följas av en lokal behandling med salva bestående av tjära, öl och saltad svinister. Sist ges en anmärkning: ”N.B. Swaflet bör brukas 2 dagar å rad, men om man i stället tager 1 skedblad sönderstödtt menniskoben så behöves det ej mer än en gång”. Vidskepelsen blomstrar fortfarande i ”upplysningens” 1773.

Övriga recept i denna bok innehåller rekommendationer att börja med laxeringar och åderlåtning följt av lokala behandlingar med bland annat ister, kvicksilver, ålandsrot och beckolja eller en ”stark” lut av ”Tobaksstjälkar och Människourin”. Ålandsroten *(Inula helenium*) (Figur 7) beskrivs i Linnés flora (20) på följande sätt: ”Roten, särskilt syltad, är ett utmärkt upphostningsmedel; brukas mot skabb, även hos får enligt veterinärer.” Även i Zoopharmacologia (11) beskriver Hernquist denna växts användning vid skabb. Den finns upptagen i Flormans första veterinärfarmakopé (10): ”*Inula Radix* ... Blandas även i skabbsalva tillsammans med lagerbär.” Lagerbär som botemedel mot skabb finns beskrivet i tidig veterinärmedicinsk litteratur. I en armenisk skrift från slutet av 1200-talet beskrivs hur lagerblad kan användas mot skabb på hästar och att det även kan användas mot den klåda som skabben orsakar (5). I den nämnda *von Sinds handbok* (28) rekommenderas i första hand urindrivande behandling (”för at derutur afföra alla skadeliga delar (ur blodet)”) och sedan åderlåtning. Utvärtes behandling med svavelkvicksilversalva med tillsats av spanska flugor skulle sedan kunna försökas. Svavelhaltiga föreningar (kalksvavel, ”Lime-sulphur”) har sedan länge betraktats som verksamma för skabbbehandling och rekommenderas fortfarande i vissa sammanhang (29, 14), medan kvicksilvret genom sin giftighet för värddjuret rensats ut.

Botemedel i Hernquists handskrifter

I Hernquists tidigaste handskrift, Sjukdomslära (7) är behandlingen helt klar för Hernquist: ”Acari skola drifwas eller dödas. Hästarna skola hollas rena: putsas, rifwas och fodras wäl. Och den som ei fullgör det förtjenar stryk”. Det sist beskrivna kan vi nog hålla med om att det gäller även 2008. ➤

FIGUR 6. Iuniperus, *dvs en* Juniperus communis, *vars bär rekommenderades tillsammans med svavel för behandling av skabb när tobaksblad i urin inte hjälpte (13). Bilden ur De* Stirpium Historia *av Hieronymus Bock, 1552. Lägg märke till detaljrikedomen i bilden med dels enbären (gröna och blå) på marken, dels de vackra fåglarna.*

FIGUR 7. *Ålandsrot,* Inula helenium. *Bilden från Wikipedia: Koehler's Medicinal-Plants 1887.*

➤ Han fortsätter sedan: ”Man inrifwer mot hår en såpa öfwer hela kroppen och sedan gnides med halmwiskor in lut tils all såpan är borta, sen torkas hästen. Därefter ingnides följande salwa övfwer allt.” Den aktuella salvan innehåller Husarfrö (=Sabadillfrö, *Schoenocaulon officinale*) och Spansk fluga (*Lytta vesicatoria*).

”Med detta står hästen i 3 dygn så bunden, att han inte kan sleka sig. Härefter smörjes med såpa och aftwättas wäl med lut och halmwiskor. Sedan allt är torrt, ses efter om det än finns något, då det på samma sätt hjelpes”. Om det fortfarande finns sår rekommenderas en salva innehållande sublimat (= kvicksilver (II) klorid) och salmiak. Sedan fortsätter Hernquist: ”Om håren i swansen allena äro afskubbade gnides in med såpa, som torkas och sen med tobaks Decoct ingnides starkt. Är den mer inbiten, gnides in Sublimatet e[lle]r deplogisterad saltsyra med watn. Flera medel äro onödiga om icke smittan dragit sig in och Hästen afmagras (Figur 8) och får feber, då ges stärkande...”. Det som rekommenderas som stärkande är kalomel (= kvicksilver (I) klorid), svavelantimon, sävenbom, kalmus och fläderbärsmos som ska ges i form av *boli* morgon och kväll.

Det kan starkt ifrågasättas om denna blandning med kvicksilver och antimon verkligen var stärkande. Hernquist kommenterar inte de giftiga metallerna, men konstaterar: ”Sabina (=sävenbom, *Juniperus sabina*) werkar stark på huden och fäller håren, gör hästen fet och munter, men en widrig lukt i transpiration, urin och träcken...”. Sävenbom anges ha en egenartad, genomträngande lukt och bitter hartsartad smak. Historiskt sett har den framför allt använts som abortmedel (18).

Slutligen konstaterar Hernquist insiktsfullt: ”Att purgera (dvs ge lavemang) och åderlåta är skadeligt” (7), något som samtida lekmannaskrifter inte så sällan rekommenderade.

Senare rekommendationer

I sin handskrift Zoopharmacologica (11), som förmodligen är skriven mycket senare än den här citerade, beskrivs också hur man kan använda *Chelidonium* (Swalört) för behandling av skabb. Det är här inte fråga om *Chelidonium minus,* som idag kallas för svalört *(Ranunculus ficaria)* utan *Chelidonium majus.* Den kallas i dag skelört (Figur 9). Dess rödgula, skarpa mjölksaft anges i Linnés flora ”borttaga revorm och hinna på ögat, botar gulsot, vattusot och ofta tvinsot” (20). Hernquist anger att *Chelidonium* kokt med alun eller grön vitriol i ättika ”tjenar att twätta skabbiga hästar med om man 5 dagar fortfar dermed”.

Det verkar som Hernquist här har

FIGUR 8. *”Emaciated Horse” av Song loyalist Gang Kai (1222–1307) från Osaka Municipal Museum of Art, Abe Collection. Bilden från (6).*

FIGUR 9. *Skelört,* Chelidonium majus. *Lägg märke till den orangefärgade växtsaften som avges vid den avskurna stjälken. Akvarell av författaren.*

frestats att även på skabb använda en växt som hade rykte om sig att bota revorm och vårtor, tillsammans med hudretande salter. Han har ”stöd” för detta i en handbok från 1642 (22), där ”Chelidonia” rekommenderas mot skabb (Figur 10).

Ännu senare (ett och halvt år före sin död) beskriver Peter Hernquist ”Skabbsalva för Hästar och Boskaps-kreatur” i en artikel i Wästgötha Tidningar uppmärksammad av P-O Räf (25). Ingredienserna i dessa behandlingsförslag skiljer sig delvis från de tidigare i handskrifterna presenterade. En salva som härrör från de ”Lünebergska herdarne” innehåller tjära, smör och pottaska. ”En annan äfwen berömd smörja göres af såpa och fint stött och siktadt swafwel, som äfven ingnides. Merendels och då Skabben ej är allt för gammal behöfwas icke inre medel. Men är kreaturet swagt eller skabben enwis, gifwes Ålandsrot med Hepar Antimoni eller Svafwelblomma.”

Han återkommer till att ”Åderlåtningar och purgeringar äro mest farliga, de förswaga än mera ett redan nog swagt kreatur”. Han varnar starkt för bruket av ”Arsenikättika”: ”Men denna blandning är ganska farlig och bör agtas, inlåsas med påskrift: gift. Då denna Ättika i wissa fall behöfs, brukas tjärsmörjan på såren och med denna ättika twättas på hela kroppen på de hela ställen, dock icke öfwer hela kroppen på en gång, utan allenast på en åttondel hwar dag. Med wisshet wet man, att huden och köttet efter ett på ytan med Arsenik ättikan twättadt djur ej äro giftiga, men wäl då djuret intagit arsenik, hwilket är högst farligt.” Det är nog tveksamt om det var helt ofarligt att äta köttet efter utvärtes behandlade djur, eftersom en viss hudabsorption sker av arsenik (30).

Hernquist passar på att avsluta sin artikel om skabbsalvor i tidningen med en vädjan: ”Önskeligt wore äfwen om Församlingarna Respective Innewånare wid en klockares tillsättande wore så wältänkte om sin egen wälfärd, att de walde en, som under Farsoter bland folk och fänad kunde göra dem biträde, åtminstone efter den Föreskrift en Doctor Medicinae kunde aflämna”. Peter Hernquist gör alltså reklam för sina adepter utbildade till såväl klockare som veterinärer.

Eventuell effekt

Kunde något av det rekommenderade ha haft antiparasitära egenskaper? Ja, helt klart kunde linoljekokta sabadillfrön ha haft en insekticid (= insektsdödande) effekt. Sabadillfrö innehåller ca en procent veratrumalkaloider. Den viktigaste är cevadin, som har visats ha insekticid effekt (26). Den har med framgång använts mot huvudlöss långt fram i modern tid (21). Sabadillättika var det gängse för att behandla huvudlöss, men kanske inte så vanligt i samband med skabbehandling. Tveksam är dock tillsatsen av spansk fluga som måste ha retat/skadat den av skabbdjuren redan anfrätta huden.

Som tidigare diskuterats kan nikotinet i tobaksurinblandningar sannolikt ha haft en dödande effekt på skabbdjuren. Nikotin dödar insekter genom paralys av det centrala nervsystemet (15). Givetvis kan såväl arsenik som kvicksilver vara toxiska för skabbdjuren, men tyvärr också i hög grad för värddjuret och konsumenter av livsmedel från behandlade djur.

SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Om mängderna av de verksamma substanserna och doserna var tillräckliga i Hernquists örtmediciner kan naturligtvis inte med säkerhet fastställas. Doserna för substanserna är också svåra att uppskatta från Hernquists förskrivningar av hela droger eller extrakt. Men det är ➤

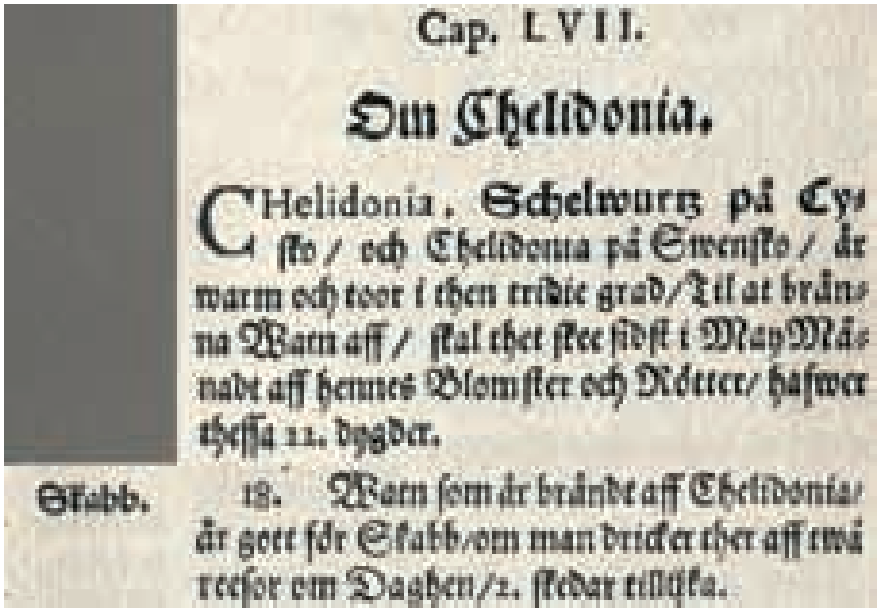

Cap. LVII.

Om Chelidonia.

CHelidonia. Schelwurtz på Cy-
ste / och Chelidonia på Swenske / är
warm och toor i then tridie grad / Til at brän-
na Warn aff / skal thet skee sidst i May Mån-
nade aff hennes Blomster och Rötter / hafwer
thessa 11. dygder.

Skabb. 18. Warn som är brände aff Chelidonia /
är goer för Skabb / om man dricker ther aff twå
reefor om Dagen / 2. skedar tillsta.

FIGUR 10. *Faksimil ur Månsson Örtabok från 1642 (22). Här beskrivs* Chelidonia *(Skelört) och dess användning mot skabb.*

➤ onekligen intressant att de antiparasitära effekter som vissa växter empiriskt antagits ha haft, teoretiskt kan förklaras genom sitt innehåll av i dag kända aktiva substanser. Bland sådana har nämnts tobaksbladens (Figur 7) innehåll av nikotin och sabadillfröets cevadin, båda erkänt aktiva insekticider (15, 26). Det är också intressant att konstatera att skelört *(Chelidonium majus)* (Figur 9) innehåller substanser, som på senare tid visats ha en hämmande effekt på vissa proteaser (31). Även en specifik cysteinproteinasinhibitor, chelidocystatin, har påvisats i skelört (24). Man kan spekulera över om dessa inhibitorer kunde ha haft en hämmande effekt på skabbdjurens egna proteaser? Proteaser, som skabbdjuren behöver för att digerera värddjurets proteiner och kanske i vissa fall för att underlätta sitt eget inträngande i huden (2, 9). Det anses att parasitens avsöndrade enzymer framkallar de allergiska reaktioner, som är så framträdande vid skabbangrepp och som orsakar de sekundära reaktionerna i huden. Från skelört har också sanguinarin isolerats, en substans som visats ha keratocyttillväxthämmande egenskaper (32). Skelörtens innehåll av denna substans kanske bidrog till att minska hudens tendens att på grund av skabbangreppet öka sin keratocyttillväxt? Antiproliferativa egenskaper har också tillskrivits extrakt från ålandsrot och alantolakton från samma rot har visats ha såväl anthelmintisk som antibakteriell effekt (17). Kanske bidrog dessa egenskaper hos ålandsrot till viss framgång i Hernquists terapi mot skabb?

Jämfört med den aktuella tidens rekommendationer från kloka gubbar, hästkarlar och andra framstår Hernquist till en del som den kritiske vetenskapsman som Linné förutsåg att han skulle vara. Han avfärdar t ex i sina skrifter mycket av den samtida vidskepelsen i sina medicinska kommentarer (1). Hans etiologiska beskrivning är dock inte helt klar – indelningen av skabbangreppets två ”faser” förefaller egendomlig: ”föregående” och ”efterföljande”. Kanske ska man tolka denna indelning så att Hernquist erfarenhetsmässigt upplevt att frekvensen skabb är större hos hästägare som inte vårdar sina djur och att skabben lättare får fäste och stor utbredning på illa sköta djur.

En del av tillfrisknandet måste nog också tillskrivas spontanläkning och/eller placeboeffekter (1).

SUMMARY

Treatment of mange in horses in the 18th century

In many of the handwritings by Peter Hernquist, therapeutic recommendations are given for mange in horses (most likely *Sarcoptes scabiei*). Several herbal drugs have been used and comparisons are made with contemporary handbooks written for lay people during the same époque (i e late 18th century). Some of the plants recommended by Hernquist have been shown to contain insecticidal compounds (e g nicotine, *Nicotinia tabacum* and cevadin, *Schoenocaulon officinale*) and therefore could have been effective for treatment of mange. It is also tempting to speculate on the effects of substances recently found in greater celandine, *Chelidonium majus*. There are substances, which are inhibitors of proteolytic enzymes – enzymes, which are found in the scab mites and used for digestion of proteins and perhaps for facilitating the penetration in the skin. Preventing these enzymes by e g chelidocystatine could have had negative effects on the parasites.

TACK

Tack till Stiftelsen Veterinärhistoriska Museet i Skara för generöst ekonomiskt stöd, postumt till VMDhc Ivar Dyrendahl för hans tolkningar av Hernquists manuskript och till parasit.lab@sva.se, som snabbt besvarat mina frågor om skabb.

Referenser

1. Appelgren L-E. Hernquist's Animal Pharmacy – can any of the drugs sold there in the eighteenth century be of use today? Historia Medicinae Veterinariae, 2007, 32, 3, 87–96.
2. Burgers I. *Sarcoptes scabiei* and Scabies. Adv Parasitol, 1994, 33, 235–292.
3. Christensson D, Lindstedt E, Wierup M & Arosenius J. Sarcoptic mange in horses in Sweden. Svensk VetTidn, 1984, 36, 15–17.
4. Den förtäffeliga och tilförlåteliga Häste-Boken, Af Den namnkunnoge Rusthållaren Sven Samuelsson i Hadelö. 1775, Linköping.
5. Dum-Tragot J. Kilikische Heilkunst für Pferde. Das Vermächtnins der Armenier. Hildesheim, Zürich, New York, Olms Presse, 2005.
6. Dunlop RH & Williams DJ. Veterinary Medicine. An illustrated history. St Louis, Missouri, Mosby 1996, 101.
7. Dyrendahl I. Peter Hernquists sjukdomslära – husdjurens inre sjukdomar. En handskrift om 1700-talsmedicin vid Veterinärinrättningen i Skara. Stockholm, Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, 1996.
8. Falkenberg GG. Boskaps-Apotheque. Mariaeholm, Boktryckare Arnold Moeller, 1750.
9. Fimiani M, Mazzatenta C, Alessandrini C, Paccagnini E & Andreassi L. The behaviour of *Sarcoptes scabiei* var. hominis in human skin: an ultrastructural study. J Submicrosc Cytol Pathol, 1997, 29, 105–113.
10. Florman AH. Pharmacopoea veterinaria. Lund, 1809.
11. Hernquist P. Zoopharmacologia. Manuskript HS059. (1803–1805?) Hernquistbiblioteket, Skara, Sverige, 210 sidor.
12. Heukelbach J. Scabies. The Lancet, 2006, 367, 1767–1774.
13. Hjelpreda för Landtbrukare Och Kuskar Uti de på hästar i wårt Land wanligast åkommande Sjukdomar och bräckligheter, hwarjemte följer en Stall- och Fordringsordning. Stockholm, tryckt hos Pet. Hesselberg, 1785.
14. Information från Läkemedelsverket, 12, suppl 1, 200, 126.
15. Jones LM. Pharmacology and Therapeutics. Ames, Iowa, The Iowa State College Press, 1953.
16. Jordbruksverket. Viktiga smittsamma husdjurssjukdomar, 1993.
17. Konishi T, Shimada Y, Nagao T, Okabe H & Konoshima T. Antiproliferative sesquiterpene lactones from the roots of *Inula helenium*. Biol Pharm Bull, 2002, 25, 1370–1372.
18. Lindgren J. Läkemedelsnamn, ordförklaringar och historik. Lund, Berlingska, 1927.
19. Linnaeus Carl. Systema Naturae 1758, 10:e omarb uppl, Holmiae, 617, www.gdz-cms.de/index.php?id=img&no_cache=1&IDDOC=265100
20. Linné C, von. Svensk flora (Flora Svecica) 1755. I svensk översättning,Stockholm, Forum, 1986.
21. Ljungdahl M. Recepthandbok. Malmö, Gleerups, 1953.
22. Månson A. En myckit nyttigh Örta-book. 1642. Faksimilupplaga 1987, Bokförlaget Redivia.
23. Pharmacopoea Svecica 1775. Översättning och kommentarer av G Göthberg. Stockholm, Apotekarsocieteten, 1997.
24. Rogelj B, Popovič T, Ritonja A, Strukelj B & Brzin J. Chelidocystatin, a novel

phytostatin from *Chelidonium majus*. Phytochem, 1998, 49, 1645–1649.
25. Räf P-O. Skabbsalfwa för Hästar och Boskapskreatur – Peter Hernquist. Svensk VetTidn, 1975, 27, 503–504.
26. Samuelsson G. Drugs of natural origin. A textbook of Pharmacognosy, 5 rev uppl. Apotekarsocieteten, Stockholm, 2004,
27. Sederholm. Den kloka och förståndiga Häst-Gubben eller Konsten at känna Hästars natur, skötsel och ans, sjukdomar och läkemedel, samlad ur gamla Wisa Mäns skrifter och kloka Gubbars upgifter, i synnerhet till Allmogen, samt Dragoners, Ryttares och Kuskars tjenst. Tryckt hos Lars Wennberg, 1773.
28. Sind JB von. Den Uti Fält och på Resa hastigt helande Häst-Läkaren hwilken Meddelar en grundelig underrättelse om de wanligaste Häste-Sjukdomar uti Fält och på Resor, Som och Et utwaldt förråd af de nyttigaste och igenom ärfarenhet mäst beprö fwade Läke-Medel. Översatt från Tyskan av Jonas Sjöborgh. Carl Stolpes tryckeri, Stockholm, 1774.
29. The Merck Veterinary Manual, 7th Ed. Merck & Co Inc, USA, 1991, 816.
30. Turkall RM. Effect of a chemical mixture on dermal penetration of arsenic acid and nickel in male pig in vitro. J Toxicol Environm Health Part A, 2003, 66, 647–655.
31. Vavrečková C, Gawlik I & Müller K. Benzophenanthridine alkaloids of *Chelidonium majus,* I. Inhibition of 5- and 12-lipoxygenase by a non-redox mechanism. Planta Medica, 1996, 62, 397–401.
32. Vavrečková C, Gawlik I & Müller K. Benzophenanthridine alkaloids of *Chelidonium majus*; II. Potent inhibitory action against the growth of human keratocytes. Planta Medica, 1996a, 62, 491–494.

***LARS-ERIK APPELGREN,** VMD, professor emeritus, Institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap, Avdelningen för patologi, farmakologi och toxikologi, SLU, Box 7028, 750 07 Uppsala.

TILL SALU

komplett narkosutrustning
med en mängd olika tillbehör

manuell framkallningsutrustning
med tillbehör

tatueringstänger
till hund och katt

Allt finns på bild.
0142-263 45, 070-549 09 26
jan.szymanowski@huk.liu.se

Sysmex

Sysmex Animal Health – Quality counts!

Räkna med kvalitet!

FUJI DRI-CHEM 3500i

– Torrkemiinstrument med inbyggd elektrolytenhet
– Automatisk analysering
– Säker kalibrering med kalibreringskort

POCH-100iV DIFF

– Hematologi med enklast tänkbara handhavande
– Flexibilitet utöver det vanliga: 17 olika djurslag kan analyseras
– Enklast möjliga underhåll

Läs mer om våra produkter på www.medinor.se

MEDINOR

Medinor AB, Box 1215, 181 24 Lidingö
Tel 08-544 812 00 Fax 08-544 812 30
e-post: kundservice@medinor.com
www.medinor.se

Harry Stålfors – den svenska veterinärobstetrikens grundare, Del 1

STIG EINARSSON, VMD, professor emeritus.*

Den 13 december 2007 anordnade Lennart Söderqvist, SLU, ett jubileum med anledning av att det var 100 år sedan avdelningen för obstetrik bildades. Författaren redogjorde då för avdelningens tillkomst och utveckling under dess förste chef Harry Stålfors. I två artiklar redovisas några milstolpar i obstetrikämnet från 1821 fram till Stålfors pensionering 1933. I den första artikeln ges en beskrivning av obstetrikämnets utveckling samt Stålfors starka engagemang för en praktiskt inriktad undervisning. Hans outtröttliga kamp kröntes slutligen med inrättandet av en stationärklinik för bujatrik och obstetrik.

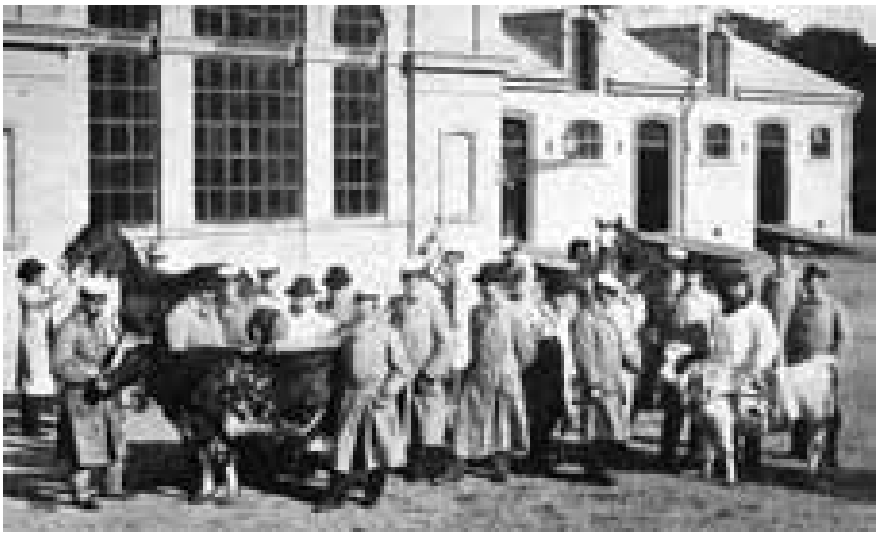

FIGUR 1. *Exteriörbild av Veterinärinstitutet vid Grevgatan i Stockholm. Här bedrevs veterinärutbildning under perioden 1821–1880. Foto skannat från boken "Det nya Veterinärinstitutet", Stockholm 1912.*

VETERINÄRUTBILDNINGEN I STOCKHOLM

Kungliga Veterinärinrättningen i Stockholm inrättades 1821 vid Grevgatan, nära Nybroviken (Figur 1) (1). Kungl Maj:t utfärdade 1867 ett nytt reglemente och namnet ändrades då till Kungliga Veterinärinstitutet. År 1880 invigdes nya och mer ändamålsenliga lokaler vid Karlavägen, nära Karlaplan (Figur 2) (15). På grund av den snabba utvecklingen inom veterinärmedicinen blev lokalerna snart för små och omoderna. Ett nytt veterinärinstitut, förlagt till det så kallade Kräftriket (Albanus) vid Norra Brunnsviken, invigdes därför redan 1912 (5). I Kungl Maj:ts nådiga stadgar från 1914 omvandlades Veterinärinstitutet till Veterinärhögskola (5, 10, 14).

ÄMNET OBSTETRIK

Obstetrik, som betyder förlossningslära, omfattade under 1800-talet och en bit in på 1900-talet också husdjurens fortplantning och könsorganens normala och sjukliga funktioner. Till obstetriken hörde således också sterilitet hos han- och hondjur, smittsam kastning och juverinflammation (8). Av årsberättelserna framgår att den teoretiska undervisningen för veterinärstudenterna i handjurets normala och sjukliga funktioner var blygsam fram till 1900-talets början (16, 17).

LÄRARNA

Till att börja med var föreståndaren Sven Norling, tillsammans med en smed, den ende läraren vid Veterinärinrättningen (2, 3, 10). Efter några månader tillkom en adjunkttjänst (andre lärare). Norling utnämndes 1823 till practices professor. Tjänstebeteckningen ändrades 1835 till förste professor och 1855 togs "förste" bort. Efter Norlings avsked som föreståndare för Veterinärinrättningen i Stockholm, övertogs hans undervisningsansvar (bland annat för obstetrik) av läkaren och professorn Fredrik Lundberg. Den förste läraren som ägnade obstetrikämnet speciellt intresse var veterinärläkaren Gustaf Wilhelm Sjöstedt. Efter lärartjänst i zoologi, husdjursskötsel och veterinärveten- ➤

FIGUR 2. *Exteriörbild av Veterinärinstitutet vid Karlavägen i Stockholm. Här studerade Harry Stålfors under åren 1887–1891. Foto från Veterinärhistoriska muséet i Skara.*

skap vid Ultuna lantbruksinstitut, Uppsala, sökte han 1860 tjänsten som professor i kirurgi, obstetrik, ytterlära, avelslära och hovbeslagslära (teori) samt ledningen av Veterinärinrättningens klinik i Stockholm. Eftersom han inte avlagt studentexamen begärde han och fick kunglig dispens och utnämndes till professor 1861 (10, 16).

Kungl Maj:t utfärdade 1867 ett nytt reglemente för Veterinärinrättningen. Studentexamen blev från och med nu ett obligatoriskt inträdeskrav till veterinärutbildningen.

Ytterligare någon lärartjänst tillkom och lärarstaben bestod nu av fyra professorer, en lektor samt en adjunkt. Sjöstedts ansvarsområden avgränsades 1867 till kirurgi, obstetrik och hovbeslagslära samt klinikchefskapet för yttre sjukdomar och kirurgi (10, 16). Sjöstedt gav 1875 ut en lärobok i obstetrik med titeln ”Handbok i förlossningskonsten för veterinärer och uppfödare av husdjur” (9). Hans undervisning i obstetrik var framför allt av teoretisk natur. Enligt årsberättelser från denna period behandlades färre än tio obstetriska fall (dräktighetsundersökning, förlossning, mastit etc) per år vid Veterinärinrättningens poliklinik och stationära klinik (16).

John Vennerholm utnämndes 1890 till professor i kirurgi och obstetrik vid Kungliga Veterinärinstitutet på Karlavägen (Figur 2). Han överlät 1904 undervisningen i obstetrik till den nyutnämnde adjunkten vid ambulatoriska kliniken, Harry Stålfors.

HARRY STÅLFORS

Veterinärinstitutet i Stockholm utannonserade 1904 en nyinrättad adjunkttjänst vid ambulatoriska kliniken. Distriktsveterinären i Lyckeby, Harry Stålfors, sökte tjänsten tillsammans med fyra andra veterinärer. Av de fem sökanden fullföljde Stålfors och en till sina ansökningar och genomförde de av Veterinärinstitutet föreskrivna proven (två föreläsningar: dels över eget valt ämne dels över av lärarkollegiet förelagt ämne). Lärarkollegiet förordade Harry Stålfors till befattningen och han blev också utnämnd av Veterinärinstitutets direktion (Styrelsen) (10). Drygt ett år tidigare (1902/03) hade Stålfors, med statsunderstöd, företagit en femmånaders utlandsresa till Tyskland, Frankrike, Österrike-Ungern, Schweiz, Italien och Holland för studier av smittsamma husdjurssjukdomar, nötkreaturssjukdomar samt husdjursavel (11).

AVDELNINGEN FÖR OBSTETRIK KONSTITUERAS

Då Stålfors 1907, utan ytterligare prövning, utnämnts till lektor i obstetrik begränsades John Vennerholms ämnesansvar officiellt till kirurgi. Från och med nu redovisades aktiviteterna i obstetrik under rubriken ”avdelningen för obstetrik” i Veterinärinstitutets årsberättelser (4, 16). Man kan därför datera tillkomsten av ”avdelningen för obstetrik” till december 1907.

Den 13 december 2007 anordnade nuvarande chefen för avdelningen för reproduktion, institutionen för kliniska

vetenskaper, professor Lennart Söderqvist, ett jubileum med anledning av att det var 100 år sedan avdelningen för obstetrik bildades. Undertecknad hade då förmånen att få berätta lite om avdelningens tillkomst och om dess förste chef Harry Stålfors.

STÅLFORS VIDAREUTBILDAR SIG

Efter att ha utnämnts till lektor i obstetrik företog Stålfors en tremånaders utlandsresa (1908 års större resestipendium för veterinärer) för att studera de ambulatoriska klinikerna och nötkreaturens sjukdomar i Schweiz, Frankrike, Holland, Danmark och Tyskland (12). Under läsåret 1910/11 följde Stålfors under fyra månader undervisningen i obstetrik och gynekologi vid Karolinska mediko-kirugiska institutet samt avlade godkända förhör i de kurser som fordras i nämnda ämnen för medicine licentiatexamen (3).

AMBULATORISKA KLINIKENS UTVECKLING

Ambulatoriska kliniken inrättades 1866 då ”Rikets ständer beviljade medel till en lärare i ambulatorisk klinik, med åliggande huvudsakligen att handleda eleverna vid sjukvården utom Inrättningen” (10). Distriktsveterinären Ernst Johan Morell, Mora, förordnades på den nyinrättade tjänsten och han ålades dessutom undervisningsansvaret för husdjursskötsel och veterinär rättsmedicin. Redan 1868 utnämndes Morell till professor i husdjursskötsel samt chef för den ambulatoriska kliniken. Eftersom Morell ensam skötte den ambulatoriska kliniken utvecklades med tiden ett system att skicka ut de äldre eleverna utan lärare på sjukbesök. Detta förfaringssätt medförde att den djurägande allmänheten med tiden ”fattade djup misstro till den ambulatoriska kliniken” och antalet behandlade fall gick ner till ett minimum. Det blev den nyutnämnde adjunkten Stålfors första uppgift ”att med insättande av hela sin kända energi” söka få en ändring i detta förhållande och det lyckades över förväntan (7). Då Stålfors utnämnts till lektor i obstetrik övertog han också klinikchefskapet för ambulatoriska kliniken. Redan från början företog Stålfors själv merparten av sjukresorna. Elevernas tjänstgöring ordnades så att två elever, en ur tredje och en ur 4:e klassen (veterinärutbildningen omfattade fyra års utbildning) tjänstgjorde samtidigt en vecka i sänder – de skulle vara tillgängliga alla tider på dygnet. Man åkte hästskjuts, tåg, spårvagn och ångbåt för att komma fram till djurägarna. I årsberättelsen för 1908 kan man bland annat läsa följande:

”Klinikchefen ensam måste ej blott leda sjukresorna utan även sköta klinikens ekonomi, statistik m m förutom att undervisa i obstetrik.” Påföljande år beslöt lärarkollegiet på förslag av Stålfors, att anställa en amanuens vid den ambulatoriska kliniken. I samma årsberättelse kan man läsa ”att ambulatoriska kliniken har kommit i jämnhöjd med de ambulatoriska klinikerna i allmänhet. Exempelvis behandlades fler nötkreatur redan 1908 vid ambulatoriska kliniken i Stockholm än vid den ambulatoriska kliniken i Köpenhamn”. ”Hos oss saknas emellertid, i motsats till alla utländska ambulatoriska kliniker, en assistent” skriver Stålfors.

Efter många års äskanden erhöll Stålfors 1919 tillstånd att inköpa en bil och samtidigt beviljades medel till en chaufför/vaktmästare. Av Tabell 1 framgår att antalet undersökta/behandlade fall per år ökade från ca 250 vid Stålfors tillträde till ca 2 000 vid det första bilinköpet. Under samma period ökade antalet undersökta/behandlade kor inom obstetrikämnet från ca 20 till ca 600 per år (inkl. dräktighetsundersökning) (Tabell 2). Vid Stålfors pensionering skrev dåvarande rektorn professor Sahlstedt i årsberättelsen att ”ambulatoriska kliniken har under hans ledning utvecklats till en av de största i Europa och den har förvärvat ett berättigande förtroende hos djurägarna i Stockholms omnejd”.

PRAKTISKT INRIKTAD UNDERVISNING

Som nämnts hade Stålfors också undervisningsansvaret för obstetrik. För att ge studenterna mer praktisk undervisning i förlossningskonsten införde han förlossningsövningar med döda kalvar i lådfantomer. Instrumentfirman Stille konstruerade, efter Stålfors geniala anvisningar, lådfantomer. Lådfantomen beskrevs av Stålfors i internationell tidskrift (13) och har sedan dess stått som modell och använts i veterinärutbildningen i många andra länder. Många generationer av unga veterinärer har haft ovärderlig nytta av dessa övningar (Figur 3).

Stålfors införde dessutom krav på att ➤

Tabell 1. Medelantalet undersökta/behandlade fall per år vid den ambulatoriska kliniken i Stockholm under perioden 1867–1920 (besiktning och serumbehandling ej medräknade) (16, 17).

År	Häst	Nötkreatur	Totalt
1867–99	120	114	250
1900–04	76	117	222
1905–09	202	377	636
1910–15	335	1 078	1 501
1916–20	556	1 209	1 996

Tabell 2. Antal undersökta/behandlade kor per år inom ”obstetrikämnet” på ambulatoriska kliniken i Stockholm (1900–1920) (16, 17).

År	Förloss. problem	Prolaps, Torsio	Ret. sec.	Metrit	Äggst. cysta	Persist. c. l.	Dräkt.-unders.	Mastit, Spensk.
1900–04	2	1	8	1	0	0	2	6
1905–09	5	4	25	6	10	12	89	29
1910–14	11	4	52	31	24	52	396	53
1915–20	9	8	73	43	15	30	335	68

FIGUR 3. *Harry Stålfors konstruerade de första lådfantomerna, där studenterna fick träna förlossningskonsten på döda kalvar. På bilden ses Stålfors iförd plommonstop instruerande en studentgrupp. Foto från Gunnela Gustafsson.*

➤ varje student måste ha varit närvarande vid minst två förlossningar på ko eller sto och därvid utfört inre undersökning och skrivit journal (i Veterinärhögskolans ladugård eller ute i praktikområdet).

Som framgår av Tabell 2 ökade antalet dräktighetsundersökningar och sterilitetsbehandlingar på ambulatoriska kliniken flerfaldigt under Stålfors ledning. Han konstruerade själv instrument t ex för livmoderbehandling. Studenterna fick träning i rektal undersökning av könsorganen på såväl nötkreatur som sto ute i besättningar och i häststallar (Figur 4). Stålfors insåg emellertid att studenterna skulle behöva sin första träning på ”undervisningsdjur” uppställda på Veterinärinstitutet/Veterinärhögskolan. Det skulle emellertid dröja ända till 1922 innan han erbjöds denna möjlighet.

Juversjukdomarna låg också Stålfors varmt om hjärtat. Som framgår av Tabell 2 fick studenterna på ambulatoriska kliniken god inblick i dessa. Han tog också mjölkprover för bakteriologisk och cytologisk undersökning och fick dem analyserade/odlade på bakteriologiska avdelningen.

STATIONÄRKLINIKEN TILLKOM INTE FÖRRÄN 1927

Stålfors blev styvmoderligt behandlad

FIGUR 4. *Stålfors (med plommonstop) övervakar tillsammans med en grupp studenter rektalundersökning på en ko. Foto från Veterinärhistoriska museet i Skara.*

vid planeringen av den nya Veterinärhögskolan vid Albanus (7). Till skillnad från institutionerna för kirurgi och medicin fick han ingen stationärklinik, inga egna djurplatser och inget laboratorium. Den obstetriska avdelningen och den ambulatoriska kliniken erhöll små lokalutrymmen i byggnaden för institutionen för hovbeslag. De obstetriska övningarna i lådfantomer ägde rum i ett utrymme i försöksladugården, som delades med institutionen för husdjursskötsel. Av de följande årsberättelserna (17) framgår att Stålfors i skrivelser till lärarkollegium och styrelse (10), utan gehör, äskade medel till eget stallutrymme och medel för inköp/förhyrning av undervisningskor. Stålfors skriver ”till följd av de svårigheter, som möter på ambulatoriska kliniken, då det gäller att skaffa de studerande tillräcklig övning i en del omständigheter och för djuren i viss mån riskabla ingrepp, såsom dilatation av livmoderhalsen med efterföljande sköljning av livmodern, utklämning av gula kroppen vid sterilitetsbehandling osv – till sådan övning vore det av behovet påkallat att för beredande av tillfälle till sådan övning anslag kunde beviljas till inköp resp förhyrning av därför avsedda djur, och att utrymme kunde anskaffas för deras uppställande å högskolan”.

Redan 1920 framlade professorerna Dahlström (professor i medicin) och Stålfors ett gemensamt förslag till ombyggnad av hundkliniken till en klinikbyggnad för institutionen för bujatrik, obstetrik och ambulatorisk klinik. Detta förslag föranledde emellertid inte någon åtgärd från lärarkollegiets sida. Genom tillmötesgående från Dahlström, medicinska institutionen och senare av patologisk-anatomiska institutionen kunde Stålfors under åren 1922–1926 stalla upp några inhyrda kor för undervisningsändamål. Efter förslag från lärarkollegiet anhöll styrelsen hos Kungl Maj:t om ”beredande av utrymme för stallar och operationssal för obstetrisk-bujatriska kliniken. Förslaget var uppdelning och partiell ombyggnad av försöksladugården”. Riksdagen beslöt 1926 att ombyggnad skulle ske av försöksladugården och under vårterminen 1927 kunde Stålfors ställa upp hyrda undervisningskor i eget stall (Figur 5). Institutionen för bujatrik och obstetrik disponerade nu egen klinik med en större fölbox och uppstallningsplatser vid foderbord för fem kor samt operationsrum. Av de följande årsberättelserna framgår att Stålfors från och med nu tog emot såväl poliklinik- som stationärpatienter (Tabell 3).

FIGUR 5. *Fotografi av försöksladugården på Veterinärhögskolan vid Brunnsviken i Stockholm. I denna byggnad fanns ett rum där lådfantomerna stod uppställda och de praktiska övningarna i förlossningskonsten ägde rum. En ombyggnad ägde rum 1926 så att Stålfors fick en egen stationärklinik. Foto från Veterinärhistoriska museet i Skara.*

Tabell 3. ANTAL UNDERSÖKTA/BEHANDLADE FALL PER ÅR PÅ INSTITUTIONENS FÖR BUJATRIK OCH OBSTETRIK STATIONÄRA KLINIK (INKLUSIE POLIKLINIKPATIENTER).

År	Häst OG fall	Häst övriga	Nöt OG fall	Nöt övriga	Får, get	Svin
1928/29	15	0	4	15	3	3
1929/30	28	13	20	94*	1	0
1930/31	44	52*	7	92*	3	0
1931/32	156*	3	12	90*	0	0
1932/33	25	22	28*	25*	7	3

** Åtskilliga blodprover, serumbehandlingar etc (17).*

TACK

Ett stort tack till kollegan Lars Garmer, som gett mig tillgång till fotografier tillhörande Veterinärhistoriska museet i Skara. Vidare framförs ett tack till agronomie doktorn Gunnela Gustafson för givande samtal om familjen Stålfors och för att jag fått ta del av fotografier, tidningsurklipp m m ur privat samling.

Referenser

1. Blomqvist H. Veterinärinrättningen i Stockholm 1821–1880. Kungl Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift, Skogs- och lantbrukshistoriska meddelanden, 2006, nr 38, 1–304.
2. Frykholm N. Kungl Veterinärhögskolans lärartjänster och dessas innehavare 1821–1920. Veterinärhögskolan 100 år: Några publikationer i anslutning till dess jubileum, Stockholm, Isaac Marcus' Boktryckeri-Aktiebolag, 1921, 53–174.
3. Hellgren B. Svensk Biografisk Veterinärmatrikel. Del 1. Skara: Stiftelsen Veterinärhistoriska museet, 1999, 268–269, 389–390.
4. Kataloger över Veterinärinstitutet och Veterinärelevföreningen (utgivna ➤

av elevföreningen) för läsåren 1897/98–1908/09.
5. Kataloger över Kungl Veterinärhögskolan och Veterinärmedicinska föreningen, utgivna för läsåren 1909/10–1933/34.
6. Lagerlöf N. Till professor Harry Stålfors sextioårsdag. Skandinavisk Veterinärtidskrift, 1927, 17, 221–224.
7. Lagerlöf N. Harry Stålfors. Svensk Veterinärtidskrift, 1938, 253–255.
8. Lagerlöf N. Institutionen för obstetrik-bujatrik. Försök och Forskning, 1945, 2, 67–69.
9. Sjöstedt GW. Handbok i förlossningskonsten för veterinärer och uppfödare av husdjur. Stockholm 1875 på författarens förlag, Ivar Haeggströms Boktryckeri, 1—216, inkl 53 träsnitt.
10. Skrivelser och protokoll till och från Direktion/Styrelse och lärarkollegium under perioden 1821–1933, förvarade i Riksarkivet (Arninge) och Kungl Biblioteket i Stockholm.
11. Stålfors H. Reseberättelse. Stockholm, Kungl Hofboktryckeriet, 1904, 1–109.
12. Stålfors H. Utdrag ur reseberättelse. Svensk Veterinärtidskrift, 1909, 14, 197–203, 226–232, 297–301, 399–403, 438–442.
13. Stålfors H. Über geburtshilfliche Phantome. Schweizer Archiv für Tielheilkunde, 1924, 66, 366–371.
14. Vennerholm J. Efter hundra år. Veterinärhögskolan 100 år: Några publikationer i anslutning till dess jubileum, Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1921, 1–52.
15. Veterinärinstitutets i Stockholm kataloger (utgivna av elevföreningen) för läsåren 1880–1896/97.
16. Årsberättelser/Berättelser från Kungl Veterinärinrättningen/Kungl Veterinärinstitutet i Stockholm, utgivna för verksamhetsåren 1859–1912/13.
17. Årsberättelser för Kungl Veterinärhögskolan i Stockholm, utgivna för verksamhetsåren 1913/14–1933/34.

***STIG EINARSSON,** VMD, professor emeritus, Institutionen för kliniska vetenskaper, avdelningen för reproduktion, SLU, Box 7054, 750 07 Uppsala.

Feliway®

Balans och harmoni

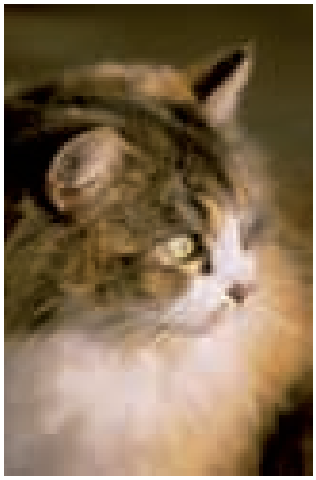

• Vid oro och rädsla
• Förbättra samvaron mellan katter
• Förhindra urinmarkering
• Underlätta transportering

Feliway - Kattens feromon

Beställs liksom våra övriga handelsprodukter via Kronans Droghandel.

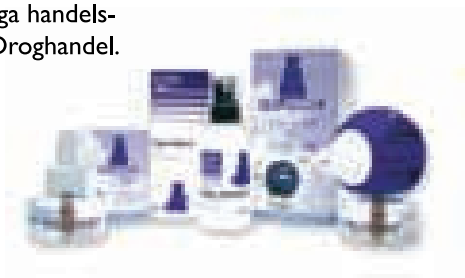

CEVA SANTE ANIMALE

CEVA Vetpharma AB
info@vetpharma.se - www.cevavetpharma.se

Granskning av artiklar

Artiklar med vetenskapligt faktainnehåll som inkommer till Svensk Veterinärtidning granskas normalt före publiceringen. Granskningen avser artikelns saklighet och vetenskapliga uppläggning. Som regel anlitas ämnesföreträdare från Sveriges Lantbruksuniversitet eller SVA men även andra personer kan komma ifråga för olika specialområden. Redaktionen använder sig som regel inte av utländska granskare. Artiklar skrivna av svenska ämnesföreträdare utsätts endast för granskning av den vetenskapliga uppläggningen.

Redaktionen

Ketchupeffekt för nya veterinärprofessorer

TEXT: JOHAN BECK-FRIIS

Den 3–4 april föreläste och installerades årets nya professorer vid SLU i Uppsala. Sällan tidigare har så många professorer, sju stycken totalt, installerats samtidigt vid universitetets veterinära fakultet som denna gång.

Under slutet av 1990-talet var det långt mellan tillsättningarna av nya professorer vid veterinärfakulteten på SLU. Tomrummen började sedan fyllas upp, och årets installation utgör en höjdpunkt för antalet nyutnämnda professorer vid veterinär- och husdjursfakulteten (VH-fakulteten). Av de elva professorer som välkomnades till SLU i Uppsala, hörde sju till denna fakultet.

Rektor Lisa Sennerby Forsse framhöll i sitt inledningstal SLUs ambition att verka mer på den internationella, globala arenan. Flera av de nya professorerna överensstämmer väl med den ambitionen, beträffande både sina verksamhetsområden och sin akademiska bakgrund.

KAMELFORSKNING

Först ut med sin installationsföreläsning var Kristina Dahlborn, professor i integrativ fysiologi. Hon blev husdjursagronom 1984, och disputerade 1987 på en avhandling om reglering av vätskebalans hos mjölkproducerande getter.

Kristina Dahlborn berättade att hon trots sin uppväxt i ett kyligt klimat varit mest intresserad av hur vätskebalansen regleras hos husdjur i varmt klimat. Av de djurslag människan använder som husdjur är framför allt kamelen det som bäst anpassat sig till att leva utan daglig tillgång på dricksvatten. Dahlborn har visat att kamelen kan klara detta dels genom att lagra vatten i förmagarna, dels genom att kunna öka vatteninnehållet i kroppen inklusive blodplasman utan att få en vattendiures. Det har påstått att kameler som inte har tillgång till dricksvatten kan bibehålla sin mjölkproduktion och till och med öka vatteninnehållet i mjölken, men Kristina Dahlborns forskargrupp visade att detta är en myt.

FÄRGSEENDE MÖSS

Björn Ekesten var näste man på talarlistan. Han tog veterinärexamen 1987 och fortsatte genom att kombinera doktorandstudier i oftalmologi med vikariat som veterinär. Han avlade doktorsexamen 1994, fick europeisk specialistkompetens i oftalmologi 1997 och utnämndes 1999 till docent i oftalmologi. ➤

Allergidiagnostik
(hög specificitet • snabbt resultat)
för hund, katt och häst

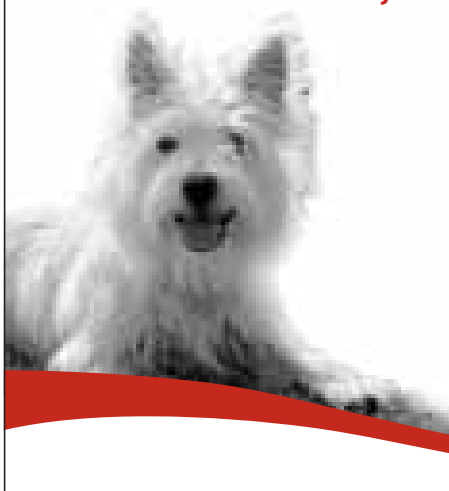

Flexibelt system
- Allercept® Screening Test för endast kr. 525,-*
- Stora och små Allercept® paneler från endast kr. 499,-*
- Individuellt framställd desensibiliseringslösning
- Gratis dermatologisk rådgivning

* ex. moms

Önskas mer information om vårt Allergiprogram eller IDEXX Vet·Med·Lab, kontakta oss då gärna!

SK070-0108SE

IDEXX Vet·Med·Lab · Division of IDEXX Laboratories
Svensk veterinär konsulent: Jeanette Särnholm, leg. vet
Tel. 076 - 828 1228 · Fax +45 43521236
j.saernholm@vetmedlab.com · www.vetmedlab.com

IDEXX LABORATORIES
VETERINARY DIAGNOSTIC SERVICES Vet·Med·Lab

➤ Björn intresserade sig tidigt för möss och deras synsinne. Möss ansågs ända in på 1990-talet endast ha en typ av tappar, synceller som fungerar i dagsljus och som hos mössen var känsligast för grönt ljus. Med bara en typ av tappar var mössen dömda till ett färglöst liv. Det visade sig dock att musen hade ett andra tappigment, som var mest känsligt för ultraviolett (UV) ljus. Detta öppnade en potentiellt mer färgglad framtid för mössen. Genom att mäta de potentialskillnader som uppstår när ögat stimuleras med ljus, kunde Björn Ekesten få en uppfattning om hur näthinnan och dess celler, särskilt tapparna, fungerade i stort. Det som snart stod klart var att musens näthinna bjöd på fler överraskningar än UV-pigmentet. Ett oväntat resultat i ett experiment gjorde att han snubblade på en ny ledtråd till var anpassningen till olika bakgrundsljusnivåer i tappsystemet sker. Idogt registrerande av signaler från ganglieceller i näthinnan ledde till att forskarteamet hittade ett fåtal ganglieceller, där stimulering med UV respektive grönt ljus gav upphov till diametralt motsatta svar, en förutsättning för färgseende. Detta trots att möss av många då ansågs sakna tappar som bara innehöll UV-opsinet.

MASKAR PÅ BETE

Johan Höglund tog examen från biologlinjen vid Uppsala universitet 1985. 1990 disputerade han med en avhandling om klimateffekter på ögonsugmaskar hos fisk. Därefter anställdes han som forskare vid SVAs parasitologiska laboratorium och började 1995 som forskarassistent vid SLUs parasitologiska avdelning. Johan Höglund blev docent i parasitologi 1997 och är sedan 1999 forskare och universitetslektor i veterinärmedicinsk parasitologi.

I sin professorsroll intresserar sig Johan Höglund i första hand för parasiter hos idisslare. En viktig betesburen maskinfektion hos nötkreatur är lungmasken *Dictyocaulus viviparus*, som finns i närmare hälften av landets besättningar med betesdrift. Kraftig infektion framkallar lunginflammation, hämmad tillväxt och produktionsbortfall. Sedan mitten av 1990-talet har Johan Höglund undersökt olika aspekter kring lungmaskens biologi, först om och hur parasiten sprids mellan olika djurslag och sedan spridning inom och mellan nötkreatursbesättningar. Även om infektionen var vanligast hos förstagångsbetarna vid installningen på hösten, visade det sig också att vissa äldre djur var smittbärare strax innan betessläpp på våren. Dessa djur vidmakthåller smittan i besättningen under stallperioden. Höglunds forskning har visat att det finns biologiska förutsättningar för att utplåna lungmasken lokalt i Sverige, om bara viljan finns.

ATT BETRAKTA OCH UNDRA

Harry Blokhuis är holländare och tog sin grundexamen i etologi 1979 vid Wageningens universitet, där han också disputerade tio år senare. Sedan hösten 2005 arbetar Harry Blokhuis på SLU i Uppsala vid avdelningen för etologi och djurskydd, institutionen för husdjurens miljö och hälsa. Han har tidigare varit anställd vid olika forskningsinstitut och har omfattande internationell erfarenhet. För närvarande är han bland annat koordinator för *Welfare Quality*, ett stort projekt inom EUs sjätte ramprogram.

Blokhuis berättade att han alltid fascinerats av etologi, och att det fortfarande är en drivkraft för honom. Han började sin forskarkarriär med att studera beteende, inhysning och välfärd hos värphöns. Bland annat konstaterade han att fjäderplockning är ett omdirigerat fodersöksbeteende som dagens värphöns inte får utlopp för. Under senare år har han fokuserat sin forskning på bedöm-

Foto: Jenny Svennås-Gillner, SLU.

Kristina Dahlborn är trots sin uppväxt i Sverige mest intresserad av hur vätskebalansen regleras hos husdjur i varmt klimat.

Foto: Jenny Svennås-Gillner, SLU.

Björn Ekesten kunde visa att möss har fysiologiska förutsättningar för färgseende, och hittade därmed en viktig pusselbit i kunskapen om djurs synförmåga.

Lungmaskar övervintrar inuti värddjuret, inte på betet, är en av de slutsatser Johan Höglund kommit fram till under sin forskning.

ning och mätning av djurvälfärd på gårdsnivå. Hans ledstjärna under hela yrkeslivet har alltid varit det han fick lära sig av den holländske nobelpristagaren Niko Tinbergen: att betrakta och undra. Genom noggranna observationer och registreringar (betraktande) kombinerat med djupgående frågor (undrande) kan man komma långt i kunskapen om djurs beteende.

IMMUNOLOGISK GRANSKNING AV "TOMMA" SUGGOR

Anne-Marie Dalin är välkänd för de flesta av landets veterinärer. Hon räknade ut att hon under 29 år vid SLU haft 1 872 veterinärstudenter som elever i husdjursreproduktion. Det motsvarar nästan alla av landets idag aktiva veterinärer.

Anne-Marie Dalin avlade veterinärexamen vid SLU 1978. Efter vikariat som distriktsveterinär började hon hösten 1979 på dåvarande institutionen för obstetrik och gynekologi, först som assistent och från 1981 som universitetsadjunkt. 1987 disputerade hon med en avhandling om könsmognad och brunst hos gyltor. Sedan dess har hennes forskning framför allt rört honsvin, och under de senaste tio åren även häst.

I början av 1980-talet var bristande brunst hos gyltor och suggor ett stort problem i svenska besättningar, berättade hon. Sedan dess har det hänt mycket med besättningarnas storlek, skötsel och inhysningssystem. Reproduktionsstörningar är fortfarande ett stort problem – cirka 30 procent av suggorna slås ut av denna orsak. Numera beror det dock främst på att suggor löper om och inte på utebliven brunst, konstaterade hon. Att som kliniker fastställa varför en sugga inte blivit dräktig är svårt. Eftersom "tomma" suggor slaktas ut är obduktion av könsorgan ett viktigt diagnostiskt hjälpmedel. Det har dock visat sig att livmoderslemhinnans och äggledarens immunförsvar i samband med insemination spelar en viktig roll, varför Anne-Marie Dalin koncentrerat sin forskning på det området.

UTVÄRDERING AV HANDJURS FRUKTSAMHET

Nästa reproduktionsexpert som fått professorstitel var Lennart Söderquist. Efter veterinärexamen 1978 vid SLU anställdes han 1982 som assistent vid institutionen för obstetrik och gynekologi, där han disputerade 1991 på en avhandling om sambandet mellan olika spermieegenskaper och fruktsamheten hos svenska semintjurar. Lennart Söderquist blev docent 1998 och *Diplomate of the European College of Animal Reproduction* 2000.

Söderquists forskning har huvudsakligen rört andrologi och reproduktionsbioteknologi, med särskild inriktning på artificiell insemination (AI), spermieegenskaper och spermakonservering hos idisslare. I samarbete med norska kolleger har han utvecklat semintekniken i fårbesättningar, för att göra AI till ett fullgott alternativ till användning av bagge och därmed minska smittspridningsrisken. Nya rekommendationer, baserade på hans undersökningar, har resulterat i en förenklad seminteknik med bibehållet gott dräktighetsresultat. I besättningar där naturlig parning används är det viktigt att använda högfertila handjur, påpekade han. Om man inte upptäcker dålig fruktsamhet hos en köttrastjur eller en bagge förrän under eller efter betäckningssäsongen, går värdefull tid förlorad. Detta leder till stora ekonomiska förluster. I ett forskningsprojekt har han därför utvecklat praktiska fältmetoder för att kunna utvärdera ett handjurs potentiella fruktsamhet. Arbetet har ➤

Harry Blokhuis har fortfarande tesen "att betrakta och undra" som ledstjärna i sitt forskningsarbete.

Foto: Göran Dalin

Numera beror reproduktionsstörningar hos suggor främst på att suggor löper om och inte på utebliven brunst, konstaterade Anne-Marie Dalin.

I besättningar där naturlig parning används är det viktigt att använda högfertila handjur, påpekade Lennart Söderquist.

Ulf Magnusson slog fast att meningen med livet är att sprida sina gener.

➤ bland annat lett till att konkreta anvisningar nu finns för praktiserande veterinärer för en fältanpassad spermasamlingsmetod (massagemetoden) för tjur – se även den granskade artikeln i detta nummer av SVT.

OM MENINGEN MED LIVET

Ulf Magnusson tog sin veterinärexamen 1982 och fortsatte med en doktorsexamen 1990. Efter en post-doktorsvistelse i Kanada fick han forskarassistenttjänst och blev docent 1994. Under åren 1999–2007 var han föreståndare för Centrum för reproduktionsbiologi, som är gemensamt för Uppsala universitet och SLU, och under denna tid var han även programchef för det nationella forskningsprogrammet Reproduction and chemicals safety (ReproSafe). Han är sedan 2004 vicedekanus vid VH-fakulteten med ansvar för forskning och internationellt samarbete.

Strikt biologiskt är meningen med livet att sprida sina gener, konstaterade Ulf Magnusson. Hans forskning har under senare år följt tre spår som knyter an till hur fortplantningen kan störas av infektioner och kemikalier i miljön. Det första spåret handlar om varför en del suggor drabbas av colimastiter vid förlossningen. De senaste studierna tyder på att drabbade suggor har en mycket kraftig inflammatorisk reaktion mot bakterierna i juvret, vilket orsakar mastit och agalakti. Det andra infektionsspåret rör också en bakterie – *Leptospira*, som kan störa fortplantningen hos både gris och människa. Fältstudier i Vietnam visade att infektionen var mycket spridd bland grisar där. Den kliniska bilden av sjukdomen var dock mindre dramatisk än beskrivningarna i den vetenskapliga litteraturen – som i huvudsak berör förhållanden i Europa. Vi måste därför överge det enögda ”nordperspektivet” för att vara globalt relevanta när det gäller smittsamma djursjukdomar, menade han. Det senaste spåret handlar om hur man fört in grisen som modelldjur i reproduktionstoxikologin, bland annat för att undersöka hur grisarnas fortplantningssystem påverkas om de utsätts för kemiska plastmjukgörare.

VÄLKOMMEN FÖRSTÄRKNING

Många experter inom olika ämnesområden kunde glädjande nog installeras som professorer vid VH-fakulteten under årets ceremoni på SLU. De nya installandi bidrar alla var och en inom sitt område till att utveckla kunskapen om de biologiska naturresurserna och människans hållbara förvaltande och nyttjande av dessa, som Lisa Sennerby Forsse uttryckte saken. I vilket fall känns årets stora professorstillskott som en välkommen förstärkning av fakultetens högsta vetenskapliga akademikernivå. ■

Prisvärt vaccin från 14:60/dos exkl. moms!

AD&D-03-2008

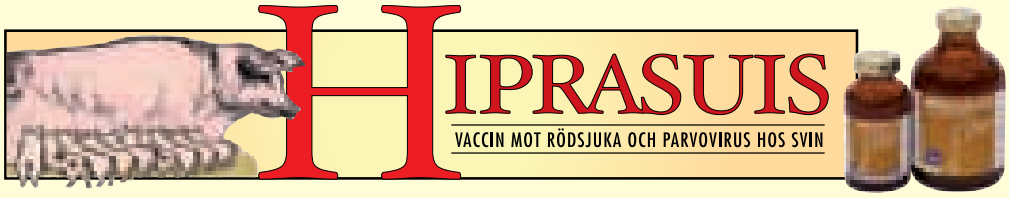

Tillverkare: LABORATORIOS HIPRA, S.A. Avda. La Selva, 135 · 17170 Amer (Girona) Spain.

MARKNADSFÖRS AV
NORDVACC AB
Box 112, 129 22 Hägersten
Tel:08-449 46 50.
Fax:08-449 46 56
E-mail:vet@nordvacc.se
Hemsida:www.nordvacc.se

NORDVACC

Veterinären viktigaste faktorn för bantning av hund

TEXT: JOHAN BECK-FRIIS

En internationell konferens om överviktiga sällskapsdjur arrangerades i London den 28 februari, sponsrad av en hundfoderfirma. Budskapet till Europas veterinärer var klart – utan initiativ från veterinären kommer djurägarna sällan igång med bantning av feta djur.

FOTO: HILL'S

Fet hund med ägare i London. Övervikt och fetma är ett av Europas största djurskydds- och djurhälsoproblem för hundar och katter.

Övervikt och fetma är ett av Europas största djurskydds- och djurhälsoproblem för hundar och katter. Ökad risk för diabetes mellitus, ledsjukdomar, högt blodtryck, hjärtsjukdomar etc, gör att övervikt eller fetma förkortar hundars och katters liv med upp till två år. Detta konstaterade Mark Evans, smådjurspraktiker och chefveterinär för RSPCA (Royal Society for the Protection of Cruelty against Animals) i sitt inledningsanförande i London.

Drygt 120 veterinärer och veterinärmedicinsk personal från hela Europa hade samlats till konferensen, som helt fokuserade på övervikt hos hund och katt. Mark Evans är förutom smådjursveterinär även en uppskattad TV-programledare för engelska BBC. Hans första TV-framträdande i slutet av 1980-talet handlade just om de problem övervikt medför för sällskapsdjuren. Ämnet är minst lika aktuellt idag, konstaterade han. Enligt olika undersökningar är mellan 25–40 procent av Västeuropas hundar överviktiga, vilket innebär att flera miljoner djur är drabbade. Evans definierade ”övervikt” som ett kroppstillstånd med positiv energibalans och överflödig fettvävsbildning, med negativa effekter på morbiditet och mortalitet.

VETERINÄRENS INITIATIV AVGÖRANDE

Ett av problemen med övervikt hos djur är att djurägarens uppfattning sällan överensstämmer med verkligheten, sade Mark Evans. Få ägare gör något åt djurets viktproblem, om de inte blir uppmanade av någon utomstående. Här spelar veterinären den viktigaste rollen för att uppmärksamma ägaren på att djuret är överviktigt.

Susan Rogers, internationell marknadsforskare, höll med Mark Evans. ➤

Foto: Hill's

Ett av problemen med övervikt hos djur är att djurägarens uppfattning sällan överensstämmer med verkligheten, sade Mark Evans.

➤ Veterinärerna är den yrkesgrupp som måste initiera viktminskningsdiskussioner med djurägarna. Detta är en långsam och ibland otacksam process – de flesta djurägare behöver minst tre påpekanden om djurets övervikt från sin veterinär, innan de börjar hantera problemet. En femtedel av den överviktiga befolkningen i Europa anser själva att de är normalviktiga. Aktuella studier visar dessutom att människor är mer benägna att erkänna sin egen övervikt än att deras sällskapsdjur är överviktiga. Veterinärens initiativ är därför avgörande i de allra flesta fall, om ett överviktigt djur ska få adekvat behandling.

ÖVERVIKT FÅR INTE IGNORERAS

Samtidigt som dessa fakta är entydiga, finns det ett motstånd hos många veterinärer att påpeka övervikt hos sällskapsdjur. Beskedet mottas sällan som särskilt viktigt eller angeläget, och kan dessutom upplevas som pinsamt om djurägaren själv är överviktig. Det är lättare att fokusera på tydligare och mer snabbbehandlade lidanden, och en anmärkning om djurets vikt kan uppfattas som en kritik mot ägarens levnadssätt.

Vad kan man som praktiserande veterinär då göra? Först och främst får man inte ignorera problemet, eftersom det på sikt och ibland redan vid besökstillfället orsakar lidande hos djuret. Detta framhöll bland andra Nick Blayney, ordförande i det brittiska veterinärförbundet.

– Bantningsprogram är dömda att misslyckas om djurägaren inte vet den korrekta vikten som djuret bör ha. När ägaren fått det klart för sig, måste veterinären tydligt förklara djurets nutritionella behov och träningsbehov. Aktuella data bekräftar att om djurägaren och djuret börjar banta och motionera tillsammans vinner båda på detta, sade Blayney.

P-PET-STUDIEN

De data som Nick Blayney refererade till framkom vid den så kallade P-PET-studien i USA 2003 (People and pets exercising together: Robert Kushner och medarbetare). Caroline Jevring Bäck, engelsk veterinär med bakgrund i Sverige och numera nordisk veterinär affärsområdeschef för Hill's, förklarade att man i studien granskat sambandet mellan överviktiga människor och överviktiga sällskapsdjur. Ett viktigt resultat var att chansen till framgångsrik viktminskning, både för djur och människa, är mycket större om båda bantar samtidigt. Framför allt hundar utgör ett betydande socialt stöd för den bantande människan, ofta mycket bättre än andra människor kan ge. Hunden är alltid villig att komma ut och springa, den är en kompis som aldrig sviker eller frestar

Foto: Hill's

De flesta djurägare behöver minst tre påpekanden om djurets övervikt från sin veterinär, innan de börjar hantera problemet, konstaterade Susan Rogers.

Foto: Johan Beck-Fris

Nick Blayney och Caroline Jevring Bäck pekade båda på tydliga synergieffekter om djurägare och hund börjar banta tillsammans.

med ”belöningsmat”, den kan göra djurägaren stolt genom sin viktminskning etc. Det är kort sagt roligare att banta med sin hund än att försöka själv, sammanfattade Caroline Jevring Bäck.

YTTERLIGARE RÅD

Som ytterligare råd till praktiserande veterinärer föreslog föredragshållarna en rad handfasta åtgärder.

- Hundar och katter bör rutinmässigt vägas varje gång de kommer till kliniken, så att ägaren blir medveten om hunden ökar eller minskar i vikt.
- Ställ gärna ut en våg i väntrummet och låt djurägare komma in spontant och väga sin hund gratis, utan någon annan åtgärd.
- Sätt också upp bilder på hur en hund i normalhull respektive med övervikt ser ut. Att få en direkt jämförande bild framför ögonen gör det många gånger lättare för djurägare att inse problemet.
- Starta en viktväktarklubb på kliniken, där djuren vägs varje månad och ägarna får råd, motivation och tips om hur man sänker vikten på sitt djur. Om möjlighet finns, utse en omsorgssköterska bland djursjukvårdarna, som får ansvaret för basal rådgivning och information.

Förebyggande åtgärder är effektivare än behandling av redan uppkomna sjukdomar. Det gäller för övervikt och fetma liksom för andra djurlidanden. Beträffande övervikt hos sällskapsdjur är dock veterinärens betydelse för att slå larm och initiera en behandling större än vid andra hälsoproblem. Här måste veterinärkåren ta större ansvar än idag, även om det kan upplevas som besvärande, konstaterade föredragshållarna i London avslutningsvis. ■

Var trygg med dina allergi patienter

- specifik HESKA Fc-receptor test
- komplett skandinaviskt allergiprogram
- hund, katt, häst
- vägledning från veterinär dermatolog

Dr. Baddaky® Europe AB www.drbaddaky.com

SVS Smådjurssektions Normgrupp igång

På initiativ av Sveriges Veterinärmedicinska Sällskaps Smådjurssektion återupptogs hösten 2007 arbetet i SVS smådjurssektions Etik- och behandlingsnormgrupp. Gruppen har döpts om till SVS Smådjursektions Normgrupp, och presenterar i detta och kommande nummer av SVT nya normer inom smådjurssjukvården.

från sektionerna

SVS Smådjursektions Normgrupps uppgift är att utforma rådgivande normer i etiska och veterinärmedicinska frågor som rör svensk veterinär smådjurspraktik. Med hjälp av den kompetens som finns inom gruppen och vid behov utanför gruppen sammanställs behandlingsnormer eller informationsunderlag i aktuella frågeställningar, som ska fungera som stöd för den enskilde veterinären.

NORMGRUPPENS MEDLEMMAR

Normgruppens medlemmar är utsedda av SVS Smådjurssektions styrelse och är:

– Elisabeth Hernblad (ordförande), leg veterinär med inriktning dermatologi och internmedicin. Arbetsplats: Regiondjursjukhuset Bagarmossen, e-post: lisa_hernblad@telia.com

– Wiwian Stern Bertholtz, leg veterinär med specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar, specialist i kirurgi på hund och katt. Arbetsplats: Djurkliniken Västerås, e-post: wsb@regdjsh.se

– Henrik Merin, leg veterinär med specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar, inriktning kirurgi. Arbetsplats: Djursjukhuset Malmö, e-post: henrik.merin@djursjukhus.info

– Anna Lindmark Andersson, leg veterinär med specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar, inriktning dermatologi, reproduktion och internmedicin. Arbetsplats: Hudiksvalls smådjursklinik, e-post: herbarias@telia.com

– Birgitta Andrén, leg veterinär, universitetsadjunkt med inriktning internmedicin. Arbetsplats: Institutionen för kliniska vetenskaper, SLU, smådjur, e-post: birgitta.andren@kv.slu.se

– Ida Möller, leg veterinär med specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar och specialistkompetens i oftalmologi. Inriktning: oftalmologi,

Den första normen från SVS Smådjurssektions Normgrupp handlar om behandling vid huggormsbett hos hund. En sammanfattning av rekommendationerna publiceras på annan plats i denna tidning.

reproduktion. Arbetsplats: Djurkliniken i Löberöd, e-post: info@djurkliniken.biz

GRUPPENS ARBETSFORMER

Normgruppen sammanträder fyra till fem gånger per år och arbetet i gruppen baseras på frågeställningar som inkommer från SVFs medlemmar. Kontakt sker enklast via här angivna e-postadresser.

Mandattiden för Normgruppens medlemmar är tre år och gruppen utses av SVS Smådjurssektions styrelse.

Normerna uppdateras vid behov, dock minst vartannat år så länge de ligger på hemsidan. En medlem i gruppen är ansvarig för att en viss norm hålls uppdaterad.

Normerna publiceras i Svensk Veterinärtidning och ligger därefter på SVS Smådjurssektions hemsida under adress www.svf.se, underrubrik: SVS/Smådjurssektionen/SVS Smådjurssektions Normgrupp

Välkommen att kontakta oss!

FÖRSTA NORMEN KLAR

Under våren 2008 har ett stort arbete nedlagts för att samla och sammanfatta den information som funnits tillgänglig avseende behandling vid huggormsbett hos hund. Resultatet är en efterlängtad behandlingsrekommendation vars sammanfattning publiceras i detta nummer av SVT och på veterinärförbundets hemsida, medan den fullständiga normtexten tillsammans med två nya behandlingsnormer kommer att publiceras i SVT 7/08.

Normen om behandling av huggormsbett har författats av veterinär Johanna Miemois på uppdrag och under överinseende av SVS Smådjurssektions Normgrupp, samt en rad specialister inom området.

ELISABETH HERNBLAD
ordförande,
SVS Smådjurssektions Normgrupp

Skriv gärna insändare och debattinlägg till Svensk Veterinärtidning, men skriv inte för långt – max 6 000 tecken inkl blankslag.

Nominera kandidater

till förtroendeposter senast 1 juli

Sedan 2005 ska veterinärförbundets medlemmar direktvälja ledamöter i förbundsstyrelse och fullmäktige samt ordförande och vice ordförande i SVS. Valet sker under hösten men kandidater till posterna skall nomineras senast den 1 juli.

Nominering – hur gör man?

- Valet 2008 avser:
  - Vice ordförande och två övriga ledamöter i förbundsstyrelsen
  - Vice ordförande i SVS
  - 18 ledamöter i fullmäktige
- Alla förbundsmedlemmar som är röstberättigade till respektive organ kan nominera kandidater till förtroendeposterna och är också valbara. Mandatperioden för samtliga poster är två år med tillträde den 1 januari 2009.
- Nominering ska vara skriftlig (kan även ske via e-post) och innehålla följande uppgifter för att vara giltig:
  - Namn på den nominerade kandidaten, personnummer och alla kontakt- och adressuppgifter.
  - Vilken av ovanstående förtroendeposter som avses.
  - Skriftlig bekräftelse av den som nominerats att hon/han accepterar att kandidera till den aktuella posten för den gällande mandatperioden.
  - Kontaktadresser till den person som står bakom nomineringen.

  För att underlätta nomineringsförfarandet finns en särskild blankett som bifogas SVT nummer 2, 5 och 7. Blanketten finns också på veterinärförbundets hemsida www.svf.se.
- Nuvarande innehavare av posterna som valet avser kan naturligtvis nomineras för omval om de accepterar det (vice ordförande i SVF Åsa Bergquist; SVS vice ordförande Birgitta Larsson; förbundsstyrelseledamöterna Suzanne Sandquist och Peter Zaff).
- Samtliga ledamöter i förbundsstyrelsen respektive SVS kollegium finns publicerade i varje nummer av SVT. Lista på nuvarande fullmäktiges ledamöter finns på den lösenordsskyddade delen på förbundets hemsida www.svf.se (Resultat vid Sveriges Veterinärförbunds val 2007) och medlemmar kan även få den informationen från förbundskansliet.
- Nomineringen ska vara förbundskansliet tillhanda senast den 1 juli.

Förslag till ledamöter inför 2008 års val

Vid tidigare val har framkommit att det är önskvärt att valberedningens och valkommitténs förslag offentliggörs medan det fortfarande finns tid för enskilda medlemmar att nominera kandidater – senast den 1 juli. Valberedningen och valkommittén redovisar här sina förslag till ledamöter i förbundsstyrelsen och SVS vice ordförande inför 2008 års val i november.

SVFs valberednings förslag till förbundsstyrelseledamöter 2009–2010

Vice ordförande	Åsa Bergquist	omval
Övriga styrelseledamöter	Olof Skarman	nyval
	Pia Razdan	nyval

SVS valkommittés förslag till SVS vice ordförande 2009–2010

SVS vice ordförande	Birgitta Larsson	omval

Norm från SVS Smådjurssektions Normgrupp

Behandling av huggormsbett på hund

På initiativ av SVS Smådjurssektions Normgrupp har rekommendationer för behandling av huggormsbitna hundar tagits fram. Sammanställningen är en uppföljning av litteraturstudien om huggormsbett hos hund publicerad i Svensk Veterinärtidning nr 5 2008. Denna studie innehåller viktig bakgrundsinformation om huggormens gift, patofysiologi och behandling med motgift. Förhoppningen är att centralt framtagna riktlinjer kan underlätta bemötandet av djurägares frågor om huggormsbett och framför allt fungera som stöd vid klinisk handläggning av ormbitna patienter.

Normen bygger på en sammanvägning av erfarenheterna från veterinärmedicinskt kliniskt arbete och vetenskapliga rön från studier på människa och ska ses som vägledande rekommendationer. Studier av naturligt förekommande ormbett på hund försvåras av stor variation i mängden injicerat gift och därmed också av symtombilden. Då graden av förgiftning hos den enskilda patienten inte kan bestämmas objektivt

Noromectin

Effektiva och säkra avmaskningsmedel innehållande ivermectin till låga priser!

Priser och förpackningar:
Apotekets prislista februari 2008 (kr).

NYHET! Nu till 700 kg häst.
Pasta oral, 18,7 mg/g till häst

Förpackning	Pris
1 x 7,49	99,50
2 x 7,49	158,50 (79,25/st)
10 x	622 (62,20/st)
5 x 10 x	2727,50 (54,50/st)

Injektionslösning,
10 mg/ml till nöt, svin och ren

Förpackning	Pris
50 ml	201 (4,20/ml)
250 ml	450,50 (1,80/ml)
500 ml	813 (1,62/ml)
6 x 250 ml	2263 (1,50/ml)

Pour-On lösning,
5 mg/ml till nötkreatur

Förpackning	Pris
250 ml	195,50
1L	596,50
2,5L	1210,50

NYHET!
Oral lösning,
0,8 mg/ml till får

Förpackning	Pris
1L	233,50
2,5L	479

Jämför gärna priset innan Du skriver ut avmaskningsmedel. Det lönar sig!
Vår målsättning är att alltid erbjuda lägsta pris.

N-vet
LÄKEMEDEL

Telefon: 018 - 57 24 30 / 31, Fax: 018 - 57 24 32
E-post: info@n-vet.se, Hemsida: www.n-vet.se

är det svårt att utvärdera och jämföra patientrespons vid olika behandlingar. För vetenskapliga referenser hänvisas till artikeln om huggormsbett publicerad i SVT 5/08.

Av utrymmesskäl kan inte den fullständiga normen återges i detta nummer av Svensk Veterinärtidning, utan kommer tillsammans med två andra normer att publiceras i sin helhet i SVT 7/08. Dock ligger den fullständiga normtexten ute på SVFs hemsida www.svf.se, under rubriken SVS/Smådjurssektionen. I denna tidning ges en sammanfattning av normgruppens rekommendationer kring handläggning av ormbitna hundar.

ELISABETH HERNBLAD
ordförande,
SVS Smådjurssektions Normgrupp

Handläggning av ormbitna hundar

Telefonkontakt

- Strikt vila.
- Uppsök veterinär utan dröjsmål.
- Eventuellt akutkortison om direkt tillgängligt och resvägen till veterinär är lång?

På mottagningen

- Klinisk bedömning och blodprov.
- Noggrann observation och strikt burvila.

Vid tecken på förgiftning

- Intravenöst dropp:
  – Ofta isoton kristalloid.
  – Överväg även kolloid vid hypoproteinemi och cirkulatorisk chock.
- Smärtlindring:
  – Opioid.
- Motgift:
  – Överväg vid tydlig allmänpåverkan eller snabbt tilltagande svullnad.
  – Motgift har effekt mot koagulationsrubbningar även i sent skede.
- Blodprodukter:
  – Förändrade koagulationsvärden, trombocytopeni eller blödningar (färsk eller färsk frusen plasma).
  –Allvarlig hemolys, anemi (erytrocytkoncentrat).
- Antibiotika:
  – Inte rutinmässigt.
  – Överväg om kraftigt påverkat allmäntillstånd.
- Kortison?
  – Misstanke akut allergisk reaktion.
  – Kraftig svullnad vid andningsvägarna.
  – Antiinflammatorisk dos vid ett tillfälle.
- Antihistamin?
- Vila, observation:
  – Svullnadens utveckling.
  – Vävnadsperfusion och syresättning.
  – Hjärtrytm.
  – Urinproduktion.

Are you looking for pain relief?

NYHET

Butador® vet.

Butorphanol tartrate

Analgesi

Kortvarig smärtlindring under transport.
Häst med kolik.

Sedering

Synergi i kombination med:
detomidin
romifidin
xylazin

Premedicinering

Förpackningsstorlekar:
1 x 10 ml: 405,00 SEK
5 x 10 ml: 1950,00 SEK

För ytterligare information: www.Fass.se

VIAVET SCANDINAVIA

Box 9 • 265 21 Åstorp
Tel. 042-676 03 • Fax 042-676 04
E-post: viavet@telia.com
www.viavet-scandinavia.com

noterat

Smittsam tumörsjukdom hos importerad gatuhund

En rumänsk gatuhund som tagits till Sverige av en ideell organisation har visat sig bära på den smittsamma tumörsjukdomen TVT (transmissible venereal tumour, överförbar venerisk tumör), en sjukdom som tidigare inte funnits i landet.

Hunden togs av sin ägare till Universitetsdjursjukhuset vid SLU i Uppsala, där den efter diagnos avlivades och obducerades. Sjukdomen TVT har inte tidigare funnits i Sverige och SLU har därför nu underrättat Jordbruksverket och andra tillsynsmyndigheter.

Hundägaren köpte hunden från en ideell organisation som tar in herrelösa hundar från Rumänien och förmedlar dem till svenska ägare mot betalning. Ägaren hade av säljaren fått uppgift om att hunden veterinärundersökts i Rumänien och fått med sig antibiotika mot polyper. När ägaren vände sig till sin lokala veterinär uppdagades det att medicinen i själva verket var cytostatika, och hon fick rådet att omgående kontakta onkolog på Universitetsdjursjukhuset i Uppsala.

I Uppsala undersöktes hunden av Henrik von Euler som lät avliva hunden, både av smittskydds- och djurskyddsskäl.

– TVT är en sjukdom som vi absolut inte vill ha till Sverige, säger Henrik von Euler i ett pressmeddelande den 23 april. Om den sprids kommer den att innebära stora förändringar av rutinerna för hur hundar ska hanteras.

TVT smittar huvudsakligen via könsorganen, t ex vid parning men också när hundar nosar varandra i baken. Sjukdomen kan botas på ett tidigt stadium med cytostatika, men eftersom den är svår att diagnostisera tidigt har sjukdomen ofta kommit för långt för behandling när den upptäcks. TVT smittar inte människor eller till andra djurarter. ■

Minskad sakkunskap i djurskyddsfrågor

Den 16 april anordnade Jordbruksdepartementet en nordisk konferens om djurskydd och livsmedelskvalitet. På talarlistan stod bland andra Peter Sandøe, professor i bioetik vid Köpenhamns universitet och Lotta Berg från Jordbruksverket.

Med 27 medlemsländer har det blivit för svårt att skapa gemensamma minimiregler för djurhållningen i hela EU. Skillnaderna är för stora och hur mycket de nordiska länderna än agerar förändringslok så följer resten av tåget inte med, menade Peter Sandøe. Men att regelverket inte kan utvecklas mer betyder inte att djurskyddsfrågorna försvinner från debatten. Bara att de kommer att drivas av andra än sakkunniga. Marknadsstyrningen kommer att öka. Det betyder större krav på effektivitet i produktionen, men också mer makt hos konsumenten som vill ha ett bra djurskydd, sade Sandøe.

Problemet med att politiken drivs av de enskilda djurskyddsärenden som får uppmärksamhet i media är att fallen ofta är ovanliga och inte lyfter fram djurproduktionens vardagsproblem, konstaterade Lotta Berg. Konsumenten ser en blodig djurkropp och kan inte avgöra om det är resultatet av djurplågeri eller en duktig slaktare, exemplifierade hon. Där Peter Sandøe trodde att handeln kan sköta djurskyddskraven, såg Lotta Berg kedjornas makt snarast som ett tecken på svag lagstiftning.

Källa: Tidningen ATL nr 29 2008. ■

Kåsörer sökes!

Veterinärtidningen publicerar som bekant ett veterinärt kåseri i varje nummer. Vi vill därför gärna ha kontakt med nya veterinära kåsörer som vill publicera sig i SVT. Hör av er!

Redaktionen

Gravt felaktig ledare i Svensk Veterinärtidning

I ledaren i SVT nr 4/08 kritiserade Hans Boström, ordförande i AVF, livsmedelsverkets önskemål att omförhandla alla anställningsavtal med landets besiktningsveterinärer. Livsmedelsverket svarar nu att det inte rör sig om en omförhandling utan om en uppdatering av anställningsavtalen.

replik

I Svensk Veterinärtidnings ledare 1 april 2008 beskriver Hans Boström hur Livsmedelsverket vill omförhandla anställningsavtalen med sina besiktningsveterinärer och därmed försämra deras arbetsvillkor. Boström påstår att anställningarna ska göras om till regionvikariat som tvingar veterinärerna att flacka runt utan möjlighet till ett ordnat socialt liv. Beskrivningen är gravt felaktig och saknar grund.

För det första föreslår Livsmedelsverket inte att anställningsavtalen ska omförhandlas utan att anställningsbevisen ska uppdateras för att matcha den nya regionala organisationen. De grundläggande arbetsvillkoren kommer inte att förändras på någon punkt. Inte heller arbetet utanför stationeringsort bedöms öka i omfattning. Om det uppstår behov av vikarier kommer Livsmedelsverket även fortsättningsvis att lösa bemanningsproblemen så långt det är möjligt på frivillig väg.

Livsmedelsverkets avsikt med den nya organisationen är att skapa en så effektiv verksamhet som möjligt med god ledning, likvärdig kontroll, flexibilitet, utvecklingsmöjligheter för medarbetarna och minskad sårbarhet. Genom att förnya och kontinuerligt förbättra vår organisation hoppas vi att Livsmedelsverkets regionala köttkontroll även fortsättningsvis kommer att kunna rekrytera duktiga veterinärer. I en alldeles färsk attitydundersökning ger medarbetarna inom Enheten för köttillsyn oss kvitto på att vi är på rätt väg.

RAUNI NISKANEN
enhetschef, Enheten för köttillsyn

MYBAC VETTECH Laboratoriet
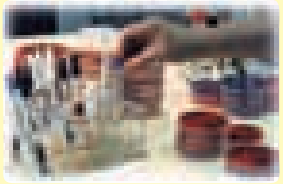

DITT LABORATORIEVAL
Klinisk veterinärmedicinsk mikrobiologi.
Swedac-ackrediterade undersökningar.
KONTAKTA OSS FÖR PRISLISTA, REMISSER, PORTOFRIA ADRESSLAPPAR OCH ÖVRIG INFORMATION.
MYBAC-VETTECH LABORATORIET AB, Tel: 08-55 635 625. Fax: 08-449 46 56. E-mail: vet@mybac-vettech.se. Hemsida: www.mybac-vettech.se

Replik på repliken från SLV

På annan plats i denna tidning kommenterar Livsmedelsverket Hans Boströms ledare i SVT 4/08, om besiktningsveterinärernas nya anställningsvillkor. Boström ger här en replik till repliken, för att klargöra Anställda Veterinärers Förenings syn på problemställningen.

replik

För de som inte är insatta i ärendet kan berättas att den uppdatering av anställningsavtalen som Livsmedelsverket pratar om, enligt uppgift innebär att kontrollenhet byts ut mot region. ”Region mitt” omfattar t ex både Örebro och Gotland och ”region norr” både Norberg och Luleå. Det område besiktningsveterinären formellt blir skyldig att arbeta inom blir med andra ord betydligt större efter uppdateringen än tidigare. I praktiken är detta en så genomgripande förändring att AVF anser att den är värd en förhandling.

Det är med tillfredsställelse och glädje AVF konstaterar att SLV tänker lösa bemanningsproblem i fortsättningen på frivillig väg. Då är vi ju överens om detta och det återstår bara att bli överens om formuleringen och få det på pränt. Vi borde också komma överens om hur villkoren och ersättningen ska vara om besiktningsveterinären frivilligt eller ofrivilligt tvingas arbeta på annan ort. Då denne rimligen reser på arbetstid kan vinsten inte bli så stor jämfört med att ha en regionvikarie anställd. Likaså behöver vi vara överens om huruvida det är rimligt att man ska kunna skickas till ett arbetsställe där man börjar arbeta 03.30 på natten, även om det är inom rimligt avstånd. Inte heller här har vi diskuterat villkoren och ersättningen.

Sammanfattningsvis menar AVF att det är många saker som behöver diskuteras innan Livsmedelsverket inför dessa förändringar.

HANS BOSTRÖM
ordförande i AVF

Kurs i metod för korsbandsruptur och fraktur

KYON
Veterinary Surgical Products

ACCESIA

TTA – tibial tuberosity advancement
ALPS – advanced locking plate system

2 dagars interaktiv wet lab

Föreläsare:	*Jan Räihä*, Finland, DVM, PHD *Sune Jerre,* DVM, specialist kirurgi steg II *Slobodan Tepic*, Dr, USA, KYON
Plats:	Accesia AB Halmstad
Datum:	13–14 juni 2008
Kursansvarig:	Sune Jerre, DVM, Jennyhill´s Veterinär och Hästverksamhet AB i samarbete med KYON och Accesia AB.
Anmälan:	info@jennyhill.se eller tel 0703-327511 Sune Jerre Max 20 deltagare
Information:	www.jennyhill.se

Ansvarsärende

Felbehandling av katt

En djurägare anmälde veterinär NN för felbehandling av en katt, men veterinären bemötte aldrig anmälan.

ansvarsärende

DJURÄGARENS ANFÖRANDE

Den 20 juni cirka kl 07.00 upptäckte djurägaren att fostervattnet hade gått på hennes katt. Katten verkade vara vid god hälsa, trots att den hade brutit sitt högra bakben sex dagar tidigare.

Ägaren fick tag på veterinär NN strax efter kl 08.00 och fick en tid kl 09.30. När de kom dit frågade NN bland annat hur länge katten hade burit ungarna. Djurägaren svarade och berättade även om det brutna benet. NN gav katten narkos för ett kejsarsnitt och den somnade direkt. En av ungarna levde efter operationen. Ägaren tyckte att NN blandade rena och smutsiga instrument under operationen och att det var ostädat i undersökningsrummet. Dessutom bar NN inga handskar under kejsarsnittet.

När djurägaren skulle åka hem sade NN att katten skulle vakna om två till tre timmar och de bestämde tid för återbesök. Hon fick ett recept på penicillin, men katten hade inte fått något penicillin på kliniken av NN. Väl hemma placerade ägaren ungen bredvid mamman så den fick värme. Katten vaknade då och då efter ingreppet men var slö, medtagen och somnade om. En ➤

AVF inbjuder alla Uppsalaveterinärer till

FACKLIG DISKUSSION

Tid:	Den 21 maj 2008, kl 18.00
Plats:	Hotell Scandic Uppsala Nord Gamla Uppsalagatan 50, Uppsala
Att diskutera:	Vad kan AVF göra för sina medlemmar? Vilken är AVFs roll för de som är anslutna till lokala Saco-föreningar?
Förtäring:	Vi bjuder på lättare förtäring och öl eller vin

Vi hoppas på en trevlig kväll med givande diskussioner!

Alla veterinärer är välkomna och vi vill särskilt uppmana de som är anslutna till lokala Saco-föreningar att komma.

Hans Boström
ordförande i AVF (Anställda veterinärers förening)
0581-50305, 070-3478555
hans.bostrom@avf.svf.se

HEROFONDEN

pensionsfond för veterinärer

Herofonden är en privat pensionsfond för veterinärer inom Sveriges Veterinärförbund. Veterinärer som är över 60 år kan idag få del av fondens avkastning. De krav som ställs är att veterinären under tio år ska ha betalat en årlig premie till fonden och under samma tid ha varit medlem i SVF.

Idag uppgår premien till Herofonden till 200 kronor per år. När veterinären fyllt 60 år får inte fler premier betalas, vilket innebär att den person som vill få del av medlen måste börja betala till fonden senast vid 50 års ålder. Tilldelningen beräknas på avkastningens storlek och på hur länge veterinären har betalat till fonden.

Ytterligare upplysning om Herofonden finns på veterinärförbundets hemsida www.svf.se.
Ring 08-545 558 20 eller skriv till Sveriges Veterinärförbund om du vill gå med i Herofonden.

gång kräktes den. Kl 17.00 sov den fortfarande. Djurägaren kom att tänka på att NN inte hade vägt katten innan han gav den narkos. Klockan 19.00 försökte hon få tag på veterinär NN utan framgång. En halvtimme senare var katten död. Även kattungen dog sedermera.

VETERINÄRENS ANFÖRANDE

Innan NN ville svara begärde han att djurägaren skulle komma in med ett obduktionsintyg som visade att katten var död och varför. Eftersom djurägaren inte kunde styrka dödsfallet och orsaken till detta kunde NN inte svara, ansåg han.

JORDBRUKSVERKETS YTTRANDE

Veterinärlegitimationen är en garanti för att veterinären har vissa kunskaper och arbetar enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Den som misstänker att en veterinär har gjort fel i sin yrkesutövning kan anmäla det till Veterinära ansvarsnämnden, som kan meddela disciplinåtgärd om nämnden kommer fram till att veterinären har handlat fel. En av förutsättningarna för prövningen är att parterna i ärendet kommer till tals. Att, som NN har gjort, underlåta att svara innebär att prövningen inte kan bli fullständig. Djurägarens ord får stå oemotsagda och utan förklaring från veterinärens sida.

Den journal som djurägaren bifogat anmälan uppfyller inte de krav på en journal som ställs i 1 § Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1998:38) om journalföring och uppgiftslämnande m m. Där föreskrivs bland annat att en veterinär ska föra journal i direkt anslutning till konsultationen. Veterinären ska vid journalföringen iaktta synnerlig noggrannhet och omsorg. Den bifogade journalen var ytterst bristfällig.

Nordea

Betala tillbaka dyra avbetalningskrediter med ett Medlemslån

Är du medlem i facket, kan du söka ett Medlemslån i Nordea. Medlemslån kan efter kreditprövning ges utan krav på säkerhet och med som längst 12 års löptid.

Räntan per 2008-04-16 är 7,75%. Inga avgifter. (Den effektiva räntan är 8,03% och är beräknad på 100 000 kr och 5 års kredittid.)

Hämta låneansökan hos ditt fackliga ombud. Du kan också söka lånet på nordea.se eller per telefon på 0771-22 44 88.

nordea.se

Gör det möjligt

Viktiga Datum!

4–6 september 2008

Då kommer EVDS att hålla sin årliga kongress i Uppsala. Ett utmärkt tillfälle att ta reda på vad som händer på djurtandvårdssidan. I direkt anslutning till kongressen kommer det dessutom att vara **wet labs på torsdagen 4/9**. Ett bra tillfälle att lära sig nya saker.

Om Du har ett intressant fall att presentera (gäller även häst!), är det hög tid att skicka in abstracts som ska vara EVDS tillhanda senast 30/4 (se hemsidan nedan).

Utförligare program kommer i annons i början av juni.
Håll ögonen öppna eller gå in på **www.evds.info**.

Välkommen!

Av handlingarna i ärendet framgår att katten, enligt djurägarens uppfattning, hade en veckogammal fraktur på ett bakben. Av 9 § djurskyddslagen framgår att om ett djur är sjukt ska djuret snarast ges nödvändig vård, vid behov av veterinär, eller andra åtgärder vidtas, om inte sjukdomen eller skadan är så svår att djuret måste avlivas omedelbart. Bestämmelsen som är riktad till djurägaren innebär att det är djurägarens ansvar att se till att djuret får nödvändig vård. Ett brutet ben på en katt är, enligt Jordbruksverkets uppfattning, en sådan skada där veterinär snarast ska uppsökas för undersökning och eventuell behandling. Det är också anmärkningsvärt att veterinär NN varken kommenterat, undersökt eller gett några råd om frakturen.

ANSVARSNÄMNDENS BEDÖMNING

Av 3 § allmänna veterinärinstruktionen följer att veterinärerna är skyldiga att efterkomma föreläggande från ansvarsnämnden, exempelvis att yttra sig över anmälningar som riktas mot dem. Detta är en följd av kravet på legitimation och den kontroll som legitimerade yrkesutövare är underkastade. NN har vägrat att svara innan djurägaren kommit in med ett obduktionsintyg som visar att katten är död och varför. Något sådant intyg har djurägaren inte och NN har därför i realiteten vägrat att yttra sig. Detta trots att djurägaren tagit upp aspekter av avgörande betydelse för bedömningen av NN:s agerande från veterinärmedicinsk synpunkt.

Enligt vad djurägaren oemotsagd uppgivit har NN underlåtit att agera på något sätt när det gäller kattens skada på benet. Han har inte heller givit katten någon uppvakningsspruta eller tillfört vätska, vilket han enligt nämndens mening borde ha gjort. Den journal som finns är också mycket bristfällig.

Enligt nämndens mening har veterinär NN härigenom allvarligt åsidosatt sina plikter både mot ansvarsnämnden och i sin yrkesutövning som veterinär. Några ursäktliga omständigheter har inte framkommit. NN ålades därför disciplinärt ansvar i form av en varning.

JOHAN BECK-FRIIS

Noromectin vet pasta

ivermectin pasta 18,7mg/g mot rundmaskar och styngflugelarver hos häst. Dosspruta á 7,49g räcker till 700 kg häst

Samma spruta men med mer pasta

Nu till 700 kg häst

Naturligtvis till samma pris!

"Äntligen en spruta som passar mina händer och ett pris som passar min plånbok"

- Noromectin-sprutan har betydligt kortare grepp än andra ivermectinsprutor och passar alla händer
- Pastan är fri från smaktillsatser och dessutom vit så att eventuellt spill lätt kan upptäckas
- N-vet erbjuder hästägare vid behov gratis träckprovsanalys
- Kontakta N-vet för beställning av receptblock: Tel: 018 - 57 24 31 / 30, fax: 018 - 57 24 32

Vår målsättning är att alltid erbjuda lägsta pris.

N-vet LÄKEMEDEL

april 2008

Vilken är din diagnos? – Svar

SVAR

Pyogranulomatös dermatit med förekomst av dermatofyter/dermatofytos/kerion.

På översiktsbilden kan man se ett fritt i dermis liggande hårstråfragment (Figur 3, röd pil) omgivet av rikliga mängder inflammatoriska celler. Dessa utgörs närmast hårstrået främst av neutrofiler (Figur 3, grön pil), och lite mer perifert av makrofager. Makrofagerna har indistinkt utlinjerade cellgränser och rikliga mängder ljust rosafärgad/eosinofil cytoplasma (Figur 3, svart pil). Rester av en hårfollikelvägg kan också iakttas i bilden (Figur 3, blå pil). Närbilden fokuserar på hårstrået, i vilket rikligt med runda dermatofytsporer respektive långsträckta och lite böljande hyfer kan iakttas (Figur 4, svart pil).

Den histologiska bilden är således en kraftig furunkulos, med svampinfekterade hårstrån och rupturerade follikelväggar omgivna av en uttalad pyogranulomatös reaktion, det vill säga en inflammation dominerad av neutrofiler och makrofager.

DISKUSSION

Dermatofytos (ringorm) hos hund orsakas oftast av *Microsporum canis, Trichophyton mentagrophytes* eller *Microsporum gypseum*. Dessa svampar är så kallat keratinofila, de har en förkärlek för keratin och infekterar således epidermis, hårfollikelkeratinet och växande hårstrån. Histologiskt ses infektionen vanligen i form av hårstrån koloniserade av svampsporer och hyfer med en ofta relativt mild ackompanjerande follikulit.

Kliniskt kan bilden variera mycket, från närmast inga symtom alls till diffus mjällighet/skorvighet och uppkomst av ”klassiska” cirkulära ringormsförändringar. Mer uttalade hudförändringar, med utveckling av små papler och pustler påminnande om bakteriellt betingad ytlig pyodermi och follikulit, förekommer också.

Den här presenterade manifestationen, med fokala inflammatoriska noduli, makroskopiskt simulerade neoplasier och mikroskopiskt karakteriserade av en djup furunkulos, är en mer ovanlig variant. Förändringen går under namnet *kerion*, och uppkommer främst i ansiktet (dorsala nosryggen) och på benen. Kerion ses oftast som en solitär lesion, men kan också uppträda som multipla knölar. Klåda och smärta uppges vara ovanligt förekommande, och förändringarna kan gå i spontan regress efter en tid.

Orsaken till att dermatofytos hos hund ibland tar sig denna yttring är okänd. Kerionförändringar anses ha lägre zoonotisk potential än övriga manifestationer av dermatofytos, troligen till följd av att de infektiösa svamparna ligger djupt inbäddade i en uttalad inflammatorisk reaktion och därmed inte med lätthet kan överföras till andra individer och omgivningen.

Kliniska differentialdiagnoser att beakta i samband med kerionförändringar är neoplasier, främst rundcellsdito såsom histiocytom och mastocytom, främmandekroppsreaktioner samt infektiösa noduli av annan genes.

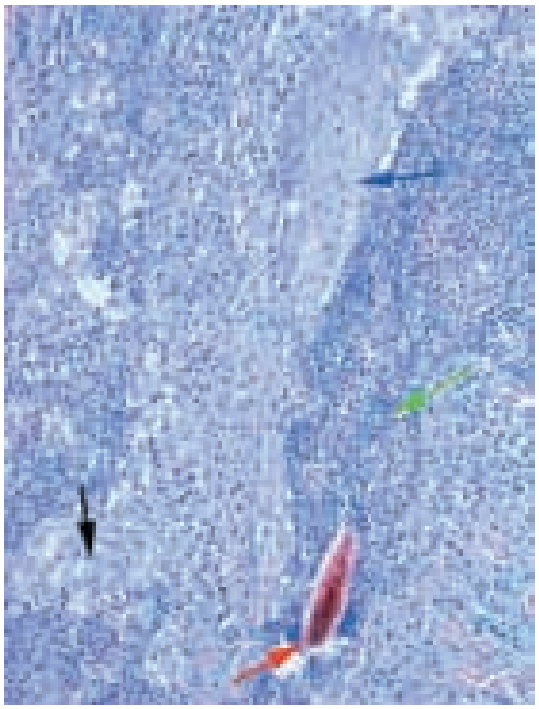

Figur 3. *Hud, dermis, hund. Bilden visar en uttalad furunkulos, med ett fritt i dermis liggande hårstrå (röd pil) omgivet av neutrofiler (grön pil) och makrofager (svart pil). Observera resterna av den rupturerade hårfollikelväggen (blå pil). HE-färgning, ca 100 gångers förstoring.*

Figur 4. *Hud, dermis, hund. Hårstråfragmentet beläget centralt i den inflammatoriska reaktionen är koloniserat av rikliga mängder dermatofytsporer och hyfer (svart pil). PAS-färgning, ca 200 gångers förstoring.*

Hundar bleks av förbjuden antibiotika

Jordbruksverket varnar i tidningen Djuridiken nr 1/2008 om att produkten ”Angelsglow” förekommer på den svenska marknaden, i huvudsak som privatimport. Produkten marknadsförs på en amerikansk hemsida och uppges ha en fantastisk förmåga att åtgärda den bruna randen av tårvätska under ögonen på ljusa/vita hundar, dvs hundarna blir vita och fina i pälsen.

Produkten innehåller tylosin, ett antibiotikum (makrolid) som används bland annat inom grisnäringen. Produkten ”Angelsglow” är inte inregistrerad i Sverige och därmed olaglig (enligt uppgift är produkten även olaglig i USA). Förutom den rent legala aspekten utgör makrolider en allergisk risk för djurägaren som hanterar produkten och oreglerad användning är direkt olämpligt från resistenssynpunkt, konstaterar Jordbruksverket. Enligt produktens hemsida ska medlet användas dagligen i minst två månader för att avlägsna oönskade färgfläckar, vilket är ett mardrömsscenario resistensmässigt. ■

Översyn av lagstiftningen om smittsamma djursjukdomar

Ännu en statlig utredning inom det veterinära intresseområdet tillsattes i slutet av 2007 och har nyligen påbörjat sitt arbete.

Under rubriken ”Översyn av lagstiftningen om smittsamma djursjukdomar m m” ska en särskild utredare göra en bred översyn av lagstiftningen om djursjukdomar och zoonoser. Utredaren ska analysera behovet av åtgärder från samhällets sida för att bekämpa djursjukdomar och zoonoser och föreslå nödvändiga ändringar i nuvarande lagstiftning.

En del i uppdraget är att se över skattefinansieringen. Regeringen vill ha en kostnadsfördelning som ger djurägarna incitament till att bedriva sin verksamhet så att risken för smittspridning minimeras. Det kravet föranleds bland annat av att det är svårt för staten att förutse kostnaderna för djurskyddet, när plötsliga utbrott av smittsamma djursjukdomar äger rum. Sjukdomsutbrott som orsakas avsiktligt eller genom oaktsamhet av djurhållaren har väckt frågan om staten kan kräva ersättning från den vållande parten. I uppdraget ingår att utreda om det är möjligt och lämpligt att ersätta dagens skattefinansiering av åtgärder inom djurhälsoområdet med en annan form av kostnadsdelning mellan stat och privat sektor. ■

Sorbact®

Nu på apoteket!

Nyhet för djurägare

Nu finns **Sorbact kompress** på hyllan på alla **djurapotek**, dessutom finns tamponad och absorptionsförband som beställningsvara. Lättillgängligt för alla djurägare!

Sorbact för alla sår

Sorbact är effektivt vid alla typer av sår och svampinfektioner, vare sig man vill rensa upp eller minska risken för infektion. Med Sorbact finns ingen risk för resistensutveckling eller negativa miljöeffekter. Sortimentet består av kompress, tamponad, rundtork, gelkompress samt absorptions- och filmförband. Hela sortimentet är tillgängligt via era grossister. Kontakta oss för mer information! pharma@abigo.se

abigo

ABIGO Medical AB, Ekonomivägen 5, 436 33 ASKIM
Tel 031-748 49 50 • Fax 031-68 39 51 • www.abigo.se

2008-01 | navigator

SKALPELLEN

Höstmöte

8-12 oktober, Aimargues, Frankrike

Inbjudan till Skalpellens höstmöte sker i samarbete med Royal Canin.

Föreläsare:
DVM, PhD, Diplomate ACVS & ECVS
Jolle Kirpensteijn, Holland

Läs mer på:
www.royalcanin.se/skalpellen

eller kontakta veterinär Karen Lisager, Royal Canin på tel. 031-742 42 62.

Endast Skalpellens medlemmar.
Begränsat deltagarantal.
Bindande anmälan senast 20/5.
Först till kvarn...

ROYAL CANIN

Utredning om myndighetsstrukturen inom livsmedelskedjan

Regeringen beslutade i november förra året att tillsätta utredningen ”Myndighetsstrukturen inom livsmedelskedjan”, med uppdrag att göra en översyn av Fiskeriverket, Jordbruksverket, Livsmedelsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt. Utredningen skickade i mars i år ut ett brev till sina avnämare, där man meddelade att arbetet är påbörjat.

Syftet är enligt direktiven att tydliggöra ansvarsfördelningen och effektivisera verksamheterna. Utredningen ska också pröva omfattningen av det offentliga åtagandet och konkurrensutsatt verksamhet vid myndigheterna. Utredningen ska vidare föreslå hur framtida myndigheter ska vara organiserade, dimensionerade och lokaliserade.

Särskild utredare är Gerhard Larsson, landshövding i Västernorrlands län. Till utredningen finns knuten en expertgrupp med representanter för ”berörda intressenter”, där veterinärförbundet anmärkningsvärt nog inte finns representerat.

Arbetet ska slutredovisas redan den 1 oktober 2008. Förslagen bör enligt regeringen leda till effektiviseringar, minskade statliga utgifter och ett minskat offentligt åtagande. ■

Bortkvoterad kvinna anmäler SLU

Hälften av landets högskole- och universitetsutbildningar använder sig av könskvotering för att försöka få en jämn könsfördelning mellan kvinnor och män, uppgav Sveriges Televisions Aktuellt den 17 april.

Det är framför allt utbildningar som kräver maxbetyg för att komma in som könskvoteras. Till dem hör bland annat veterinärutbildningen vid SLU. En kvinna riskerar här att bli utan plats och att lottas bort till fördel för manliga sökande. Hanna Svederborn från Helsingborg har nu anmält SLU till Jämställdhetsombudsmannen för diskriminering, då hon blivit bortkvoterad från veterinärutbildningen på grund av sitt kön.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) är kritiska och menar att kvoteringen inte främjar jämställdheten då den drabbar vissa enskilda grupper. Det är i dag upp till varje enskilt lärosäte att besluta om man vill kvotera för att jämna ut skillnader mellan könen på vissa utbildningar. Enligt SFS informerar inte universiteten och högskolorna om hur lottningarna går till. ■

Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på det jordbrukspolitiska området och arbetar bland annat med EU-stöd till jordbruket, miljöfrågor och djur- och smittskyddsfrågor. Landets distriktsveterinärer utgör också en betydande del av organisationen.

Vi eftersträvar mångfald bland personalen avseende ålder, kön och kulturell bakgrund.

JORDBRUKS VERKET

551 82 Jönköping
036-15 50 00
jordbruksverket@sjv.se

Chef

till enheten för häst, fjäderfä och vilt

Enheten för häst, fjäderfä och vilt har ansvar för smittskydds- och djurskyddsarbete och övriga djurhållningsfrågor för dessa djurslag. Mycket fokus läggs på övergripande frågor och internationellt arbete. Enheten deltar aktivt i kunskapsutveckling och information till djurägare, allmänheten och andra myndigheter.

Som enhetschef ska du leda verksamheten och ansvara för strategiska frågor, planering och uppföljning inom enhetens ansvarsområde. Du ska tycka om att arbeta med människor, kunna samarbeta och se helheter för att bidra till att uppnå målen med avdelningenns verksamhet. Du ska ha goda kunskaper inom sakområdet och tidigare chefserfarenhet är en merit. Lämplig utbildning är veterinärexamen.

För mer information kan du vända dig till avdelningschef Karin Åhl, telefon 036-15 50 50, mobil 070-284 71 22. Facklig företrädare är för SACO-föreningen, Helen Loor och för ST-Jordbruksverket, Margoth Norén. Båda kan nås på telefon 036-15 50 00.

Välkommen med din ansökan med meritförteckning och löneanspråk till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping, **senast den 3 juni 2008.**

Märk ansökan med ref nr. 06-5051/08.

kongresser & kurser

Svenska

Nya

29/5 -08. Temadag i Marknadsföring av receptbelagt till allmänheten arrangeras i Stockholm av Läkemedelsakademin i samarbete med Sektionen för Läkemedelsinformation. Info: annete.lindberg@läkemedelsakademin.se, www.lakemedelsakademin.se

13–14/6 -08. Kurs i metod för korsbandsruptur och fraktur arrangeras i Halmstad av Jennyhill's Veterinär- och Hästverksamhet AB i samarbete med KYON och Accesia AB. Info: info@jennyhill.se eller Sune Jerre, tel: 0703-327511.
(Se annons i denna tidning)

Tidigare publicerade

15–16/5 -08. Kurs i Endokrinologi. Arr: Svenska Djursjukhusföreningen Utbildning AB (SVT 16/07)

16–19/5 -08. Kurs: Retorik i Toscana. Arr: Svenska Djursjukhusföreningen Utbildning AB (SVT 16/07)

26–30/5 -08. Kurs i Dentistry I, Halmstad. Arr: European School for Advanced Veterinary Studies, ESAVS (SVT 3/08)

27–29/5 -08. Meeting Global Challenges in Research Cooperation, Uppsala. Arr: Centre for Sustainable Development, Uppsala Universitet och SLU i samarbete med SIDA (SVT 16/07)

29/5–1/6 -08. 7th European Veterinary Emergency and Critical Care Congress on The trauma patient, Göteborg. Arr: EVECCS (SVT 16/07)

5–6/6 -08. Kurs i hydro-fysioterapi, Hasselfors. Arr: Jan F Andersen AB (JFA) (SVT 2/08)

4–8/8 -08. Kurs i Dentistry II, Halmstad. Arr: European School for Advanced ➤

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap söker

Universitetslektor i veterinärmedicinsk bakteriologi

med placering vid
institutionen för biomedicin och veterinär folkhälsovetenskap

Fakulteten är landets enda fakultet med ett specifikt ansvar för undervisning och forskning inom veterinärmedicin och husdjursvetenskap. Den ämnesmässiga bredden är betydande, från djurhållning, djurhälsa och djurskydd till livsmedelssäkerhet och -kvalitet samt djurens betydelse för folkhälsan. Inom alla dessa områden bedrivs forskning och utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå. Vi söker nu en framgångsrik forskare och kreativ ledare som kan vara med i utvecklingen av vår fakultet. Du bör ha ett etablerat nätverk, god förmåga att utveckla externfinansierad forskning och ett genuint intresse för undervisning.

Ämnesbeskrivning: Veterinärmedicinsk bakteriologi med huvudsaklig inriktning på husdjurens infektionssjukdomar.

Arbetsuppgifter: I anställningen ingår att bedriva forskning, medverka i och utveckla undervisning samt handledning inom ämnesområdet. Anställningen innefattar till lika delar självständig bakteriologisk forskning, handledning och utbildning på forskarnivå respektive undervisning på grund- och avancerad nivå inom ämnesområdet. Innehavaren av anställningen skall ansvara för teoretisk och praktisk undervisning inom bakteriologi (Allmän och speciell sjukdomslära) för veterinärprogrammet. I anställningen ingår också handledning av studenter, som gör projekt- och examensarbeten inom utbildningen för veterinärprogrammet. Utveckling av laborationer, läromedel och andra pedagogiska hjälpmedel inom ämnesområdet ingår också. Dessutom ingår administrativa uppgifter och uppdrag inom institutionen och vid fakulteten.

Sista ansökningsdag är **30 maj 2008**.
Fullständig annons kan hämtas från http://personal.slu.se/jobb.

Veterinary Studies, ESAVS (SVT 3/08)

5–6/9 -08. 17:e European Congress of Veterinary Dentistry, Uppsala. Arr: EVDS (SVT 2/08)

8–9/9 -08. Workshop för veterinärer på temat alpacka, Simrishamn. Arr: Alpaca Nordica (SVT 4/08)

8–9/9 -08. Kurs i Beteenden hos hund, Arr: Svenska Djursjukhusföreningen Utbildning AB (SVT 5/08)

13–14/9 -08. Kurs i användning av diagnostiskt ultraljud, Hasselfors. Arr: Jan F Andersen AB (JFA) (SVT 2/08)

22–25/9 -08. AO Nordic Small Animal Course in Fracture Treatment: Principles, Enköping. Arr: av AO Courses (SVT 1/08)

2–4/10 -08. Kurs i hjärtsjukdomar hund och katt, Wallby Säteri, Vetlanda. Arr: Wallby Säteri (SVT 4/08)

17–18/10. Kurs i dermatologi, hund och katt, Hasselfors. Arr: Jan F Andersen AB (JFA) (SVT 2/08)

30–31/10 -08. Ultraljudskurs grundläggande buk, Solna. Arr: Kruuse Svenska AB (SVT 2/08)

6–7/11 -08. Veterinärkongressen, Undervisningshuset, SLU, Ultuna. Arr: Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap och Sveriges Veterinärförbund (SVT 5/08)

7–8/11 -08. Kurs i radiologi, Hasselfors. Arr: Jan F Andersen AB (JFA) (SVT 2/08)

1–5/12 -08. Kurs i Oral Surgery, Halmstad. Arr: European School for Advanced Veterinary Studies, ESAVS (SVT 3/08)

Internationella

Fler internationella kurser hittar Du på Vet Agendas hemsida: www.vetagenda.com och på British Small Animal Veterinary Associations hemsida: www.bsava.com

HÄSTKLINIKERNA AB

ATG Hästklinikerna bedriver hästsjukvård på 25 kliniker och ett djursjukhus i Sverige och vi utbildar också veterinärer till hästspecialister. Hos oss finns ca 55 veterinärer anställda och totalt arbetar 150 personer i företaget. Hästar av alla raser är välkomna. Vi satsar på kvalificerad hästsjukvård med kompetent personal och bra medicinsk utrustning.

Till Hästkliniken i Södertörn och Hästkliniken i Ramkvilla söker vi

två klinikveterinärer, heltid

Hästkliniken Södertörn och Hästkliniken Ramkvilla är moderna och trivsamma arbetsplatser som båda är naturskönt belägna – några mil söder om Stockholm respektive i Småland nära Vetlanda-Växjö. Klinikerna är välutrustade med bl.a. digital röntgen, digitalt ultraljud, tandvårdsutrustning, videoendoskop/gastroskop, ridhus och på Södertörn stationäravdelning och operationssal.

Vi är för närvarande fyra veterinärer, fyra assistenter och en hovslagare på Södertörn och två veterinärer och tre assistenter i Ramkvilla och söker nu ytterligare kunniga medarbetare. Tjänsten i Ramkvilla är ett vikariat men med stora möjligheter till fortsatt anställning inom kliniken/organisationen.

Vi söker dig som har ett genuint hästintresse, god samarbetsförmåga och kan arbeta självständigt. Det är viktigt att du är engagerad i ditt arbete och är intresserad av utveckling av verksamheten och din personliga kompetens. Goda vidareutbildningsmöjligheter kommer att erbjudas. Vi ser gärna att du har specialistkompetens i hästens sjukdomar.

Närmare upplysningar lämnas av klinikchef David Weckner (Södertörn) tfn 08-500 360 60 och klinikchef Maria Lendau (Ramkvilla) tfn 0707-13 01 45. Ansökan skall vara oss tillhanda senast den **30 maj 2008** på e-post: rekrytering@atg.se eller per post: ATG Hästklinikerna AB, Attn: Ulrika Hedlund, 161 89 Stockholm.

Nya

13–15/6 -08. Kurs i Clinical Behavioural Medicine, Dogs and Cats arrangeras i Oslo, Norge av SEVU-NVH. Info: Åshild Roaldset, tel: +47 91626773, +47 22964500/22597240, sevu@veths.no, www.veths.no

28/5 -08. Konferens – Getting to grips with strangles arrangeras i Midlothian, Storbritannien. Info: NordVacc tel: 08-449 46 50, e-post: vet@nordvacc.se, fax: 08-449 46 56. Anmälan: Louise Holder, R&W Communications, Suites 3&4, 8 Kings Court, Willie Snaith Road, Newmarket, Suffolk CB8 7SG, England. Fax nr: +44 1638 667229. (Se bilaga i SVT 5/08)

17–19/10 -08. Southern European Veterinary Conference, SEVC, anordnas i Barcelona, Spanien. Info: www.sevc.info (Se annons i denna tidning)

Tidigare publicerade

24–25/5 -08. Kurs i mjukvävskirurgi, del 2, Viul, Norge (SVT 2/08)

16–20/6 -08. Kurs i Ophtalmic Surgery, Toulouse, Frankrike (SVT 3/08)

22–25/6 -08. 20th International Pig Veterinary Society Congress, Durban, Sydafrika. (SVT 11/07)

10–12/7 -08. CESMAS 2008 – Conference on, Equine Sports Medicine and Science, Utrecht, Nederländerna (SVT 1/08)

13–17/7 -08. 16th International Congress on Animal Reproduction, Budapest, Ungern (SVT 16/07)

14–25/7 -08. Kurs i Dermatology I, Wien, Österrike (SVT 3/08)

27–31/7 -08. World Veterinary Congress 2008, Vancouver, British Columbia, Kanada. (SVT 2/07)

27/7–9/8 -08. Advanced Wildlife Immobilisation & Conservation Course,

Vi är 40 medarbetare på ett djursjukhus som söker en

Chefveterinär

Vill du vara med och forma framtidens djursjukhus? Vi söker dig som ser ständiga förbättringar och utveckling som naturligt.

Om detta är rätt utmaning för dig, skicka din ansökan samt CV till: lars.petersson@blastjarnan-boras.com

Stiftelsen Svenska Blå Stjärnan DJURSJUKHUS BORÅS

Vid frågor, kontakta Per-Eric Hedelin
Blå Stjärnan Djursjukhus i Borås
Tel: 033-20 54 61
Mobil: 0705-27 43 09

Kristianstads veterinärmottagning

söker en veterinär på ett graviditetsvikariat från september 2008 t o m 31 december 2009 med möjlighet till förlängning och tillsvidareanställning. Tjänsten är på 80 %, ingen jour, inga helger. Arbete på filial kan förekomma.

Kristianstads veterinärmottagning är en modern, välutrustad smådjursklinik i 300 luftkonditionerade kvadratmeter. Vi har bl a ultraljud, digital röntgen, tandröntgen och laserzyte.

Erfarenhet är önskvärt, men nyutexaminerade är också mycket välkomna att söka. Vi förutsätter att du är ambitiös, flexibel och mycket mån om våra djur och inte minst våra djurägare.

Mer info
www.veterinarerna.nu

Kontakta
klinikchef Magnus Holmquist
044-24 77 97, 0733-10 30 68
magnus@veterinarerna.nu

Skriftlig ansökan skickas snarast till Björkhemsvägen 19, 291 54 KRISTIANSTAD, eller till magnus@veterinarerna.nu.

i Pretoria, Sydafrika (SVT 3/08)

28/7–1/8 -08. Equine Dentistry Course, Hannover, Tyskland (SVT 3/08)

2–4/8 -08. 4th International Equitation Science Conference, Dublin, Irland (SVT 4/08)

4–5/8 -08. Kurs i Dermatology II, Wien, Österrike (SVT 3/08)

11–15/8 -08. Kurs i Emergency and Critical Care I, Bern, Schweiz (SVT 3/08)

20–24/8 -08. WSAVA and FECAVA Congress, Dublin, Irland (SVT 16/07)

29–30/8 -08. Kurs i invärtesmedicin, hund och katt, Viul, Norge (SVT 2/08)

29/8–3/9 -08. Kurs i Cardiology II, Luxemburg (SVT 3/08)

1–5/9 -08. Kurs i Feline Medicine and Surgery I, Zürich, Schweiz (SVT 3/08)

6–10/9 -08. Kurs i Neurology II, Bern, Schweiz (SVT 3/08)

8–9/9 -08. NkVet Symposium 2008, Finnish Food Safety Authority Evira Headquarters, Mustialankatu 3, Finland (SVT 5/08)

8–12/9 -08. Kurs i Exotic Pets Medicine and Surgery, Brno, Tjeckien (SVT 3/08)

10–13/9 -08. WAFL 2008, 4th International Worksop on the Assessment of Animal Welfare at Farm and Group Level, Ghent, Belgien (SVT 5/08)

12–16/9 -08. Kurs i Soft Tissue Surgery II – Advanced, Wien, Österrike (SVT 3/08)

15–19/9 -08. Endoscopy Basic Course with Workshops, Giessen, Tyskland (SVT 3/08)

19–23/9 -08. Kurs i Reproduction in Companion, Exotic and Laboratory Animals III, Milano, Italien (SVT 3/08)

27–28/9 -08. Kurs i mjukvävskirurgi del 3, Viul, Norge (SVT 2/08)

25–27/9 -08. British Veterinary Association (BVA) Congress 2008, London, UK (SVT 3/08)

26–27/9 -08. International Veterinary Conference "Baltic Forum 2008", Sankt Petersburg, Ryssland (SVT 4/08)

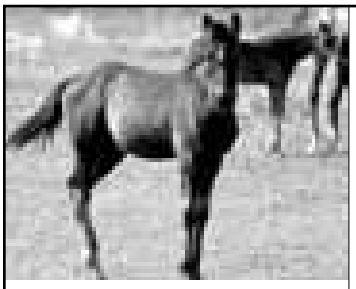

Jordbruksverket är regeringens expertmyndighet på det jordbruks-politiska området och arbetar bland annat med EU-stöd till jordbruket, miljöfrågor och djur- och smittskydds-frågor. Landets distriktsveterinärer utgör också en betydande del av organisationen.

Vi eftersträvar mångfald bland personalen avseende ålder, kön och kulturell bakgrund.

JORDBRUKS VERKET

551 82 Jönköping
036-15 50 00
jordbruksverket@sjv.se

Chef

till enheten för häst, fjäderfä och vilt

Enheten för häst, fjäderfä och vilt har ansvar för smittskydds- och djurskydds-arbete och övriga djurhållningsfrågor för dessa djurslag. Mycket fokus läggs på övergripande frågor och internationellt arbete. Enheten deltar aktivt i kunskaps-utveckling och information till djurägare, allmänheten och andra myndigheter.

Som enhetschef ska du leda verksamheten och ansvara för strategiska frågor, planering och uppföljning inom enhetens ansvarsområde. Du ska tycka om att arbeta med människor, kunna samarbeta och se helheter för att bidra till att uppnå målen med avdelningenns verksamhet. Du ska ha goda kunskaper inom sakområdet och tidigare chefserfarenhet är en merit. Lämplig utbildning är veterinärexamen.

För mer information kan du vända dig till avdelningschef Karin Åhl, telefon 036-15 50 50, mobil 070-284 71 22. Facklig företrädare är för SACO-föreningen, Helen Loor och för ST-Jordbruksverket, Margoth Norén. Båda kan nås på telefon 036-15 50 00.

Välkommen med din ansökan med meritförteckning och löneanspråk till Jordbruksverket, 551 82 Jönköping, **senast den 3 juni 2008.**

Märk ansökan med ref nr. 06-5051/08.

11–12/10 -08. Practical Workshop in Arthroscopy in Small Animal Practice, Viul, Norge (SVT 2/08)

20–31/10 -08. Kurs i Ophtalomology I, Luxemburg (SVT 3/08)

25–26/10 -08. Patient Oriented Approach in Veterinary Clinical Pathology, Viul, Norge (SVT 2/08)

17–28/11 -08. Kurs i Internal Medicine I, Utrecht, Nederländerna (SVT 3/08)

29–30/11 -08. Kurs i akutmedicin på smådjurspraktik, Viul, Norge (SVT 2/08)

1–5/12 -08. Kurs i Small Animal Therapy Internal Medicine and Oncology, Luxemburg (SVT 3/08)

6–7/12 -08. Kurs i användning av gasanestesi, Viul, Norge (SVT 2/08)

Mälarhöjdens Veterinärpraktik

Klinikveterinär sökes

Mälarhöjdens Veterinärpraktik söker en klinikveterinär med tillträde snarast. Tjänstgöringsgraden är initialt 50–75%. Anställning antingen som tillsvidareanställning eller på konsultbasis (om du har F-skattsedel).

Vi är en liten men välutrustad smådjurspraktik i södra Stockholm som erbjuder kvalificerad vård i en lugn miljö. Vi vill att såväl djurägare och patienter som personal skall trivas hos oss. För närvarande jobbar här en veterinär och tre erfarna djursjukvårdare. Praktiken har öppet dag- och kvällstid måndag–fredag. Du har stor möjlighet att få ett schema enligt önskemål. Eftersom vi jobbar mycket med djurtandvård är intresse för tandvård meriterande.

Upplysningar lämnas av leg. vet. Hedvig Armerén, 070-441 56 16.

Sista ansökningsdag är torsdag 5 juni.

Skriftlig ansökan skickas via e-post till *info@mhvp.se* eller till *Mälarhöjdens Veterinärpraktik AB, Slättgårdsv. 11, 129 41 Hägersten*.

http://www.mhvp.se • Telefon: 08-646 66 90 • Fax: 08-646 66 93

SLU

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap söker

Professor i husdjursreproduktion

med placering vid
institutionen för kliniska vetenskaper

Fakulteten är landets enda fakultet med ett specifikt ansvar för undervisning och forskning inom veterinärmedicin och husdjursvetenskap. Den ämnesmässiga bredden är betydande, från djurhållning, djurhälsa och djurskydd till livsmedelssäkerhet och -kvalitet samt djurens betydelse för folkhälsan. Inom alla dessa områden bedrivs forskning och utbildning på grund-, avancerad och forskarnivå. Vi söker nu en framgångsrik forskare och kreativ ledare som kan vara med i utvecklingen av vår fakultet. Du bör ha ett etablerat nätverk, god förmåga att utveckla externfinansierad forskning och ett genuint intresse för undervisning.

Ämnesbeskrivning: Husdjursreproduktion.

Arbetsuppgifter: Övergripande ansvar för forskning och utbildning inom ämnet. I anställningen ingår att bedriva forskning, medverka i och utveckla undervisning rörande såväl normal som störd funktion i husdjurens reproduktionsorgan samt handledning inom ämnesområdet. Dessutom ingår administrativa uppgifter och uppdrag inom institutionen och fakulteten.

Sista ansökningsdag är **30 maj 2008**
Fullständig annons kan hämtas från http://personal.slu.se/jobb

SPECIALISTKOMPETENS

I ENLIGHET MED SJVFS 2001:89 har SVS utfärdat intyg om specialistkompetens i specifika ämnesområden, hundens och kattens sjukdomar för

- Matthias Pruss, Kirurgi

"You said to remove his head and neck! You didn't say femoral head and neck! I'm a surgeon, not a diagnostician!"

JORDBRUKS VERKET

Distriktsveterinärerna

Vi söker veterinärer

Tillsvidareanställning

Dingle (06-4627/08)

Linköping/Väderstad – 80 % (dnr 06-4628/08)

Säffle (dnr 06-4630/08)

Vikariat

Kristianstad (dnr 06-4626/08)

Bollnäs (dnr 06-4663/08)

Högsäter (dnr 06-4834/08)

Fullständig annons och korttidsvikariat finns på Internet.

Sista ansökningsdag är 27 maj 2008 om inget annat anges i annonsen.

Jordbruksverket, 551 82 Jönköping
tfn 036-15 50 00

www.sjv.se/distriktsveterinarerna
e-post: jordbruksverket@sjv.se

SVERIGES VETERINÄRFÖRBUND

FÖRBUNDSSTYRELSE

Ordförande	*Telefon bostad*
KARIN ÖSTENSSON	070-461 14 46
Vice ordförande	
ÅSA BERGQUIST	0418-66 21 62
ANDERS FORSLID	0413-55 32 20
PER JONSSON	0155-28 33 18
FREDRIKE RITTER	033-10 59 25
SUZANNE SANDQUIST	0480-551 81
ELÖD SZANTO	0501-101 68
MARGARETA WIDELL	018-31 50 28
PETER ZAFF	070-216 69 80

ANSTÄLLDA VETERINÄRERS FÖRENING – AVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon bostad*
HANS BOSTRÖM	070-347 85 55
Vice ordförande	
TORKEL EKMAN	018-38 44 11
Sekreterare	
URSULA WENNSTRÖM	070-942 62 58
Vice sekreterare	
MONICA LANDSTRÖM	070-211 31 37
Kassör	
CHRISTER GYLLERUP	044-10 60 51
KAJSA GUSTAVSSON	070-924 56 86
LARS-ERIK STABERG	070-604 06 45

FÖRETAGANDE VETERINÄRERS FÖRENING – FVF

STYRELSE

Ordförande	*Telefon bostad*
LENNART GRANSTRÖM	070-642 36 23
Sekreterare	
ANNE BRUNBERG	070-668 77 16
Kassör	
JOHANNA ZWENSON	0705-22 04 90
Suppleant	
BJÖRN LINDEVALL	013-27 40 81

Tidigare riksföreningar inom Sveriges Veterinärförbund (DVF, BVF, SYVF, FVET, VIAT, FVVI, DaVF) ingår från 1 januari 2006 inte längre i förbundets organisation.

SVERIGES VETERINÄRMEDICINSKA SÄLLSKAP – SVS

KOLLEGIUM

Ordförande:
PER JONSSON

Vice ordförande:
BIRGITTA LARSSON

THERESE EDSTRÖM
ARJA KAUTTO
THOMAS MANSKE
BENGT RONÉUS
BODIL STRÖM-HOLST

Sektioner inom Sveriges Veterinärmedicinska Sällskap

FÖRSÖKSDJURSSEKTIONEN

Ordförande:
THERESE EDSTRÖM

Sekreterare
AINA MOE BÄCK

HUSDJURSSEKTIONEN:

Ordförande
THOMAS MANSKE

Sekreterare
ANNA HELMER

HÄSTSEKTIONEN

Ordförande
BENGT RONÉUS

Sekreterare
JOHAN BLIX

LIVSMEDELSSEKTIONEN

Ordförande
ARJA KAUTTO

Sekreterare
ELISABET LINDAL

SMÅDJURSSEKTIONEN

Ordförande
BODIL STRÖM-HOLST

Sekreterare
LOTTA MÖLLER

Veterinären oansvarig, då han drack whisky och blev berusad?

Ill: Karin Åström Bengtsson

Denna rubrik kunde man hitta i Göteborgs-Posten onsdagen den 15 juli 1936. Veterinärtidningen har fått ta del av några läsvärda gamla klipp som den pensionerade veterinären Per Ohlén funnit i olika arkiv. Här är ett exempel som väl platsar på kåserisidan.

Den för onykterhet vid ratten en kväll i maj på Första Långgatan anhållne veterinären stod i går åtalad vid rådhusrätten för sin förseelse. Som bekant (händelsen var omskriven dagen efter händelsen i GP med rubriken ”Full bilist körde sönder refugelykta” och en beskrivning av hur polisen mer eller mindre måste bära föraren till polisstationen och där bilföraren vid förhör inte ens kom ihåg att han framfört fordonet… Reds anm) *kom veterinären från en besiktning av polska hästar, som införts till Frihamnen och på vägen därifrån hade han med sin bil kolliderat med en trafikfyr, som bräcktes.*

Svaranden var på grund av sjukdom förhindrad att inställa sig, men hans försvarsadvokat medgav att svaranden inte var fullt nykter vid tillfället, men saken kunde förklaras. Vid hästbesiktningen hade en häst sparkat svaranden i magen, och svaranden, som opererats för kräfta, hade härigenom blivit åtskilligt omtöcknad. Av ren hjälpsamhet hade kaptenen på båten givit svaranden ett glas whisky. I det tillstånd svaranden befann sig, då han tog whiskyn under häftiga smärtor efter hästens spark, kunde han inte anses ha varit ansvarig för sina handlingar varken då han inmundigade spriten eller då han sedan körde bil.

För att svaranden personligen skulle kunna höras uppsköts målet till den 11 augusti…

I ett styrelseprotokoll från ett möte i **Svenska Veterinärläkareföreningen** den 9 oktober 1936 kan man under punkten ”bilkörande veterinär, som anhållits av polis” läsa att styrelsen beslöt att inte vidtaga någon åtgärd med hänsyn till vederbörandes ålder och sjukdom.

PERSONNOTISER

Den som inte önskar få sin bemärkelsedag publicerad i SVT måste meddela detta till förbundskansliet eller redaktionen senast två månader före bemärkelsedagen.

Födelsedagar i juni 2008

Peder Johansson, Stockholm, 60 år den 4/6
Lars Billström, Dala-Järna, 80 år den 5/6
Carl Hård af Segerstad, Sigtuna, 60 år den 5/6
Margaretha Holtman, Vaxholm, 70 år den 7/6
Ionel Barbos, Svenljunga, 50 år den 9/6
Jane Morell, Uppsala, 50 år den 14/6
Carl-Moritz Wallgren, Arvika, 80 år den 23/6
Eva Adolfsson, Västerås, 50 år den 25/6
Claes-Göran Sjösten, Uppsala, 60 år den 26/6
Jan-Olof Runesson, Laholm, 60 år den 27/6
Cecilia Hamilton, Almunge, 50 år den 27/6

Avlidna

Leg veterinär, f sektionschef **Berndt von Engelhardt** har avlidit den 23 mars 2008. Han föddes 1918 i Dorpat, Estland, avlade studentexamen i Åbo, Finland och veterinärexamen i Berlin, Tyskland 1945 samt i Stockholm 1954. Han var chefveterinär vid Kristianstadsortens seminförening 1954 samt sektionschef vid Skånesemin 1967, från vilken tjänst han pensionerades 1983.

F distriktsveterinär **Sylve Båtelsson** har avlidit den 5 april 2008. Han föddes 1925 i Fröjel, Gotlands län, avlade studentexamen i Stockholm 1944 och veterinärexamen 1952. Han var AI-veterinär i Katrineholm 1955 och chefveterinär vid Gotlands seminförening 1957. 1960 innehade han tjänst som distriktsveterinär i Hedemora. Efter ett avbrott för SIDA-tjänst i Kenya 1964–67 var han distriktsveterinär i Ljungby 1968 och i Hemse 1980, från vilken tjänst han pensionerades 1990. Efter pensionen arbetade han som besiktningsveterinär vid fjäderfäkontrollslakteriet F17 i Hemse från 1993.

Har du frågor om cancer?
020-222 111

Cancerfondens informations- och stödlinje, öppet mån–fre kl. 09.00–16.30.
infostodlinjen@cancerfonden.se

Cancerfonden

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Box 12 709
112 94 STOCKHOLM

Besöksadress: **Kungsholms Hamnplan 7**
Telefon: 08-545 558 30
Telefax: 08-545 558 29
Hemsida: *www.svf.se*

REDAKTION:
Johan Beck-Friis
ansvarig utgivare & chefredaktör
Telefon: 08-545 558 33
Mobil: 070-717 73 25
E-post: *johan.beck-friis@svf.se*

Suzanne Fredriksson
journalist
Telefon: 08-545 558 32
E-post: *suzanne.fredriksson@svf.se*

Brita Trybom
redaktionssekreterare, annonser
Telefon: 08-545 558 34
E-post: *brita.trybom@svf.se*

Birgitta Ahlkvist
redaktionssekreterare, annonser
Telefon: 08-545 558 31
E-post: *birgitta.ahlkvist@svf.se*

Lill och Kjell Efvergren, Exponera
layout
Telefon: 08-587 630 11, 08-587 630 14
E-post: *info@exponera.net*

Wikströms Tryckeri AB, Uppsala
tryckeri

ISSN 0346–2250

Utgivningsdagar 2008		Senaste dag för annonsmaterial
1	22 januari	2 januari
2	12 februari	22 januari
3	4 mars	12 februari
4	1 april	4 mars
5	22 april	1 april
6	13 maj	18 april
7	3 juni	13 maj
8–9	24 juni	3 juni
10	12 augusti	22 juli
11	2 september	12 augusti
12	23 september	2 september
13	14 oktober	23 september
14	4 november	14 oktober
15	25 november	4 november
16	16 december	25 november

Manusstopp för artiklar:
En vecka före senaste dag för annonsmaterial.
Mer information finns på www.svf.se

SVENSK VETERINÄRTIDNING
Prenumerationspris 2008
Sverige: 1 110 kronor + moms.*
Europa: 1 430 kronor + moms, i EU.
Utanför Europa: 1 610 kronor.
**Medlemmar i förbundet har 250 kronor i rabatt*

Fackpressupplaga 2007 – 3 000 ex

FÖRBUNDSKANSLIET *se sidan 3*